

ENGLISH	MARATHI
Government of Goa	गोवा सरकार
CITIZEN'S CHARTER OF DIRECTORATE OF HEALTH SERVICES (GOA STATE) 2024	आरोग्य सेवा संचालनालय (गोवा राज्य) ची नागरिकांची सनद 2024
DIRECTORATE OF HEALTH SERVICES CAMPAL, PANAJI-GOA website : www.dhsgoa.gov.in email : dir-heal.goa@nic.in	आरोग्य सेवा संचालनालय कांपाल, पणजी – गोवा संकेतस्थळ : www.dhsgoa.gov.in ईमेल : dir-heal.goa@nic.in
FOREWORD	प्रस्तावना
<p>Today in addition to the facilities in Government sector, private services also play a significant role in providing health care. In order that the health care does not become a tool for exploitation of the vulnerable section, Government of India has taken measures such as Consumer Protection Act, accreditation of Private Hospitals etc. The Consumer Protection Act seeks to provide better protection to the interest of the consumers and settlement of consumer disputes and matters connected therewith. As such, the health care providers in the country are now alert to the need of providing quality health care. Accreditation is a kind of star rating, as existing in the case of tourism industry, on the basis of levels of service, efficiency as well as cleanliness. Thus, accreditation involves the evaluation of health care facility's performance. The main aim of Citizen's Charter is to raise quality, extend accountability besides providing information, choice and redressal mechanism.</p>	<p>आज, सरकारी क्षेत्रातील सुविधांसोबतच, खासगी सेवाही आरोग्य सेवा पुरविण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावतात. आरोग्य सेवा हे संवेदनशील घटकाच्या शोषणाचे साधन बनू नये यासाठी, भारत सरकारतर्फे ग्राहक संरक्षण अधिनियम, खासगी इस्पितळांची अधिस्वीकृती इ. सारख्या उपाययोजना करण्यात आल्या आहेत. ग्राहकांच्या हिताचे अधिक चांगले रक्षण करणे आणि त्याच्याशी संबंधित ग्राहकांचे विवाद व बाबी सोडविणे हा ग्राहक संरक्षण अधिनियमाचा प्रयत्न आहे. त्यामुळे, देशातील आरोग्य सेवा प्रदाते आता दर्जेदार आरोग्यसेवा पुरविण्याच्या गरजेबाबत दक्ष आहेत. पर्यटन क्षेत्रात असल्याप्रमाणेच, अधिस्वीकृती म्हणजे सेवा, कार्यक्षमता व स्वच्छता यांच्या स्तरावर आधारित एक प्रकारचे स्टार रेटिंग आहे. त्यामुळे, अधिस्वीकृतीमध्ये आरोग्य सेवा सुविधेच्या कामगिरीच्या मूल्यमापनाचा समावेश होतो. माहिती, पर्याय व निवारण यंत्रणा पुरविण्याव्यतिरिक्त दर्जा वाढविणे, उत्तरदायित्वाचा विस्तार करणे हा नागरिकांच्या सनदेचा मुख्य उद्देश आहे.</p>
<p>Equity of access to health facilities and securing a prominent place for health in the overall developmental framework is one of our major concerns. At the ground level, a number of key issues need to be addressed viz. better management, more efficient administration, greater accountability and improved quality and performance of services in the health sector. Until recently the provider has dominated in the provision of health services. The focus now has to be on the user. Accordingly the charter</p>	<p>आरोग्य सुविधा सर्वाना समान पद्धतीने उपलब्ध व्हाव्यात आणि एकंदर विकासाच्या चौकटीत आरोग्यासाठी महत्त्वाचे स्थान मिळविणे हे आमच्या प्रमुख उद्देशांपैकी एक आहे. प्राथमिक स्तरावर, अनेक महत्त्वाच्या मुद्द्यांवर लक्ष देणे गरजेचे आहे, ते म्हणजे, अधिक चांगले व्यवस्थापन, अधिक कार्यक्षम प्रशासन, अधिक उत्तरदायित्व आणि आरोग्य क्षेत्रातील सेवांचा सुधारित दर्जा व कामगिरी. आतापर्यंत आरोग्य सेवा पुरविण्यात प्रदात्याचे</p>

sees the public services through the eyes of those who use them. I am sure the updated “Citizen’s Charter” would contribute in a significant manner in bringing together the provider and the user for further improving the health care delivery system. Needless to mention that success of this charter would largely depend on the support and co-operation we receive from the users.	वर्चस्व होते. आता वापरकर्त्यांकडे लक्ष केंद्रित करणे आवश्यक आहे. त्यानुसार, जे सार्वजनिक सेवा वापरतात त्यांच्या दृष्टीने सनद सार्वजनिक सेवांकडे पाहते. मला खात्री आहे की, आरोग्य सेवा पुरविण्याची यंत्रणा अधिक सुधारण्यासाठी, प्रदाता व वापरकर्ता यांना एकत्र आणण्यात अद्यतनित केलेली “नागरिकांची सनद” महत्त्वाची भूमिका बजावेल. वापरकर्त्यांकडून आम्हाला मिळणारा पाठिंबा व सहकार्य यावर या सनदेचे यश मोठ्या प्रमाणात अवलंबून असेल हे वेगळे सांगण्याची गरज नाही.
<i>Panaji - Goa.</i> <i>Dated: 30/ 01 /2025</i>	<i>पणजी - गोवा.</i> <i>दिनांक: 30/01/2025</i>
(Arunkumar Mishra) Secretary (Health)	(अरूणकुमार मिश्रा) सचिव (आरोग्य)
INTRODUCTION	परिचय
Goa is considered as one of the best performing states in the health & medical care. Directorate of Health Services (DHS) has an important role in the provision and administration of health services. In order to raise the quality, extend accountability and deliver the services fairly, effectively and courteously, ‘Citizen’s Charter’ for Directorate of Health Services has been prepared. The charter seeks to provide a framework which enables our users to know:	गोव्याला आरोग्य व वैद्यकीय सेवेमध्ये उत्कृष्ट कामगिरी करणाऱ्या राज्यांपैकी एक मानले जाते. आरोग्य सेवा पुरविण्यात व त्यांच्या प्रशासनात आरोग्य सेवा संचालनालयाची महत्त्वाची भूमिका आहे. दर्जा वाढविण्यासाठी, उत्तरदायित्वाचा विस्तार करण्यासाठी आणि निष्पक्षपणे, प्रभावीपणे व नम्रपणे सेवा पुरविण्यासाठी आरोग्य सेवा संचालनालयाची ‘नागरिकांची सनद’ तयार करण्यात आली आहे. एक चौकट तयार करणे हा सनदेचा उद्देश आहे ज्याद्वारे, आमच्या वापरकर्त्यांना पुढील गोष्टी समजतील:
<ul style="list-style-type: none"> • The services available in the hospitals and other institutions under the Directorate. • The quality of services they are entitled to. • The means for redressal of complaints regarding denial or poor quality of service. 	<ul style="list-style-type: none"> • संचालनालयांतर्गतच्या इस्पितळांमध्ये व इतर संस्थांमध्ये उपलब्ध असलेल्या सेवा. • त्यांना ज्या सेवांचा अधिकार आहे त्यांचा दर्जा. • सेवा देण्यास नकार दिल्याबाबतच्या किंवा निकृष्ट दर्जाच्या सेवेबाबतच्या तक्रारीच्या निवारणाचे माध्यम.
Thus, the essential principles behind the charter are to ensure transparency, public participation and accountability as also quality service, besides information, choice and redressal mechanism wherever possible.	त्यामुळे, जेथे शक्य असेल तेथे माहिती, पर्याय व निवारण यंत्रणा यांच्याव्यतिरिक्त दर्जेदार सेवांसोबत पारदर्शकता, जनतेचा सहभाग व उत्तरदायित्व सुनिश्चित करणे ही सनदेची महत्त्वाची तत्त्वे आहेत.
Achievements in Health Care system in Goa	गोव्यातील आरोग्य सेवा यंत्रणेमधील उपलब्धी
➤ Goa has been able to reduce the birth, death, and Infant Mortality	➤ गोव्याला मुक्तिनंतरच्या काळात जन्म, मृत्यू व अर्भक मृत्यूदर मोठ्या प्रमाणात

Rate more drastically in the post Liberation period.	कमी करणे शक्य झाले आहे.
➤ Health care system has been able to make positive contribution towards increasing life expectancy.	➤ आयुर्मान वाढविण्याच्या दृष्टीने आरोग्य सेवा यंत्रणेला सकारात्मक योगदान देणे शक्य झाले आहे.
➤ Health Care system has been able to reduce Maternal Mortality by achieving almost 98% institutional deliveries and a vigorous antenatal checkup programme.	➤ सुमारे 98% संस्थात्मक प्रसूती आणि जोमदार प्रसूतीपूर्व तपासणी कार्यक्रमाद्वारे आरोग्य सेवा यंत्रणेने मातृक मृत्यू कमी करण्यात यश मिळविले आहे.
➤ The Child Immunization coverage is 89 % (Govt. of India dashboard).	➤ 89% मुलांचे लसीकरण झाले आहे (भारत सरकार डॅशबोर्ड).
➤ There is significant decline in Anemia in mothers and children malnutrition and Communicable diseases.	➤ मातांमधील अनेमिया व मुलांमधील कुपोषण व संक्रमणशील रोग यांच्यामध्ये लक्षणीयरित्या घट झाली आहे.
Challenges before the present health care system in Goa	गोव्यातील वर्तमान आरोग्य सेवा यंत्रणेसमोरील आव्हाने
➤ The size of the elderly population (65+) has increased.	➤ वयोवृद्ध नागरिकांची (65+) संख्या वाढली आहे.
➤ The declining sex ratio in the age-group 0-6 years.	➤ 0-6 वर्षांच्या वयोगटातील घटते लिंग प्रमाण.
➤ Increase in lifestyle disorders (Non-Communicable Diseases) and road traffic accidents.	➤ जीवनशैलीच्या विकारांमध्ये (असंक्रमणशील रोग) आणि रस्ता वाहतूक अपघातांमध्ये वाढ.
HEALTH STRUCTURE & SERVICES IN GOA	गोव्यातील आरोग्य संरचना आणि सेवा
Goa has one of the most extensive health infrastructures in India. Directorate of Health Services has an important role to perform in Health delivery by providing preventive, promotive, curative and rehabilitative health services to the people through primary health care approach. The health care infrastructure has been developed as a three-tier system namely, Primary, Secondary, and Tertiary care.	गोव्यात भारतातील सर्वात व्यापक आरोग्य साधनसुविधा आहेत. आरोग्य सेवा संचालनालयाला प्राथमिक आरोग्य सेवा दृष्टिकोनाच्या माध्यमातून लोकांना प्रतिबंधात्मक, प्रोत्साहनात्मक, उपचारात्मक व पुनर्वसनात्मक आरोग्य सेवा देऊन आरोग्य पुरविण्यात महत्वाची भूमिका साकारायची आहे. आरोग्य सेवेच्या साधनसुविधा प्राथमिक, दुय्यम व तृतीयक अशा त्रिस्तरीय प्रणाली म्हणून विकसित करण्यात आल्या आहेत.
Sub- Centres (225)	उप-केंद्रे (225)
Sub-Centre is the most peripheral contact point between the Primary Health Care System and the community and is manned generally by Multi-Purpose Health Workers (Male & Female) and an Attendant.	उप-केंद्र हा प्राथमिक आरोग्य सेवा यंत्रणा व समुदाय यांच्यामधील सर्वात परिधीय संपर्क बिंदू आहे आणि तेथे सामान्यतः बहुद्देशीय आरोग्य कर्मचारी (पुरुष व महिला) व एक परिचर उपस्थित असतात.
Rural Medical Dispensaries (32)	ग्रामीण वैद्यकीय दवाखाने (32)

In addition, there are Rural Medical Dispensaries (RMDs 32 in number) in remote and inaccessible areas manned by a Rural Medical Officer and Pharmacist and an attendant where regular OPDs are conducted.	तसेच, दूरस्थ व दुर्गम भागांमध्ये ग्रामीण वैद्यकीय दवाखाने (रूरल मेडिकल डिस्पेन्सरीज 32 आरएमडी) आहेत आणि तेथे ग्रामीण वैद्यकीय अधिकारी व फार्मसिस्ट आणि एक परिचर उपस्थित असतात. तेथे नियमित बाह्य रुग्ण विभाग (ओपीडी) चालविले जातात.
Primary Health Centres (24)	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे (24)
Primary Health Centres catering 24x7 emergency services with attached hospitals ranging with 12 to 42 beds. In all there are 24 Primary Health Centres. Out of which 12 have attached hospitals and headed by a Health Officer and the remaining 12 PHCs are non-bedded providing only OPD facilities and headed by Medical Officers. The PHCs are the nodal agencies to provide preventive, promotive, curative services.	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे 12 ते 42 खाटा असलेल्या संलग्न इस्पितळांसह 24x7 आपत्कालीन सेवा पुरवितात. एकूण 24 प्राथमिक आरोग्य केंद्रे आहेत. यांपैकी 12 केंद्रांमध्ये संलग्न इस्पितळे आहेत व आरोग्य अधिकारी त्यांचे प्रमुख आहेत आणि बाकीच्या 12 पीएचसींमध्ये खाटांची सोय नसून ती केवळ ओपीडीची सुविधा पुरवितात व वैद्यकीय अधिकारी त्यांचे प्रमुख आहेत. प्रतिबंधात्मक, प्रोत्साहनात्मक, उपचारात्मक सेवा पुरविण्यासाठी पीएचसी या प्रमुख एजन्सी आहेत.
Urban Health centres (4)	नागरी आरोग्य केंद्रे (4)
There are four Urban Health Centres each located at Panaji, Mapusa, Margao and Vasco providing public health services in these towns.	पणजी, म्हापसा, मडगाव व वास्को याठिकाणी प्रत्येकी एक, अशी चार नागरी आरोग्य केंद्रे आहेत, जी या शहरांमध्ये सार्वजनिक आरोग्य सेवा पुरवितात.
Community Health Centres (6)	सामुदायिक आरोग्य केंद्रे (6)
The Community Health Centres cater 24x7 emergency services with attached hospitals and headed by a Health Officer. The services of specialist doctors are made available along with additional facilities.	सामुदायिक आरोग्य केंद्रे संलग्न इस्पितळांसह 24x7 आपत्कालीन सेवा पुरवितात व आरोग्य अधिकारी त्यांचे प्रमुख आहेत. अतिरिक्त सेवांसोबत तज्ज्ञ डॉक्टरांच्या सेवा उपलब्ध केल्या जातात.
Sub District Hospital (2)	उप-जिल्हा रुग्णालय (2)
Two Sub District Hospitals are established at Ponda and at Chicalim and renders 24x7 medical services.	फोंडा व चिखली येथे दोन उप-जिल्हा इस्पितळे स्थापन करण्यात आली असून ती 24x7 वैद्यकीय सेवा पुरवितात.
District Hospitals (2)	जिल्हा इस्पितळे (2)
There are two District Hospitals in Goa. In South Goa District, South Goa District Hospital, Margao and in North Goa District, North Goa District Hospital, Mapusa. They render secondary care services with specialist in different faculties.	गोव्यात दोन जिल्हा इस्पितळे आहेत. दक्षिण गोवा जिल्ह्यात, दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, मडगाव आणि उत्तर गोवा जिल्ह्यात उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा. ती विविध शाखांमधील तज्ज्ञांसह दुय्यम सेवा पुरवितात.

Other Hospitals (1)	इतर इस्पितळे (1)
There is one other hospital namely T.B. Hospital, Margao under this Directorate.	या संचालनालयांतर्गत टी. बी. इस्पितळ, मडगाव हे एक वेगळे इस्पितळ आहे.
OUT PATIENT DEPARTMENTS (OPDS)	बाह्य रुग्ण विभाग (आउट पेशंट डिपार्टमेंट ओपीडी)
➤ OPDs are conducted in all the Hospitals, CHCs PHCs, RMDs, Homeopathic & Ayurvedic Clinics, STD clinics UHCs except (UHC Vasco), on all working days i.e. except Sundays and Public Holidays.	➤ सर्व इस्पितळांमध्ये, सीएचसींमध्ये, पीएचसींमध्ये, आरएमडींमध्ये, होमिओपॅथिक व आयुर्वेदिक चिकित्सालयांमध्ये, एसटीडी चिकित्सालयांमध्ये, यूएचसींमध्ये (यूएचसी वास्को वगळता) रविवार व सार्वजनिक सुट्या वगळता कामकाजाच्या सर्व दिवशी ओपीडी चालू असतात.
Days	दिवस
Monday to Friday	सोमवार ते शुक्रवार
Saturday	शनिवार
9.00 a.m. to 1.00 p. m.	स. 9.00 ते दु. 1.00
2.00 p.m. to 4.30 p.m.	दु. 2.00 ते सायं. 4.30
9.00 a.m. to 1.00 p.m.	स. 9.00 ते दु. 1.00
➤ Weekly OPDs on fixed days are generally conducted in all the sub-centres.	➤ सर्व उप-केंद्रांमध्ये सामान्यतः निर्धारित दिवशी आठवड्याच्या ओपीडी उपलब्ध असतात.
➤ Each patient attending OPD has to pay Rs.20/= (Rupees twenty only) and at District Hospitals at Mapusa/ Margao and Sub District Hospitals at Ponda/Chicalim Rs. 100/- (Rs. One hundred only) as registration fee for OPD paper except medico-legal cases, prisoners brought by police, pregnant women and sick neonates.	➤ ओपीडीत येणाऱ्या प्रत्येक रुग्णाला रु. 20/= (वीस रुपये फक्त) भरावे लागतात आणि म्हापसा/मडगाव येथील जिल्हा इस्पितळांमध्ये व फोंडा/चिखली येथील उप-जिल्हा इस्पितळांमध्ये, वैद्यकीय-कायदेशीर प्रकरणे, पोलिसांनी आणलेले कैदी, गरोदर महिला व आजारी अर्भके यांना वगळता, नोंदणी फी म्हणून रु. 100/- (फक्त रु. शंभर) भरावे लागतात.
➤ OPD consultations, investigations and treatment are free in all the hospitals and other centers under the Directorate. However, in two District Hospitals only for certain categories, investigations are charged as per the rates notified by the Government.	➤ ओपीडी सल्लागार सेवा, तपासण्या व उपचार हे संचालनालयांतर्गतच्या सर्व इस्पितळांमध्ये व इतर केंद्रांमध्ये मोफत आहेत. तथापि, दोन जिल्हा इस्पितळांमध्ये केवळ काही विशिष्ट गटांसाठी तपासण्यांवर सरकारने अधिसूचित केलेल्या दरांनुसार शुल्क आकारले जाते.
➤ Medical Certificates / NOCs are issued on the fees as prescribed and	➤ वैद्यकीय प्रमाणपत्रे / एनओसी सरकारद्वारे विहित व अधिसूचित

notified by the Government.	केल्याप्रमाणे शुल्क आकारून जारी केली जातात.
INPATIENT DEPARTMENTS (IPDS)	आंतर रुग्ण विभाग (इनपेशंट डिपार्टमेंट आयपीडी)
➤ IPDs are functioning in all Hospitals, CHCs, PHCs (except Colvale, Corlim, Chinchinim, Loutolim, Cortalim, Ponda, Navelim, Porvorim, Mayem, Chimbel, Saligao and Ribandar).	➤ आयपीडी सर्व इस्पितळांमध्ये, सीएचसींमध्ये, पीएचसींमध्ये (कोलवाळ, खोर्ली, चिंचोणे, लोटली, कुठाळी, फोंडा, नावेली, पर्वरी, मये, चिंबल, साळगाव व रायबंदर वगळता) कार्यरत आहेत.
➤ All patients who need hospitalization are admitted as inpatients and treated free, inclusive of diet.	➤ इस्पितळात दाखल करण्याची गरज असलेल्या सर्व रुग्णांना आंतररुग्ण म्हणून दाखल केले जाते आणि आहारासहित मोफत उपचार केले जातात.
➤ Every patient is issued one Attendant Pass.	➤ प्रत्येक रुग्णाला एक परिचर पास दिला जातो.
➤ Visitors are generally allowed during visiting hours only i.e. 4.00 pm to 6.00 pm.	➤ भेटायला येणाऱ्या लोकांना केवळ भेटण्याच्या वेळेतच म्हणजे सायं. 4.00 ते सायं. 6.00 या वेळेत भेटू दिले जाते.
➤ Patients from the other States are charged Rs. 50 per bed per day and consultation charges Rs.300. (Deen Dayal Swasthya Seva Yojana (DDSSY) is not available for patients from neighboring States.)	➤ इतर राज्यांतील रुग्णांना प्रत्येक दिवसासाठी प्रति खाटेकरिता रु. 50 शुल्क आणि सल्लागार सेवा रु. 300 आकारले जातात. (शेजारील राज्यांतील रुग्णांसाठी दीनदयाळ स्वास्थ्य सेवा (डीडीएसएसव्हाय) योजना लागू नाही.)
LABORATORY SERVICES	प्रयोगशाळा सेवा
➤ In all the CHCs, PHCs and UHCs laboratory services are available for conducting routine basic investigations.	➤ दैनंदिन मूलभूत तपासण्या करण्यासाठी सर्व सीएचसींमध्ये, पीएचसींमध्ये व यूएचसींमध्ये प्रयोगशाळेच्या सुविधा उपलब्ध आहेत.
➤ In both District Hospitals facilities of biochemistry in addition to other routine investigations are available.	➤ दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये दैनंदिन मूलभूत तपासण्यांसोबत जैवरासायनिक सुविधा उपलब्ध आहेत.
➤ Malaria parasite testing facilities are available at PHCs/CHCs/Hospitals, at malaria clinic at Head Quarters (DHS) Campal, Panaji.	➤ मलेरिया पॅरासाइट चाचणी सुविधा पीएचसींमध्ये/ सीएचसींमध्ये/इस्पितळांमध्ये, मुख्यालय (आरोग्य सेवा संचालनालय), कांपाल, पणजी येथील मलेरिया क्लिनिकमध्ये उपलब्ध आहेत.
➤ In both District Hospitals facilities for ECG are available. Also, ultrasound, X-ray, CT scan facilities are available.	➤ दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये ईसीजीच्या सुविधा उपलब्ध आहेत. तसेच, अल्ट्रासाउंड, एक्स-रे, सीटी-स्कॅन या सुविधा उपलब्ध आहेत.

CASUALTY AND EMERGENCY SERVICES	अपघात आणि आपत्कालीन सेवा
➤ Casualty and emergency services are provided 24 x 7 in all the hospitals, CHCs, and PHCs with attached beds.	➤ सर्व इस्पितळांमध्ये, सीएचसींमध्ये आणि खाटा असलेल्या पीएचसींमध्ये अपघात आणि आपत्कालीन सेवा 24 x 7 दिल्या जातात.
Patients requiring specialized investigations/treatment are referred to the nearest CHC/District Hospital/Goa Medical College depending on the case, after providing proper medical aid within the scope of the equipments and the facilities available at Health Centre / Hospital. List of Government Hospitals, Health Centers with Beds under DHS in Goa is annexed at Annexure - I	विशेष तपपसण्यांची/उपचारांची आवश्यकता असलेल्या रुग्णांना, आरोग्य सेवेतील/इस्पितळातील उपलब्ध उपकरणांद्वारे व सुविधांद्वारे शक्य ती योग्य वैद्यकीय मदत दिल्यानंतर, प्रकरणानुसार नजीकच्या सीएचसीमध्ये/जिल्हा रुग्णालयात/गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयात पाठविले जाते. गोव्यातील आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतच्या सरकारी इस्पितळांची, खाटा असलेल्या आरोग्य केंद्रांची सूची जोडपत्र-1 मध्ये दिली आहे.
AMBULANCE SERVICES	रुग्णवाहिका सेवा
The ambulance services are available in all the Hospitals.	सर्व इस्पितळांमध्ये रुग्णवाहिका सेवा उपलब्ध आहे.
BLOOD BANKS	रक्तपेढ्या
There are two blood banks, one each at Hospicio Hospital, Margao and North Goa District Hospital, Mapusa.	हॉस्पिसियो इस्पितळ, मडगाव आणि उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा येथे प्रत्येकी एक, अशा दोन रक्तपेढ्या आहेत.
The address and contact phone Nos of Blood Banks attached to district hospitals are given below.	जिल्हा इस्पितळांशी संलग्न असलेल्या रक्तपेढ्यांचे पत्ते व संपर्क दूरध्वनी क्रमांक खाली दिले आहेत.
Address	पत्ता
Hospicio Hospital, Margao	हॉस्पिसियो इस्पितळ, मडगाव
North Goa District Hospital, Mapusa	उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा
Telephone Nos.	दूरध्वनी क्रमांक
2703801	2703801
2262291 ext-260	2262291 ऍक्स्टेंशन-260
<u>MEDICAL STORE DEPOT (MSD):-</u>	<u>मेडिकल स्टोअर डेपो (एमएसडी):-</u>
➤ Medical Store Depot is responsible for procuring and distributing medical equipments and medicines to all the Hospitals, and Health Centres.	➤ वैद्यकीय उपकरणे व औषधे खरेदी करण्याची आणि ती सर्व इस्पितळांना व आरोग्य केंद्रांना वितरित करण्याची जबाबदारी मेडिकल स्टोअर डेपोची असते.
➤ The Medical Store Depot supplies Drugs, which includes Allopathic, Ayurvedic & Homeopathic and Surgical items including Chemicals and reagents to all RMDS, PHC'S, CHC's and district hospitals under Directorate of Health Services. It	➤ मेडिकल स्टोअर डेपो आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतच्या सर्व आरएमडींना, पीएचसींना, सीएचसींना व जिल्हा इस्पितळांना ऍलोपॅथिक, आयुर्वेदिक व होमिओपॅथिक औषधे आणि रसायने व अभिकर्मके यांच्यासह

also supplies Machinery and Equipments, CT Scan, X-Ray, Ultrasound and Dental facilities are available at the Centres. CT scan is available at South & North District Hospital	शस्त्रक्रियेच्या वस्तू पुरविते. ते मशिने व उपकरणेही पुरविते, सीटी स्कॅन, एक्स-रे, अल्ट्रासाउंड व दंतविषयक सुविधा केंद्रांत उपलब्ध असतात. दक्षिण व उत्तर जिल्हा इस्पितळांमध्ये सीटी स्कॅन उपलब्ध आहे.
Under Allopathic Medicines, the following categories of drugs are available:	एँलोपॅथिक औषधांमध्ये, खालील प्रकारची औषधे उपलब्ध आहेत:
1. Anaesthetics	1. अँनेस्थेटिक्स
2. Analgesics, Antipyretics, Non-Steroidal Anti Inflammatory Medicines	2. अँनाल्जेसिक्स, अँटिपायरेटिक्स, नॉन-स्टेराॅइडल अँन्टी इन्फ्लेमेटरी मेडिसिन्स
3. Antiallergies and medicines used in poisoning	3. अँन्टीएँलर्जीज व विषबाधेमध्ये वापरण्यात येणारी औषधे
4. Anticonvulsants/Antiepileptics.	4. अँन्टीकॉन्व्हल्संट्स/अँन्टीएपिलेप्टिक्स.
5. Anti infective medicines	5. अँन्टी इन्फेक्टिव्ह मेडिसिन्स
6. Anti Parkinsonism medicines	6. अँन्टी पार्किन्सनिझम मेडिसिन्स
7. Medicines affecting the blood	7. रक्तावर परिणाम करणारी औषधे
8. Blood products and plasma substitutes	8. रक्त उत्पाद व प्लाझ्मा सबस्टिट्यूट्स
9. Cardiovascular medicines	9. कार्डिओव्हास्कुलर औषधे
10. Dermatological medicines	10. त्वचारोगासंबंधी औषधे
11. Disinfectants and Antiseptics	11. जंतुनाशक व अँन्टीसेप्टिक्स
12. Diuretics	12. डायुरेटिक्स
13. Gastrointestinal medicines	13. गॅस्ट्रोइंटेस्टाइनल औषधे
14. Hormones & other Endocrine medicines	14. हॉर्मोन्स व इतर एंडोक्राइन औषधे
15. Blood Glucose testing stripes and corresponding Glucometer	15. ब्लड ग्लूकोज टेस्टिंग स्ट्राईप्स व आनुषंगिक ग्लूकोमीटर
16. Immunologicals (Sera, Immunoglobulins and vaccines)	16. इम्युनोलॉजिकल्स (सेरा, इम्युनोग्लोब्युलियन्स व लसी)
17. Muscle Relaxants (peripherally acting) and cholinesterase inhibitors	17. मसल रिलॅक्संट्स (पेरिफेरली अॅक्टिंग) व कोलिनेस्टरेस इन्हिबिटर्स
18. Oxytocics and other Antioxytocics	18. ऑक्सिटोसिक्स व इतर अँन्टी ऑक्सिटोसिक्स
19. Medicines acting on Respiratory tract	19. श्वसनमार्गावर काम करणारी औषधे
20. Solutions correcting water, electrolyte and acid base disturbances	20. सोल्युशन्स करेक्टिंग वॉटर, इलेक्ट्रोलाइट व एसिड बेस डिस्टर्बन्स
21. Vitamins and Minerals	21. जीवनसत्वे व खनिजे
22. Ear, Nose and Throat Medicines for	22. मुलांसाठी कानाची, नाकाची व घशाची

Children	औषधे
23. Specific medicines for Neonatal care	23. नवजातांच्या काळजीसाठी विशिष्ट औषधे
24. Medicines for Ophthalmic use.	24. डोळ्यांच्या वापरासाठी औषधे.
<p>➤ All the lifesaving and essential drugs are continuously made available to all the hospitals, PHC's and CHC's under Directorate of Health Services as per their requirements by floating Public Tenders.</p>	<p>➤ सर्व जीवनरक्षक व जीवनावश्यक औषधे, सार्वजनिक निविदा जारी करून, आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतच्या सर्व इस्पितळांना, पीएचसींना व सीएचसींना त्यांच्या आवश्यकतेप्रमाणे निरंतर पुरविली जातात.</p>
<u>NATIONAL RURAL HEALTH MISSION- NATIONAL PROGRAMMES REPRODUCTIVE AND CHILD HEALTH SERVICES (RCHS)</u>	<u>राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य मिशन – राष्ट्रीय कार्यक्रम प्रजोत्पादक व बाल आरोग्य सेवा (रिप्रोडक्टिव्ह ऍण्ड चाईल्ड हेल्थ सर्व्हिसेस - आरसीएचएस)</u>
RMNCAH+N	आरएमएनसीएएच+एन
State Family Welfare Bureau caters to the 7 components under the RMNCAH+N strategy i.e. Reproductive Health, Maternal health, Neonatal health, Child health, Adolescent health & Nutrition. It is a comprehensive sector wide flagship programme under the umbrella of Government of India's National Health Mission.	आरएमएनसीएएच+एन धोरणान्वये राज्य कुटुंब कल्याण मंडळ 7 घटकांची सेवा पुरविते, ते म्हणजे, प्रजोत्पादक आरोग्य, मातृक आरोग्य, नवजात आरोग्य, बाल आरोग्य, किशोरवयीन आरोग्य व पोषण. भारत सरकारच्या राष्ट्रीय आरोग्य मिशनच्या छाताखालील हा एक व्यापक क्षेत्रव्यापी प्रमुख कार्यक्रम आहे.
<u>Reproductive health:</u>	<u>प्रजोत्पादक आरोग्य:</u>
<p>➤ Reproductive health refers to the well-being of individuals in all aspects related to their reproductive systems, including physical, mental, and social dimensions. It encompasses the ability to lead a responsible and safe sexual life, as well as the capability to reproduce healthy offspring and the freedom to make informed choices about reproduction. It includes education on sexual rights, prevention of sexually transmitted infections (STIs), and access to safe sexual practices.</p>	<p>➤ प्रजोत्पादक आरोग्य म्हणजे व्यक्तींच्या प्रजोत्पादन यंत्रणांशी संबंधित सर्व घटकांचे स्वास्थ्य, ज्यात शारीरिक, मानसिक व सामाजिक आयामांचा समावेश होतो. यात एक जबाबदार व सुरक्षित लैंगिक जीवन जगण्याची क्षमता, तसेच निरोगी अपत्य जन्माला घालण्याची समर्थता व प्रजोत्पादनाबाबत माहितीपूर्ण निवड करण्याचे स्वातंत्र्य यांचाही समावेश होतो. यात लैंगिक अधिकारांचे शिक्षण, लैंगिकरीत्या संक्रमित संसर्गांचा (एसटीआय) प्रतिबंध, आणि सुरक्षित लैंगिक पद्धतींचा वापर यांचा समावेश होतो.</p>
Key aspects of reproductive health include:	प्रजोत्पादक आरोग्याच्या मुख्य घटकांमध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश होतो:
<p>➤ Family Planning: Provide individuals and couples with the ability to control the timing and spacing of their children through</p>	<p>➤ कुटुंब नियोजन: गर्भनिरोधक, प्रजननक्षमतेचे उपचार, व प्रजोत्पादक निवडीवर मार्गदर्शन यांद्वारे व्यक्तींना व</p>

contraception, fertility treatments, and guidance on reproductive choices.	जोडण्यांना त्यांच्या मुलांचा जन्म व मुलांमधील अंतर यांवर नियंत्रण ठेवण्याची क्षमता प्रदान करणे.
➤ Sexual and Reproductive Rights: Ensuring that individuals have access to the necessary information, services, and support to make choices about their reproductive health without discrimination or coercion.	➤ लैंगिक व प्रजोत्पादनाबाबतचे अधिकार: भेदभावाशिवाय किंवा जबरदस्तीशिवाय आपल्या प्रजोत्पादक आरोग्याबाबत निवड करण्यासाठी आवश्यक माहिती, सेवा व आधार व्यक्तींना उपलब्ध आहे हे सुनिश्चित करणे.
➤ Access to Healthcare Services: Providing access to reproductive healthcare services such as regular check-ups, STI testing and treatment, prenatal and postnatal care, abortion services (where legal), and fertility treatments.	➤ आरोग्य सेवांचा वापर: नियमित तपासण्या, एसटीआय चाचणी व उपचार, प्रसूतीपूर्व व प्रसूतीनंतरची काळजी, गर्भपात सेवा (कायदेशीर असेल तेथे), आणि प्रजननक्षमतेचे उपचार यासारख्या प्रजोत्पादक आरोग्य सेवांची उपलब्धता प्रदान करणे.
➤ Prevention of Reproductive Health Issues: Education on the prevention and management of common reproductive health problems, such as menstrual disorders, infertility, reproductive cancers (e.g., cervical, breast), and STIs.	➤ प्रजोत्पादक आरोग्य समस्यांना प्रतिबंध: मासिक पाळीचे विकार, वंध्यत्व, प्रजोत्पादक कर्करोग (उदा. गर्भाशय, स्तन), व एसटीआय यांसारख्या सर्वसामान्य प्रजोत्पादक आरोग्य समस्यांच्या प्रतिबंधाबाबत व व्यवस्थापनाबाबत शिक्षण.
Reproductive health emphasizes the importance of safe, equitable, and informed choices regarding reproduction, aiming to reduce maternal and infant mortality, improve quality of life, and promote gender equality. It is a crucial component of overall public health and human rights.	प्रजोत्पादक आरोग्य, प्रजोत्पादनाविषयीच्या सुरक्षित, समन्यायी व माहितीपूर्ण निवडींवर भर देते, ज्याद्वारे मातृक व अर्भक मृत्यूदर कमी होईल, आयुष्याची गुणवत्ता सुधारेल, आणि लिंग समानतेचा प्रसार होईल. एकंदर सार्वजनिक आरोग्याचा व मानवी हक्कांचा तो एक महत्त्वाचा घटक आहे.
<u>Maternal Health</u>	<u>मातृक आरोग्य</u>
As part of reproductive health, maternal health addresses the care and well-being of women during pregnancy, childbirth, and the postpartum period.	प्रजोत्पादक आरोग्याचा भाग म्हणून मातृक आरोग्य गरोदरपणातील, बाळंतपणातील व प्रसूतीनंतरच्या काळातील महिलांची काळजी व स्वास्थ्य यांवर लक्ष देते.
Following are the initiatives under Maternal Health:	मातृक आरोग्यान्वयेचे खालील उपक्रम आहेत:
➤ Janani Shishu Suraksha Karyakram (JSSK): is a Government initiative to reduce out-of-pocket expenses related to maternal and newborn care.	➤ जननी शिशू सुरक्षा कार्यक्रम (जेएसएसके) : हा मातृक व नवजात बालकाची काळजी घेण्याचे महागडे खर्च कमी करण्यासाठीचा सरकारी उपक्रम आहे.
Entitlements for Pregnant Women & Sick Infants (up to 1 Year):	गरोदर महिला व आजारी अर्भके (1 वर्षापर्यंत) यांचे हक्क :

<ul style="list-style-type: none"> • Free delivery • Free drugs and consumables • Free diagnostics (Blood, urine tests & USG) • Free diet during stay • Free provision of blood • Free transport. • Exemption from all kinds of user charges. 	<ul style="list-style-type: none"> • मोफत प्रसूती • मोफत औषधे व वस्तू • मोफत निदान (रक्त, लघवी चाचण्या व यूएसजी) • इस्पितळात असताना मोफत आहार • मोफत रक्ताची सोय • मोफत वाहतूक • सर्व प्रकारच्या वापरकर्ता शुल्कातून सूट.
➤ Pradhan Mantri Surakshit Matritava Abhiyan (PMSMA):	➤ प्रधान मंत्री सुरक्षित मातृत्व अभियान (पीएमएसएमए):
<ul style="list-style-type: none"> • Antenatal checkups by obstetrician/MOs on predefined days of every month (at DHs, SDHs, CHCs, selected PHCs). 	<ul style="list-style-type: none"> • (जिल्हा इस्पितळांमध्ये, उप-जिल्हा इस्पितळांमध्ये, सीएचसींमध्ये, निवडक पीएचसींमध्ये) दर महिन्याच्या पूर्वनिर्धारित दिवशी प्रसूतीतज्ज्ञांद्वारे/वैद्यकीय अधिकाऱ्यांद्वारे प्रसूतीपूर्व तपासण्या.
<ul style="list-style-type: none"> • To ensure all investigations and proper workup is done, of antenatal patients on a predefined day of every month for quality ANC. 	<ul style="list-style-type: none"> • दर्जेदार प्रसूतीपूर्व तपासणीसाठी, दर महिन्याच्या पूर्वनिर्धारित दिवशी प्रसूतीपूर्व रुग्णांची सर्व तपासण्या व योग्य निदान केल्याचे सुनिश्चित करणे.
➤ LaQshya – Quality Initiative:	➤ लक्ष्य – गुणवत्ता उपक्रम:
<ul style="list-style-type: none"> • Ministry of Health & Family Welfare launched LaQshya initiative with an aim for improving intra-partum and immediate post-partum care in the Labour Room, which is where the maximum maternal deaths and still births occur. LaQshya was launched in Goa in January 2018. 	<ul style="list-style-type: none"> • आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालयातर्फे, प्रसूती कक्षात, जेथे बहुतांश मातृक मृत्यू व मृत जन्म होतात, तेथे प्रसूतीदरम्यानची व प्रसूतीनंतर लगेच घ्यावयाची काळजी सुधारण्याच्या उद्देशाने लक्ष्य (LaQshya) उपक्रम सुरू करण्यात आला आहे. गोव्यात जानेवारी 2018 मध्ये लक्ष्य सुरू करण्यात आला.
<ul style="list-style-type: none"> • Currently, South Goa District Hospital, North Goa District Hospital and Sub district Hospital Ponda are nationally certified for LaQshya. 	<ul style="list-style-type: none"> • सध्या, दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ आणि उप-जिल्हा इस्पितळ, फोंडा ही लक्ष्यसाठी राष्ट्रीय स्तरावर प्रमाणित आहेत.
➤ SUMAN:	➤ सुमन:
<ul style="list-style-type: none"> • Suman initiative under maternal health was launched in Goa on 29th December 2020 by Chief Medical Officer State Family Welfare Bureau, DHS. It is an initiative which integrates existing initiatives like JSSK, Laqshya, PMSMA 	<ul style="list-style-type: none"> • आरोग्य सेवा संचालनालयाच्या राज्य कुटुंब कल्याण मंडळाचे मुख्य वैद्यकीय अधिकारी यांनी 29 डिसेंबर 2020 रोजी गोव्यात मातृक आरोग्यान्वये सुमन उपक्रमाची सुरुवात केली. मजबूत तक्रार निवारण यंत्रणेसह या

etc along with robust grievance redressal mechanism.	उपक्रमात जेएसएसके, लक्ष्य, पीएमएसएमए इ. विद्यमान उपक्रम एकत्रित करण्यात आले आहेत.
<ul style="list-style-type: none"> Grievance may be logged by dialing 104. 	<ul style="list-style-type: none"> 104 डायल करून तक्रार नोंदविली जाऊ शकते.
➤ Janani Suraksha Yojana (JSY):	➤ जननी सुरक्षा योजना (जेएसवाय):
<ul style="list-style-type: none"> Is a scheme implemented by the Government of India since 2005, wherein women belonging to BPL/SC, ST communities who have delivered in government institutions are given monetary benefit of Rs.700/- in rural and Rs.600/- in urban area. 	<ul style="list-style-type: none"> भारत सरकारद्वारे 2005 पासून राबविली जाणारी ही योजना असून, यान्वये सरकारी संस्थांमध्ये प्रसूत झालेल्या दारिद्र्यरेषेखालील/अनुसूचित जातीतील, अनुसूचित जमातीतील ग्रामीण भागातील महिलांना रु. 700/- आणि शहरी भागातील महिलांना रु. 600/- असा आर्थिक लाभ दिला जातो.
• Kilkari Programme	• किलकारी कार्यक्रम
<ul style="list-style-type: none"> The Kilkari programme is an initiative launched by the Government of India under the ministry of health and family welfare to promote maternal and child health. It aims to provide essential information to pregnant women, mothers and caregivers in the form of regular audio messages. 	<ul style="list-style-type: none"> मातृक व बाल आरोग्याला प्रोत्साहन देण्यासाठी भारत सरकारतर्फे आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंडळांतर्गत सुरू करण्यात आलेला किलकारी कार्यक्रम हा एक उपक्रम आहे. नियमित श्राव्य संदेशांच्या माध्यमातून गरोदर महिला, माता व काळजीवाहकांना आवश्यक माहिती पुरविण्याचे त्याचे उद्दिष्ट आहे.
<ul style="list-style-type: none"> Once the pregnant women or the mother of the child under the age of 1 year register on RCH portal she will receive incoming kilkari call from 0124-4451660 number on weekly basis about the pregnancy, child birth and child care directly to families mobile phones through interactive voice response technology (IVR). 	<ul style="list-style-type: none"> गरोदर महिलांनी किंवा 1 वर्षाच्या खालील बाळाच्या मातेने आरसीएच पोर्टलवर नोंदणी केल्यानंतर तिला 0124-4451660 या क्रमांकावरून दर आठवड्याला कुटुंबियांना गरोदरपणा, बाळाचा जन्म व बाल संगोपन याविषयी इंटरॅक्टिव्ह व्हॉइस रिस्पॉन्स टेक्नोलॉजीच्या (आयव्हीआर) माध्यमातून किलकारी कॉल येईल.
<u>Family Planning:</u>	<u>कुटुंब नियोजन:</u>
<ul style="list-style-type: none"> Promotion of various spacing and permanent methods of 	<ul style="list-style-type: none"> अंतर राखण्याच्या आणि कायमस्वरूपी गर्भरोधकाच्या विविध पद्धतींना

contraception undertaken. Sterilization services are held at hospitals and selected Health Centres on fixed days of the week.	प्रोत्साहन देण्यात येते. आठवड्याच्या ठरलेल्या दिवशी इस्पितळांमध्ये व निवडक आरोग्य केंद्रांमध्ये नसबंदीच्या सेवा देण्यात येतात.
<ul style="list-style-type: none"> FP Compensation is provided to beneficiaries opting for PPIUCD/PAIUCD/Tubectomy/Vasectomy. 	<ul style="list-style-type: none"> पीपीआययूसीडी/पीएआययूसीडी /महिला नसबंदी/पुरुष नसबंदी घेणाऱ्या लाभार्थ्यांना कुटुंब नियोजन नुकसानभरपाई देण्यात येते.
<ul style="list-style-type: none"> FP indemnity benefit is awarded for failed permanent sterilization methods performed in public facility. 	<ul style="list-style-type: none"> सार्वजनिक सुविधेत केलेल्या कायमस्वरूपी नसबंदीच्या पद्धतींना अपयश आल्यास कुटुंब नियोजन नुकसानभरपाईचा लाभ दिला जातो.
<u>Basket of choice:</u>	<u>निवडीचे स्वातंत्र्य:</u>
All Family Planning Commodities are available at all Health facilities, it includes Oral Pills, Pregnancy Test Kits, Ezy Pills (Emergency Contraceptives), IUCD-380 A, IUCD 375, Inj. MPA Antara, Tab. Chhaya, Condom (Pcs). The choice is given to them to select the Contraceptives.	सर्व आरोग्य सुविधांमध्ये कुटुंब नियोजनाच्या सर्व सुविधा उपलब्ध आहेत, त्यामध्ये तोंडावाटे घ्यावयाच्या गोळ्या, गर्भधारणा चाचणी किट, इझी पिल्स (आपत्कालीन गर्भनिरोधक), आययूसीडी-380 A, आययूसीडी 375, एमपीए अंतर इंजेक्शन, छाया गोळ्या, निरोध यांचा समावेश आहे. गर्भनिरोधके निवडण्याचे स्वातंत्र्य त्यांना दिले जाते.
<u>CHILD HEALTH & NEONATAL HEALTH</u>	<u>बाल आरोग्य व नवजात आरोग्य</u>
Neonatal health refers to the health and well-being of newborns, specifically during the first 28 days of life. This period, known as the neonatal period, is critical for a baby's survival and early development, as it is a time of rapid growth and significant vulnerability to health risks.	नवजात आरोग्य म्हणजे नवजात शिशूंचे, विशेषतः जीवनाच्या पहिल्या 28 दिवसांदरम्यानचे आरोग्य व स्वास्थ्य. नवजात कालावधी म्हणून ओळखला जाणारा हा कालावधी बाळाच्या अस्तित्वासाठी व प्रारंभिक विकासासाठी अतिशय महत्वाचा असतो, कारण गतीमान वाढीचा व आरोग्याच्या धोक्यांप्रति लक्षणीय असुरक्षिततेचा हा काळ असतो.
Child health refers to the physical, mental, and social well-being of children specifically from 1000 days, birth through adolescence. It focuses on the prevention, early detection, and treatment of illnesses and conditions that affect children, as well as promoting overall development and well-being	बाल आरोग्य म्हणजे मुलांचे विशेषतः जन्मापासून ते पौगंडावस्थेपर्यंतच्या 1000 दिवसांच्या कालावधीतील मुलांचे शारीरिक, मानसिक व सामाजिक स्वास्थ्य. मुलांवर परिणाम करणाऱ्या आजारांचा व परिस्थितींचा प्रतिबंध, लवकर निदान व उपचार, तसेच, एकंदर विकासाला व स्वास्थ्याला प्रोत्साहन देणे यावर ते भर देते.
➤ Sick/Special New Born Care units (SNCU):	➤ आजारी/विशेष अर्भक काळजी कक्ष (सिक/न्यूबॉर्न केअर युनिट्स [एसएनसीयू]):
<ul style="list-style-type: none"> SNCU are at both the District Hospitals and Goa Medical College and Hospital, to 	<ul style="list-style-type: none"> अर्भक मृत्यूदरात मोठा वाटा असलेला नवजात मृत्यू दर कमी

reduce the Neonatal mortality rate which is a major contributor to IMR	करण्यासाठी दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये आणि गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय व इस्पितळामध्ये एसएनसीयू आहेत.
➤ New Born Stabilization Unit (NBSU):	➤ अर्भक स्थिरीकरण कक्ष (न्यूबॉर्न स्टेबिलायझेशन युनिट [एनबीएसयू]):
<ul style="list-style-type: none"> NBSU is at Sub District Hospital Ponda for Newborn care 	<ul style="list-style-type: none"> अर्भकांच्या काळजीसाठी फोंडा येथील उप-जिल्हा इस्पितळात एनबीएसयू आहे.
➤ New Born Care Corners (NBCC):	➤ अर्भक काळजी केंद्रे (न्यूबॉर्न केअर कॉर्नर्स [एनबीसीसी]):
<ul style="list-style-type: none"> NBCC are there at 9 Delivery points for Newborn care. 	<ul style="list-style-type: none"> अर्भकांच्या काळजीसाठी 9 प्रसूती केंद्रांवर एनबीसीसी आहेत.
➤ Mothers Absolute Affection Programme (MAA):	➤ माता आपुलकी कार्यक्रम (मदर्स ऍब्सोल्युट अफेक्शन प्रोग्राम [एमएए]):
<ul style="list-style-type: none"> MAA is promotion of optimal infant and young child feeding practice. 	<ul style="list-style-type: none"> एमएए द्वारे अर्भकांना व लहान मुलांना योग्य स्तनपान करण्यास प्रोत्साहन दिले जाते.
➤ Social Awareness and Actions to Neutralize Pneumonia Successfully (SAANS) is a Programme:	➤ न्यूमोनिया यशस्वीरीत्या निष्प्रभ करण्यासाठी सामाजिक जागृती व कृती कार्यक्रम (सोशल अवेअरनेस ऍण्ड ऍक्शन्स टू न्यूट्रलाइज न्यूमोनिया सक्सेसफुली [एसएएनएस]):
<ul style="list-style-type: none"> SAANS programme is for management of childhood acute respiratory infections. 	<ul style="list-style-type: none"> बालपणातील तीव्र श्वसनाच्या संसर्गाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी एसएएनएस कार्यक्रम आहे.
➤ Stop Diarrhoea Campaign programme:	➤ अतिसार थांबवा मोहीम कार्यक्रम :
<ul style="list-style-type: none"> Is for management of childhood Diarrhoeal diseases with promotion of Zinc and ORS. 	<ul style="list-style-type: none"> झिंक व ओआरएस यांचा प्रसार करून बालकांमधील अतिसाराच्या रोगांचे व्यवस्थापन करण्यासाठी हा कार्यक्रम आहे.
➤ Mothers Absolute Affection Programme (MAA) & Infant Young Child Feeding (IYCF):	➤ माता आपुलकी कार्यक्रम (मदर्स ऍब्सोल्युट अफेक्शन प्रोग्राम [एमएए]) आणि अर्भक लहान मुले यांना स्तनपान (इन्फंट यंग चाइल्ड फीडिंग [आयव्हायसीएफ]):
<ul style="list-style-type: none"> IYCF practices for early initiation of breast feeding within 1 hour of birth and 	<ul style="list-style-type: none"> जन्मानंतर 1 तासाच्या आत स्तनपान लवकर सुरू

exclusive breast feeding till 6 months and timely.	करण्यासाठी आणि 6 महिन्यांपर्यंत केवळ व वेळेत स्तनपान करण्यासाठी आयव्हायसीएफ पद्धती.
<ul style="list-style-type: none"> Complementary feeding after six months with continues breast feeding till two years. 	<ul style="list-style-type: none"> सहा महिन्यांनंतर दोन वर्षांपर्यंत निरंतर स्तनपानासह पूरक आहार.
➤ Comprehensive Locational Management Centre (CLMC):	➤ व्यापक स्थानीय व्यवस्थापन केंद्र (कॉम्प्रिहेन्सिव लोकेशनल मॅनेजमेंट सेंटर {सीएलएमसी}):
<ul style="list-style-type: none"> CLMC is at Goa Medical Collage which collects & stores Human donated milk and provides for sick infants admitted in SNCU. 	<ul style="list-style-type: none"> गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयात सीएलएमसी आहे जे दान केलेले मानवी दूध संकलित करते व साठविते आणि एसएनसीयू मध्ये दाखल केलेल्या आजारी अर्भकांना पुरविते.
➤ Comprehensive New Born screenings:	➤ नवजातांची व्यापक तपासणी:
<ul style="list-style-type: none"> For birth defects and Newborn screenings for inborn errors of metabolism are carried out at all the delivery points of public facilities. 	<ul style="list-style-type: none"> जन्मदोषांसाठी व चयापचयाच्या जन्मजात दोषांसाठी नवजातांची सार्वजनिक सुविधेमधील सर्व प्रसूती केंद्रांवर तपासणी केली जाते.
➤ Rashtriya Bal SwasthyaKaryakram (RBSK):	➤ राष्ट्रीय बाल स्वास्थ्य कार्यक्रम (आरबीएसके):
<ul style="list-style-type: none"> RBSK was launched in the year 2011 to screen all the children from 0-18 years for birth defects, Nutritional Deficiencies, Diseases and Developmental delays & their management. 	<ul style="list-style-type: none"> 0-18 वयोगटातील सर्व मुलांची जन्मदोषांसाठी, पोषक कमतरतांसाठी, रोगांसाठी व विलंबित विकासासाठी आणि त्यांच्या व्यवस्थापनासाठी 2011 साली आरबीएसके सुरू करण्यात आला.
➤ MUSQAN:	➤ मुस्कान:
<ul style="list-style-type: none"> Programme launched under Quality for making public facilities Child Friendly. 	<ul style="list-style-type: none"> सार्वजनिक सुविधा मुलांसाठी योग्य बनविण्यासाठी गुणवत्तेंतर्गत हा कार्यक्रम सुरू करण्यात आला.
➤ Medical genetic OPD:	➤ मेडिकल जेनेटिक ओपीडी:
<ul style="list-style-type: none"> Is set up at GMC Bambolim. It conducts genetic counselling of prospective parents regarding inheritable genetic disorders and help them to make informed decision about parenthood. 	<ul style="list-style-type: none"> जीएमसी बांबोळी येथे स्थापन करण्यात आली आहे. ते संभाव्य पालकांचे वंशागत आनुवंशिक विकारांबाबत समुपदेशन करते आणि पालकत्वाबाबत माहितीपूर्ण निर्णय घेण्यास

	त्यांना मदत करते.
<u>Rashtriya Kishor Swasthaya Karyakaram (RKSK) / National Adolescent Health Programme</u>	राष्ट्रीय किशोर स्वास्थ्य कार्यक्रम (आरकेएसके)/राष्ट्रीय किशोरवयीन आरोग्य कार्यक्रम
➤ Adolescent Friendly Health Clinics (AFHC) :	➤ किशोरवयीन पोषक आरोग्य चिकित्सालये (एँडोलेसण्ट फ्रेंडली हेल्थ क्लिनिक्स [एएफएचसी]):
<ul style="list-style-type: none"> AHFCs seek to provide a combination of commodities, counselling services, IEC/IPC and curative services at PHC, CHC and DH levels plus outreach and referral services. 	<ul style="list-style-type: none"> पीएचसीच्या, सीएचसीच्या आणि जिल्हा इस्पितळांच्या स्तरावर वस्तू, समुपदेशन सेवा, आयईसी/आयपीसी व उपचारात्मक सेवा पुरविण्याचा तसेच पोहोच व संदर्भित्य सेवा पुरविण्याचा एएफएचसी चा प्रयत्न आहे.
➤ Weekly Iron and Folic Acid Supplementation Programme (WIFS):	➤ साप्ताहिक लोह व फॉलिक एसिड सप्लिमेंटेशन कार्यक्रम (वीकली आयर्न ऍण्ड फॉलिक एसिड सप्लिमेंटेशन प्रोग्राम [डब्ल्यूआयएफएस]):
<ul style="list-style-type: none"> WIFS Programme is launched to meet the challenge of high prevalence and incidence of anemia amongst adolescent girls and boys, through supervised weekly ingestion of IFA supplementation and biannual helminthic control. 	<ul style="list-style-type: none"> देखरेखीखाली साप्ताहिक आयएफए सप्लिमेंटेशनच्या व द्विवार्षिक हेल्मिंथिक नियंत्रणाच्या माध्यमातून किशोरवयीन मुलींमध्ये व मुलांमध्ये अनेमियाचे वाढते प्रमाण व घटना यांचे आव्हान पेलण्यासाठी डब्ल्यूआयएफएस कार्यक्रम सुरू करण्यात आला आहे.
➤ Menstrual Hygiene Scheme (MHS)	➤ मासिक पाळी स्वच्छता योजना (मेन्स्ट्रुअल हायजिन स्किम [एमएचएस])
<ul style="list-style-type: none"> MHS is launched among adolescent girls in the age group of 10-19 years, to ensure that they have adequate knowledge and information about menstrual hygiene and have access to high quality sanitary napkins along with safe disposal mechanisms. 	<ul style="list-style-type: none"> किशोरवयीन मुलींना मासिक पाळी स्वच्छतेबाबत पुरेसे ज्ञान व माहिती आहे आणि सुरक्षित विल्हेवाट यंत्रणेसह उच्च दर्जाचे सॅनिटरी नॅपकिन्स उपलब्ध आहेत हे सुनिश्चित करण्यासाठी 10-19 वर्षे वयोगटातील किशोरवयीन मुलींमध्ये एमएचएस सुरू करण्यात आली.
➤ Peer Education (PE) and Adolescent Health and Wellness Day (AHWD)	➤ समवयस्क शिक्षण (पीअर एज्युकेशन [पीई]) आणि किशोरवयीन आरोग्य व कल्याण दिन (एँडोलेसण्ट हेल्थ ऍण्ड

	वेलनेस डे [एएचडब्ल्यूडी])
<ul style="list-style-type: none"> • PE programme aims to ensure that adolescents or young people between the ages of 10-19 years benefit from regular and sustained peer education covering nutrition, sexual and reproductive health, NCDs, substance misuse, injuries and violence (including GBV) and mental health. 	<ul style="list-style-type: none"> • 10-19 वर्षे वयोगटातील किशोरवयीन किंवा तरुण लोकांना पोषण, लैंगिक व प्रजोत्पादक आरोग्य, एनसीडीs, पदार्थांचा गैरवापर, जखमा व हिंसा (जीबीव्ही सह) आणि मानसिक आरोग्य यांचा समावेश असलेल्या नियमित व सततच्या समवयस्क शिक्षणातून लाभ मिळावा हा पीई कार्यक्रमाचा उद्देश आहे.
<ul style="list-style-type: none"> • AHWD seeks to improve coverage with preventive and promotive interventions for adolescents, increase adolescent health awareness among adolescents, parents and families. 	<ul style="list-style-type: none"> • किशोरवयीनांसाठी प्रतिबंधात्मक व प्रोत्साहनात्मक उपक्रमांद्वारे व्याप्ती वाढविणे, किशोरवयीनांमध्ये, पालकांमध्ये व कुटुंबांमध्ये किशोरवयीन आरोग्याबाबत जागृती वाढविणे हा एएचडब्ल्यूडीचा प्रयत्न आहे.
➤ School Health and Wellness Programme (SHWP)	➤ शालेय आरोग्य व कल्याण कार्यक्रम (स्कूल हेल्थ ऍण्ड वेलनेस प्रोग्राम [एसएचडब्ल्यूपी])
<ul style="list-style-type: none"> • SHWP seeks to implement age appropriate learning for promotion of healthy behaviour and prevention of various diseases delivered through school teachers trained as Health and Wellness Ambassadors, reinforce key learning's and access to psychological support. 	<ul style="list-style-type: none"> • आरोग्यदायी वागणूक व विविध रोगांपासून प्रतिबंध यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी आरोग्य व कल्याण दूत म्हणून प्रशिक्षित केलेल्या शालेय शिक्षकांद्वारे वयानुसार योग्य शिक्षण देणे, मुख्य शिक्षण बळकट करणे आणि मानसिक आधार उपलब्ध करणे हा एसएचडब्ल्यूपीचा प्रयत्न आहे.
➤ <u>Anemia Mukd Bharat (AMB)</u>	➤ <u>अनेमिया मुक्त भारत (AMB)</u>
<ul style="list-style-type: none"> • AMB aims at providing preventive and curative mechanisms for the control of anemia with initiatives such as use of advanced methods of hemoglobin estimations using digital hemoglobin meters, and point of care management of anemia among children, adolescents, pregnant women, lactating women and women in reproductive age group. 	<ul style="list-style-type: none"> • डिजिटल हेमोग्लोबिन मीटर्स वापरून हेमोग्लोबिन अंदाजांच्या प्रगत पद्धतींचा वापर यांसारख्या उपक्रमांद्वारे अनेमियाच्या नियंत्रणासाठी प्रतिबंधात्मक व उपचारात्मक यंत्रणा पुरविणे, आणि मुलांमध्ये, किशोरवयीनांमध्ये, गरोदर महिलांमध्ये, स्तनदा मातांमध्ये आणि प्रजोत्पादक वयोगटातील महिलांमध्ये अनेमियाचे स्थानीय व्यवस्थापन पुरविणे हे AMBचे ध्येय आहे.

➤ <u>National Deworming Day (NDD)</u>	➤ राष्ट्रीय कृमिनाशक दिन (नॅशनल डिवर्मिंग डे [एनडीडी])
<ul style="list-style-type: none"> The objective of NDD is to biannually deworm all children and adolescents to control infection of soil transmitted helminths for prevention of anemia. 	<ul style="list-style-type: none"> अनेमियाच्या प्रतिबंधासाठी माती संक्रमित हेल्मिथचा संसर्ग नियंत्रित करण्यासाठी सर्व मुलांना व किशोरवयीनांना वर्षातून दोनदा कृमिमुक्त करणे हे एनडीडी चे उद्दिष्ट आहे.
IMMUNIZATION	लसीकरण
<ul style="list-style-type: none"> U-WIN Portal was launched in 2023 and has been successfully implemented in the state. 	<ul style="list-style-type: none"> यू-डब्ल्यूआयएन पोर्टल 2023 मध्ये सुरू करण्यात आले आणि राज्यात यशस्वीपणे राबविण्यात आले आहे.
<ul style="list-style-type: none"> Beneficiaries are able to obtain Digital Certificate of vaccination through U-WIN. 	<ul style="list-style-type: none"> लाभार्थी यू-डब्ल्यूआयएनच्या माध्यमातून लसीकरणाचे डिजिटल प्रमाणपत्र मिळवू शकतात.
<ul style="list-style-type: none"> National Immunization Schedule 	<ul style="list-style-type: none"> राष्ट्रीय लसीकरण वेळापत्रक

लस	योग्य वय	माध्यम
Td 1	गरोदरपणाच्या सुरुवातीच्या काळात	इंजेक्शनद्वारे
Td 2	Td 1 नंतर 4 आठवड्यांनी	इंजेक्शनद्वारे
Td – बूस्टर	गेल्या 3 वर्षांमध्ये गरोदरपणात Td चे 2 डोस घेतले असल्यास	इंजेक्शनद्वारे
BCG TB	जन्मावेळी 0.05 एमएल 1 महिन्यानंतर 0.1 एमएल	इंजेक्शनद्वारे
Hep B ‘0’ यकृतावर परिणाम करणारे	जन्मावेळी	इंजेक्शनद्वारे
OPV ‘0’ OPV 1,2 ,3 & व बूस्टर पोलिओमायलिटिस	जन्मावेळी 6, 10, 14 आठवडे 16-18 महिने	तोंडावाटे
पेंटा 1,2,3 1. डिप्थेरिया 2. पेट्र्युसिस (डांग्या खोकला) 3. टिटेनस (धनुर्वात) 4. एचआयबी संसर्ग (न्युमोनिया व मेनिंगनायटिस करणारे) 5. हेपेटायटिस बी	6, 10, 14 आठवडे	इंजेक्शनद्वारे
IPV पोलिओमायलिटिस	6 आठवडे 14 आठवडे	इंजेक्शनद्वारे

	9 महिने	
PCV 1,2 व बूस्टर न्युमोकोकल न्युमोनिया लस	6 आठवडे 14 आठवडे 9 महिने	इंजेक्शनद्वारे
RVV 1,2,3 रोटावायरस	6 आठवडे 10 आठवडे 14 आठवडे	तोंडावाटे
MR/MMR गोवर, गालगुंड व रुबेला	9 महिने 16 महिने	इंजेक्शनद्वारे
JE 1 & 2 जपानिज एन्सिफिलिटिस / एक्युट एन्सिफिलिटिस सिंड्रोम (AES) मेंदूज्वर	9 महिने 16 महिने	इंजेक्शनद्वारे

DPT.B 1 DPT.B 2	16-24 महिने 5 वर्षे (डावा वरचा दंड)	इंजेक्शनद्वारे
Td	10 वर्षे 16 वर्षे	इंजेक्शनद्वारे
व्हिटामिन A (9 डोस)	9 महिने (5 वर्षांपर्यंत दर 6 महिन्यांनी एक डोस)	तोंडावाटे

<u>Pre Conception and Pre Natal Diagnostic Techniques Act (PCPNDT ACT)</u>	<u>गर्भधारणापूर्व व प्रसूतीपूर्व निदान तंत्र अधिनियम (प्रि कन्सेप्शन ऍण्ड प्रि नेटल डायग्नॉस्टिक टेक्निक्स ऍक्ट पीसीपीएनडीटी)</u>
<ul style="list-style-type: none"> The pre conception and pre natal diagnostic techniques (Prohibition of Sex Selection) Act, 1994 is implemented under the PC-PNDT programme of State Family Welfare Bureau, Directorate of Health Services. 	<ul style="list-style-type: none"> आरोग्य सेवा संचालनालयाच्या राज्य कुटुंब कल्याण मंडळाच्या पीसी-पीएनडीटी कार्यक्रमान्वये गर्भधारणापूर्व व प्रसूतीपूर्व निदान तंत्र (लिंग निवड प्रतिबंध) अधिनियम, 1994 ची अंमलबजावणी केली जाते.
<ul style="list-style-type: none"> Awareness programmes and 	<ul style="list-style-type: none"> मुलीबाबत सर्वसाधारण

trainings are routinely conducted to bring about a change in the mind-set of the general public towards the Girl Child.	जनतेची मानसिकता बदलण्यासाठी जागृती कार्यक्रम व प्रशिक्षण नियमितपणे आयोजित केले जातात.
<ul style="list-style-type: none"> • Certificate Six months training course in The Fundamentals in Abdomino-Pelvic Ultrasonography: Level one for MBBS Doctors is conducted. 	<ul style="list-style-type: none"> • एमबीबीएस डॉक्टरांसाठी ऍब्डोमिनो-पेल्विक अल्ट्रासोनोग्राफीमधील मूलतत्त्वे – स्तर एक मधील सहा महिन्यांचे प्रमाणपत्र प्रशिक्षण आयोजित केले जाते.
➤ The objectives of the Beti Bachao Beti Padhao initiative are:	➤ बेटी बचाओ बेटी पढाओ उपक्रमाची उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे आहेत:
<ul style="list-style-type: none"> • Prevention of gender biased sex selective elimination 	<ul style="list-style-type: none"> • लिंग पक्षपाती निवडक लिंग निर्मूलनाला प्रतिबंध
<ul style="list-style-type: none"> • Ensuring survival & protection of the girl child 	<ul style="list-style-type: none"> • मुलीचे अस्तित्व व संरक्षण सुनिश्चित करणे
<ul style="list-style-type: none"> • Ensuring education and participation of the girl child. 	<ul style="list-style-type: none"> • मुलीचे शिक्षण व सहभाग सुनिश्चित करणे.
<u>SEXUALLY TRANSMITTED DISEASES CONTROL PROGRAMME (STDCP):-</u>	<u>लैंगिकरित्या संक्रमित रोग नियंत्रण कार्यक्रम (सेक्सुअली ट्रान्समिटेड डिझिजीस कंट्रोल प्रोग्राम [एसटीडीसीपी]):-</u>
--S.T.D Programme closely co-ordinates with The Goa State AIDS Control Society (GSACS) and execute Sexually Transmitted Disease control measures via The STD Clinics, the Community Health Centers, Urban Health Centers, Primary Health Centers and the community.	-- एस. टी. डी. कार्यक्रम गोवा राज्य एड्स नियंत्रण सोसायटीशी (गोवा स्टेट एड्स कंट्रोल सोसायटी [जीएसएसीएस]) समन्वय साधते आणि एस. टी. डी. चिकित्सालये, सामुदायिक आरोग्य केंद्रे, नागरी आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे आणि समुदाय यांच्या माध्यमातून लैंगिकरित्या संक्रमित रोग नियंत्रण उपाययोजना राबविते.
--The infrastructure under the STD Control Programme consists of three main STD Clinics at	-- एस. टी. डी. नियंत्रण कार्यक्रमांमधील साधनसुविधांमध्ये पुढील तीन मुख्य एस. टी. डी. चिकित्सालयांचा समावेश आहे
--Asilo Hospital, Mapusa.● --Hospicio Hospital, Margao.● --Baina Vasco.●	<ul style="list-style-type: none"> • -- आजिलो इस्पितळ, म्हापसा. • --हॉस्पिसियो इस्पितळ, मडगाव. • -- बायणा वास्को.
--There is separate Unit of Skin and STD at Bambolim under Goa Medical College.	-- बांबोळी येथील गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयात त्वचा व एसटीडीचे स्वतंत्र युनिट आहे.
--Presently, all four STD Clinics/ Units report to GSACS. GSACS further sends a	-- सध्या, सर्व चार एसटीडी

consolidated report to National Aids Control Organization (NACO) New Delhi.	चिकित्सालये/युनिट्स जीएसएसीएस ला अहवाल सादर करतात. जीएसएसीएस त्यानंतर नवी दिल्ली येथील राष्ट्रीय एड्स नियंत्रण संस्थेला (नॅशनल एड्स कंट्रोल ऑर्गनायझेशन [एनएसीओ]) एकत्रित अहवाल सादर करते.
In order to create awareness and prevent spread of sexually transmitted infections (STIs) in community, the following activities are carried out through the CHCs/PHCs:	समुदायामध्ये जागृती निर्माण करण्यासाठी आणि लैंगिकरित्या संक्रमित संसर्गाचा प्रसार रोखण्यासाठी सीएचसीच्या/पीएचसीच्या माध्यमातून खालील उपक्रम राबविले जातात:
--Awareness Programmes are being conducted among adolescent population, through sex education.	-- लैंगिक शिक्षणाच्या माध्यमातून किशोरवयीनांमध्ये जागृती कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते.
--Early diagnosis and prompt treatment at all the Health Centers, on the Syndromic approach, with referral to Skin and VD Department, Goa Medical College, Bambolim for specialized treatment. Kits are supplied for treatment free of cost.	-- विशेष उपचारासाठी गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयाच्या त्वचा व व्हीडी विभागाकडे संदर्भित करून सिंड्रोमिक दृष्टिकोनावर सर्व आरोग्य केंद्रांमध्ये लवकर निदान व त्वरित उपचार. उपचारासाठीचे किट्स विनामूल्य पुरविले जातात.
--Promoting contact tracing and counseling through the STD Clinics and Government Health Centers. Very recently counselors have been posted by GSACS at the STD clinics.	-- एसटीडी चिकित्सालये आणि सरकारी आरोग्य केंद्रे यांच्या माध्यमातून कॉन्टॅक्ट ट्रेसिंगला व समुपदेशनाला प्रोत्साहन देणे. अलीकडेच, जीएसएसीएसद्वारे एसटीडी चिकित्सालयांमध्ये समुपदेशकांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.
--Reducing the Sexually Transmitted Disease stigma through Information Education Communication (IEC).	-- माहिती शिक्षण संवादाच्या (इन्फॉर्मेशन एज्युकेशन कम्युनिकेशन [आयईसी]) माध्यमातून लैंगिकरित्या संक्रमित रोगांबाबतची भिती कमी करणे.
--Promoting condoms, safe sex and behavioral changes through health education.	-- आरोग्य शिक्षणाच्या माध्यमातून निरोध, सुरक्षित लैंगिक संबंध व वागणुकीतील बदल यांना प्रोत्साहन देणे.
--Screening antenatal cases in all Primary Health Centers to rule out syphilis, to prevent adverse effect on the newborn.	-- नवजात बाळावर प्रतिकूल परिणाम टाळण्यासाठी सायफिलिसची शक्यता नाकारण्यासाठी सर्व प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमध्ये रुग्णांची प्रसूतीपूर्व तपासणी करणे.
--Spreading of STD/RTI/HIV/AIDS awareness to rural population and Urban slums.	-- ग्रामीण लोकांमध्ये आणि शहरी झोपड्यांमध्ये एसटीडी/आरटीआय/एचआयव्ही/एड्स

	जागृती करणे.
--Popularizing the syndromic management of STD at Primary Health Centers /UHCs/CHCs.	-- प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमध्ये/नागरी आरोग्य केंद्रांमध्ये/सामुदायिक आरोग्य केंद्रांमध्ये एसटीडीचे सिंड्रोमिक व्यवस्थापन लोकप्रिय करणे.
<u>NVBDCP (NATIONAL VECTOR BORNE DISEASES CONTROL PROGRAMME):-</u>	<u>एनव्हीबीडीसीपी (नॅशनल वेक्टर बोर्न डिझिजेस कंट्रोल प्रोग्राम) राष्ट्रीय कीटकवाहित रोग नियंत्रण कार्यक्रम</u>
<u>Strategies for control of Vector Borne Diseases:</u>	<u>कीटकवाहित रोगांच्या नियंत्रणासाठी धोरणे:</u>
Surveillance	संनिरीक्षण
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Active Surveillance: It is carried out by Multi-Purpose Health Worker (MPHW) / Surveillance Worker in the community and also at the construction sites for active collection of slides. Rapid fever survey is conducted whenever a malaria case is detected. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सक्रिय संनिरीक्षण: स्लाइड्सच्या सक्रिय संकलनासाठी समुदायामध्ये व बांधकामांच्या ठिकाणी बहुद्देशीय आरोग्य कर्मचाऱ्यातर्फे / संनिरीक्षक कर्मचाऱ्यातर्फे ते केले जाते. मलेरियाचा रुग्ण आढळल्यानंतर वेगवान ताप सर्वेक्षण केले जाते.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Passive Surveillance: Blood smear for Malaria Parasite is examined in all fever cases reported to all the Sub-centre / PHCs / CHCs / UHCs/ District Hospitals. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ अक्रिय संनिरीक्षण: सर्व उप-केंद्रांमध्ये/पीएचसीमध्ये/सीएचसीमध्ये/यूएचसीमध्ये/जिल्हा इस्पितळांमध्ये नोंद झालेल्या तापाच्या सर्व रुग्णांमध्ये मलेरिया पॅरासाइटसाठी रक्त तपासले जाते.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pro-active surveillance for Dengue & Chikungunya at PHCs / CHCs/ UHCs/ District Hospitals. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पीएचसीमध्ये/सीएचसीमध्ये/यूएचसीमध्ये/जिल्हा इस्पितळांमध्ये डेंग्यू व चिकुनगुनिया यांच्यासाठी सक्रिय संनिरीक्षण.
<ul style="list-style-type: none"> • Representative sample survey round the year for processing IgM Mac ELISA antibodies at Sentinel Site Hospital. 	<ul style="list-style-type: none"> • सेंटिनेल साइट इस्पितळात IgM Mac ELISA ऍंटीबॉडीजवर प्रक्रिया करण्यासाठी वर्षभर प्रातिनिधिक नमुना सर्वेक्षण.
<ul style="list-style-type: none"> • Investigation of increased febrile illness in the community. (Routine fever survey) 	<ul style="list-style-type: none"> • समुदायातील वाढत्या तापाच्या आजाराची चौकशी. (नियमित ताप सर्वेक्षण)

<ul style="list-style-type: none"> Investigation of all hemorrhagic diseases and all viral syndromes with fatal outcome at the Sentinel Sites Hospitals. 	<ul style="list-style-type: none"> सेंटिनेल साइट्स इस्पितळांमध्ये घातक परिणाम असलेल्या सर्व हॅमोरेजिक रोगांचा व सर्व व्हायरल सिंड्रोम्सची चौकशी.
Early detection and complete treatment:	लवकर निदान आणि संपूर्ण उपचार:
<ul style="list-style-type: none"> Blood Smear examination of every suspected Malaria patient is conducted and report made available within 24 hours. 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक संशयित मलेरिया रुग्णाच्या रक्ताची तपासणी केली जाते आणि 24 तासांच्या आत अहवाल उपलब्ध केला जातो.
<ul style="list-style-type: none"> Whenever reporting within 24 hrs is not possible Rapid Diagnostic Kit is used for early detection to facilitate treatment for both types of Malaria. 	<ul style="list-style-type: none"> जेव्हा 24 तासांत अहवाल देणे शक्य नसते तेव्हा दोन्ही प्रकारच्या मलेरियाच्या उपचारांची सोय करण्याकरिता लवकर निदानासाठी वेगवान निदान किट वापरले जाते.
<ul style="list-style-type: none"> Treatment is available free of cost at all the peripheral centres & District Hospitals. 	<ul style="list-style-type: none"> सर्व परिधीय केंद्रांमध्ये व जिल्हा इस्पितळांमध्ये विनामूल्य उपचार उपलब्ध आहेत.
<ul style="list-style-type: none"> Each detected case is thoroughly investigated by using the well designed investigating format. 	<ul style="list-style-type: none"> सुरचित तपासणी पद्धत वापरून निदान झालेल्या प्रत्येक प्रकरणाची तपशीलवार तपासणी केली जाते.
<ul style="list-style-type: none"> Follow up smears are repeated on 7th and 14th day of treatment course for every detected & investigated case of malaria. 	<ul style="list-style-type: none"> मलेरियाच्या प्रत्येक आढळलेल्या व तपासलेल्या रुग्णाच्या उपचाराच्या 7व्या व 14व्या दिवशी पाठपुरावा तपासण्या पुन्हा केल्या जातात.
<ul style="list-style-type: none"> Special attention is given for pregnant women & children as regards to treatment, management of malaria at high risk areas, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> अधिक धोका असलेल्या क्षेत्रातील मलेरियाचा उपचार, व्यवस्थापन इ. बाबत गरोदर महिला व मुले यांच्याकडे विशेष लक्ष दिले जाते.
<ul style="list-style-type: none"> Admission facility is available at all bedded PHCs/CHCs and District Hospitals. 	<ul style="list-style-type: none"> खाटा असलेल्या सर्व पीएचसींमध्ये/सीएचसींमध्ये व जिल्हा इस्पितळांमध्ये दाखल करण्याची सुविधा उपलब्ध आहे.
Integrated Vector Control:	एकात्मिक कीटकवाहक नियंत्रण:
<ul style="list-style-type: none"> Antilarval measure: Antilarval measures are to be carried out at the construction sites by the respective contractor / builder. At 	<ul style="list-style-type: none"> अळ्याविरोधी उपाययोजना: संबंधित कंत्राटदाराद्वारे/बिल्डरद्वारे

some places UHCs/CHCs/PHCs are carrying out the antilarval measures to prevent mosquito breeding. Spraying of Mosquito Larvicidal Oil is also done in public drains for this purpose.	बांधकामांच्या ठिकाणी अळ्याविरोधी उपाययोजना केल्या गेल्या पाहिजेत. काही ठिकाणी डासांची पैदास रोखण्यासाठी यूएचसी/सीएचसी/पीएचसी द्वारे अळ्याविरोधी उपाययोजना केला जातात. या उद्देशासाठी सार्वजनिक गटारांमध्ये मॉस्किटो लार्विसिडल ऑइल फवारले जाते.
➤ Introduction of Larvivorous fish in mosquito breeding places is carried out by all peripherals health centres. 30 fish hatcheries are functioning, free distribution of this fish is done for introduction in unused wells, fountains and other mosquito breeding sites.	सर्व परिधीय आरोग्य केंद्रांतर्फे डासांची पैदास होणाऱ्या ठिकाणी अळ्या खाणारे मासे सोडले जातात. 30 मासेमारी केंद्रे कार्यरत आहेत, विनावापर असलेल्या विहिरींमध्ये, कारंज्यांमध्ये व इतर डास पैदास ठिकाणी सोडण्यासाठी हे मासे मोफत वितरित केले जातात.
➤ Anti-adult Mosquito measures:	प्रौढ डास विरोधी उपाययोजना:
* Ultra Low Volume (ULV) and Thermal fogging as per GOI guidelines is carried out subsequent to any positive case of Dengue, malaria threat of epidemic, focal outbreaks and death in the community due to Vector Borne Diseases.	* डेंग्यूचा, मलेरियाचा कोणताही रुग्ण आढळल्यानंतर, साथीचा, उद्रेकाचा धोका आढळल्यानंतर आणि कीटकवाहित रोगांमुळे समुदायात मृत्यू झाल्यानंतर भारत सरकारच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार अल्ट्रा लो व्हॉल्युम (यूएलव्ही) आणि थर्मल फॉगिंग केले जाते.
* Personal Protection Method: Prevention of entry of mosquitoes in houses at dusk & dawn by closing doors and windows, keeping young children fully clothed, use of mosquito nets while sleeping.	* वैयक्तिक सुरक्षा पद्धत: संध्याकाळच्या व पहाटेच्या वेळी दारे व खिडक्या बंद करून घरात डासांच्या प्रवेशाला प्रतिबंध करणे, लहान मुलांना पूर्ण कपडे घालणे, झोपताना मच्छरदाणी वापरणे.
Source Reduction:	स्रोत कमी करणे:
Cleanliness drives are conducted in the community with the help of Village Health and Sanitation Committees, local bodies and also involving locally elected representatives and the locals	ग्राम आरोग्य व स्वच्छता समित्या, स्थानिक मंडळे आणि स्थानिकरित्या निवडून आलेल्या प्रतिनिधी यांना तसेच स्थानिकांना सामावून घेऊन समुदायामध्ये स्वच्छता मोहिमा आयोजित केल्या जातात.
As a part of pre-monsoon preparedness, special drives are undertaken for source reduction of mosquito breeding sites viz. removal of discarded tyres, properly disposing pet bottles, plastic cups and other discarded water receptacles, with the	मान्सून-पूर्व सज्जतेचा भाग म्हणून, फेकलेले टायर्स, पेट बॉटल्स, प्लास्टिक कप्स व इतर फेकलेली जल पात्रे यांची स्थानिक मंडळे आणि त्या भागातील स्थानिक यांच्या मदतीने योग्य विल्हेवाट

help of local bodies and locals of that area.	लावून डासांची पैदास केंद्रे कमी करण्यासाठी विशेष मोहिमा राबविल्या जातात.
Legislative Measures	कायदेविषयक उपाययोजना
➤ Legislative measures at construction sites are carried out as per the provisions of the Goa Public Health Act, 1985 and Rules 1987.	➤ गोवा सार्वजनिक आरोग्य अधिनियम, 1985 आणि नियम 1987 च्या तरतुदीनुसार बांधकामांच्या ठिकाणी कायदेविषयक उपाययोजना केल्या जातात.
Epidemic Preparedness and Rapid Response (EPRR):	साथीची सज्जता आणि जलद प्रतिसाद (एँपिडेमिक प्रिपेअर्डनेस ऍण्ड रॅपिड रिस्पॉन्स ईपीआरआर):
EPRR does early identification and control of epidemic to prevent large scale morbidity and mortality. Early warning signals which include epidemiological & entomological parameters, climatic factors i.e. rain fall, temperature and humidity , operational factors i.e. inadequacy and lack of trained manpower , developmental projects with population congregation is monitored.	ईपीआरआर मोठ्या प्रमाणातील आजारपण व मृत्यूदर टाळण्यासाठी साथीची लवकर ओळख व नियंत्रण करते. पूर्व इशान्याचे संकेत ज्यामध्ये साथीच्या रोगांसंबंधीचे व कीटकशास्त्रीय घटक, हवामानविषयक घटक जसे पाऊस, तापमान व आर्द्रता, कार्यात्मक घटक जसे प्रशिक्षित मनुष्यबळाचा अपुरेपणा व कमतरता, लोकसंख्या असलेले विकासात्मक प्रकल्प यांची देखरेख केली जाते.
There is a linkage with Integrated Diseases Surveillance Programme (IDSP) at state level for obtaining early warning signals on regular basis.	नियमितपणे पूर्व इशारे संकेत मिळविण्यासाठी राज्य स्तरावर एकात्मिक रोग संनिरीक्षण कार्यक्रमाशी (इंटेग्रेटेड डिसीजिस सर्वेलन्स प्रोग्राम) संधान आहे.
Both districts have rapid response teams consisting of Epidemiologist, Entomologist and laboratory technician, the Health Officer, Medical Officer i/c Health Workers, Supervisors, Community Volunteers of affected area are also involved in epidemic response activities.	दोन्ही जिल्ह्यांमध्ये जलद प्रतिसाद गट आहेत ज्यामध्ये साथरोगशास्त्रज्ञ, कीटकशास्त्रज्ञ व प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ, आरोग्य अधिकारी यांचा समावेश असतो, i/c आरोग्य कर्मचारी, पर्यवेक्षक, बाधित क्षेत्राचे सामुदायिक स्वयंसेवक यांचाही साथ प्रतिसाद उपक्रमांमध्ये समावेश असतो.
All requisite logistic support identified as buffer stock at the PHCs/CHCs/UHCs is readily available to the epidemic response team immediately at the time of requirement.	प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमधील/सामुदायिक आरोग्य केंद्रांमधील/नागरी आरोग्य केंद्रांमधील बफर स्टॉक असलेला सर्व आवश्यक लॉजिस्टिक आधार गरजेच्या वेळी साथ प्रतिसाद गटाला त्वरित उपलब्ध होतो.
Supportive Interventions	आधारभूत हस्तक्षेप
➤ Information Education Communication (IEC) / Behaviour	➤ माहिती शिक्षण संवाद

change communication (BCC) activities create mass awareness about preventive / control aspects of the diseases and the role to be played by the community and accordingly support public participation under Vector Borne Diseases Control Programme. Strategies comprise of	(इन्फॉर्मेशन एज्युकेशन कम्युनिकेशन आयईसी)/वागणूक बदल संवाद (बिहेवियर चेंज कम्युनिकेशन बीसीसी) उपक्रम रोगांच्या प्रतिबंधात्मक/नियंत्रणात्मक घटकांबाबत आणि समुदायाने बजावावयाच्या भूमिकेबाबत जनजागृती करतात आणि त्यानुसार कीटकवाहित रोग नियंत्रण कार्यक्रमान्वये जन सहभागाला प्रोत्साहन देतात. धोरणांमध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश आहे
<ul style="list-style-type: none"> • Printing of leaflets, brochures etc. and distribution among the community. 	<ul style="list-style-type: none"> • पत्रके, माहितीपत्रके इ. छापणे आणि समुदायामध्ये ते वितरित करणे.
<ul style="list-style-type: none"> • Advocacy / Inter-sectoral co-ordination meetings. 	<ul style="list-style-type: none"> • प्रचार/आंतर समन्वय विभागीय बैठका.
<ul style="list-style-type: none"> • Involvement of Mass media Channels including print and electronic. 	<ul style="list-style-type: none"> • प्रिंट व इलेक्ट्रॉनिकसहित प्रसारमाध्यम चॅनल्सचा समावेश.
<ul style="list-style-type: none"> • Folk media activities namely dramas and street plays. 	<ul style="list-style-type: none"> • नाटके व पथनाट्ये यासारखे लोक मीडिया उपक्रम.
<ul style="list-style-type: none"> • Display of mobile hoardings. 	<ul style="list-style-type: none"> • फिरत्या होर्डिंग्सचे प्रदर्शन.
<ul style="list-style-type: none"> • Cleanliness Drives through schools and village committees. 	<ul style="list-style-type: none"> • शाळा व ग्राम समुदाय यांच्या माध्यमाद्वारे स्वच्छता मोहिमा.
<ul style="list-style-type: none"> • Competitions/Campaigns in educational institutions and with Non-Governmental Organizations. 	<ul style="list-style-type: none"> • शैक्षणिक संस्थांमध्ये आणि बिगर-सरकारी संस्थांसोबत स्पर्धा/मोहिमा.
Lymphoedema Management in Chronic Filaria Patients:	क्रॉनिक फायलेरिया रुग्णांमध्ये लिंफोडेमा व्यवस्थापन:
Chronic Filaria cases are line listed and are visited at regular interval by the respective Medical Officers and other Health Officials for home based morbidity management.	क्रॉनिक फायलेरिया प्रकरणे सूचीबद्ध केली जातात आणि गृह आधारित रोग व्यवस्थापनासाठी संबंधित वैद्यकीय अधिकाऱ्यांद्वारे व इतर आरोग्य अधिकाऱ्यांद्वारे नियमितपणे त्यांना भेट दिली जाते.
All the Health Centers PHC/CHC/UHC regularly (monthly) carries out night blood collection for detection of micro filaria carriers and also free treatment provided for Micro Filaria carrier at all the health facilities.	सर्व आरोग्य केंद्रे पीएचसी/सीएचसी/यूएचसी मायक्रो फायलेरिया वाहकांच्या शोधासाठी रात्रीच्या वेळी रक्त संकलन करतात आणि सर्व आरोग्य सुविधांमध्ये मायक्रो फायलेरिया वाहकांसाठी मोफत उपचार पुरविले जातात.

Morbidity Management Kits are provided free of cost to all the chronic lymphedema patients once a year.	सर्व क्रॉनिक लिंफोडेमा रुग्णांना वर्षातून एकदा विनामूल्य रोग व्यवस्थापन किट्स पुरविली जातात.
Dengue, Chikungunya:	डेंग्यू, चिकुनगुनिया:
➤ There are 4 designated Sentinel Site Hospitals viz District Hospital North Goa, Hospicio Hospital, Margao (South Goa), Sub-District Hospital Chicalim and Goa Medical College which have IgM Mac ELISA testing & NS1 Elisa based testing facilities of suspected cases.	<ul style="list-style-type: none"> सेंटिनेल साइट इस्पितळे म्हणून 4 इस्पितळे निर्धारित करण्यात आली आहेत, ती म्हणजे, जिल्हा इस्पितळ उत्तर गोवा, हॉस्पिसियो इस्पितळ, मडगाव (दक्षिण गोवा), उप-जिल्हा इस्पितळ चिखली आणि गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय ज्यांमध्ये संशयित रुग्णांसाठी IgM Mac ELISA चाचणी व NS1 Elisa आधारित चाचणी सुविधा आहेत.
Japanese Encephalitis :	हत्तीरोग (जपानिज एन्सिफालिटिस):
<ul style="list-style-type: none"> ELISA facility for testing samples of Japanese Encephalitis is available free of cost in one SSH i.e. Goa Medical College, Bambolim. 	<ul style="list-style-type: none"> गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय, बांबोळी या एका एसएसएचमध्ये हत्तीरोगाच्या नमुना चाचणीसाठी ELISA सुविधा विनामूल्य उपलब्ध आहे.
<ul style="list-style-type: none"> JE vaccination is introduced in the routine immunization programme in two doses at the age of 9 months and+ 18 months. 	<ul style="list-style-type: none"> नियमित लसीकरणाच्या कार्यक्रमांमध्ये 9 महिन्यांच्या व +18 महिन्यांच्या वयावर अशा दोन डोसांमध्ये JE लस सुरू करण्यात आली आहे.
<u>NATIONAL LEPROSY ERADICATION PROGRAMME (NLEP):-</u>	राष्ट्रीय कुष्ठरोग निर्मूलन कार्यक्रम (नॅशनल लेप्रोसी इरॅडिकेशन प्रोग्राम [एनएलईपी]):-
The NLCP was launched in India in the year 1955 and in the state of Goa in 1965. MDT for Leprosy was introduced and the NLCP was renamed as National Leprosy Eradication Programme (NLEP) in 1983.	एनएलसीपी भारतात 1955 साली आणि गोवा राज्यात 1965 साली सुरू करण्यात आला. कुष्ठरोगासाठी एमडीटी सुरू करण्यात आले आणि एनएलसीपी चे 1983 साली राष्ट्रीय कुष्ठरोग निर्मूलन कार्यक्रम (नॅशनल लेप्रोसी इरॅडिकेशन प्रोग्राम [एनएलईपी]) असे पुनर्नामकरण करण्यात आले.
Goa has achieved stage of elimination of Leprosy i.e. prevalence rate less than 1/10000 population in the year 2006, thus rendering Goa as a Low Endemic State for Leprosy. In 2017-18, the prevalence rate of Leprosy was 0.78 per 10,000 Population and by 2023-24, it was reduced to 0.50 per 10,000 population.	गोव्याने कुष्ठरोगाच्या निर्मूलनाचा स्तर गाठला आहे, म्हणजे त्याचा प्रसार दर 2006 साली 1/10000 लोकसंख्येपेक्षा कमी होता, ज्यामुळे गोवा कुष्ठरोगासाठी कमी प्रदेशनिष्ठ राज्य बनले. 2017-18 मध्ये कुष्ठरोगाचा प्रसार दर प्रति 10,000 लोकसंख्येमागे 0.78 एवढा

	होता आणि 2023-24 पर्यंत तो प्रति 10,000 लोकसंख्येमागे 0.50 एवढा कमी झाला.
The primary aim is to detect more and more hidden cases of Leprosy which will facilitate early detection and prompt treatment thereby reducing/ preventing disabilities/ deformities due to Leprosy.	कुष्ठरोगाचे अधिकाधिक छुपे रुग्ण शोधणे हे प्राथमिक ध्येय आहे ज्यामुळे लवकर निदान व त्वरित उपचार सोयीचे होतील आणि परिणामी कुष्ठरोगामुळे येणारे विकलांगत्व/विकृती कमी होतील/प्रतिबंधित होतील.
Major activities undertaken under NLEP are:	एनएलईपी अन्वये प्रमुख उपक्रम पुढीलप्रमाणे आहेत:
<ul style="list-style-type: none"> • Issuing of MDT to Persons Affected with Leprosy (PALs). 	<ul style="list-style-type: none"> • कुष्ठरोगबाधित व्यक्तींना एमडीटी देणे.
<ul style="list-style-type: none"> • Post Exposure Prophylaxis with Rifampicin to contacts of newly detected Leprosy cases. 	<ul style="list-style-type: none"> • नवीन निदान झालेल्या कुष्ठरुग्णांच्या संपर्कातील व्यक्तींना रिफाम्पिसिनसह पोस्ट एक्स्पोजर प्रोफिलॅक्सिस.
<ul style="list-style-type: none"> • Special Activities in high risk areas. 	<ul style="list-style-type: none"> • अति धोक्याच्या क्षेत्रांमध्ये विशेष उपक्रम.
<ul style="list-style-type: none"> • Regular House to House surveys. 	<ul style="list-style-type: none"> • घरोघरी नियमित सर्वेक्षण.
<ul style="list-style-type: none"> • Skin camps under Urban Health centers. 	<ul style="list-style-type: none"> • नागरी आरोग्य केंद्रांतर्गत त्वचा शिबिरे.
<ul style="list-style-type: none"> • DPMR activities such as supplying free MCR footwear for needy PALs, Self care kits for patients with ulcers & deformities, Reconstructive Surgery for those eligible at Goa Medical College. 	<ul style="list-style-type: none"> • डीपीएमआर उपक्रम जसे कुष्ठरोगबाधित व्यक्तींना मोफत एमसीआर पादत्राणे पुरविणे, अल्सर व विकृती असलेल्या रुग्णांना सेल्फ केअर किट्स पुरविणे, पात्र व्यक्तींना गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयात पुनर्रचनात्मक शस्त्रक्रिया पुरविणे.
<ul style="list-style-type: none"> • Sparsh Leprosy Awareness Campaign and Regular trainings for Health care staff. 	<ul style="list-style-type: none"> • स्पर्श कुष्ठरोग जागृती मोहीम आणि आरोग्य सेवा कर्मचाऱ्यांसाठी नियमित प्रशिक्षण.
The State aims to achieve zero indigenous cases and eradicate Leprosy by 2027 as per guidelines from Central Leprosy Division (CLD) by further:	केंद्रीय कुष्ठरोग विभागाच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार 2027 पर्यंत शून्य स्थानिक प्रकरणे आणि कुष्ठरोग निर्मूलन हे प्राप्त करण्याचे राज्याचे ध्येय आहे.
<ul style="list-style-type: none"> • Strengthening active case detection by accelerating House to House surveys 	<ul style="list-style-type: none"> • घरोघर सर्वेक्षण गतीमान करून सक्रिय रुग्ण शोध मजबूत करणे.
<ul style="list-style-type: none"> • Ensuring completion of MDT course of diagnosed cases 	<ul style="list-style-type: none"> • निदान झालेल्या रुग्णांनी एमडीटी कोर्स पूर्ण केल्याचे सुनिश्चित करणे.
<ul style="list-style-type: none"> • Targeting special groups- school 	<ul style="list-style-type: none"> • तपासणीसाठी विशेष गटांचे ध्येय

children, migrants at eateries, restaurants, construction sites for screening.	ठेवणे – शालेय मुले, भोजनालयांमधील, उपाहारगृहांमधील, बांधकामाच्या ठिकाणावरील स्थलांतरित.
<ul style="list-style-type: none"> Encouraging active participation by VHSNC, MAS, Self help groups, etc. in creating widespread awareness about Leprosy among general public so as to eliminate the myths, stigma and discrimination associated with Leprosy and encouraging those who have symptoms/ signs of Leprosy to come forward for early diagnosis and treatment of the disease. 	<ul style="list-style-type: none"> सर्वसामान्य जनतेमध्ये कुष्ठरोगाबाबत व्यापक जागृती करण्यासाठी व्हीएचएसएनसी, एमएस, स्वयंसाहाय्य गट इ. च्या सक्रिय सहभागाला प्रोत्साहन देणे, जेणेकरून कुष्ठरोगाशी संबंधित मिथके, लांछने व भेदभाव यांचे निर्मूलन होईल आणि ज्यांच्यामध्ये कुष्ठरोगाची लक्षणे/चिन्हे आहेत त्यांनी लवकर निदानासाठी व रोगाच्या उपचारासाठी पुढे येण्यास त्यांना प्रोत्साहन देणे.
National Programme for Control of Blindness & Visual Impairment (NPCB & VI)	राष्ट्रीय अंधत्व व दृष्टिदोष नियंत्रण कार्यक्रम (नॅशनल प्रोग्राम फॉर कंट्रोल ऑफ ब्लाइंडनेस ऍण्ड व्हिज्युअल इम्पेअरमेंट [एनपीसीबी व व्हीआय])
In Goa the National Programme for Control of Blindness was started in the year 1981 keeping in view the main objective to reduce blindness incidence. This programme is now incorporated in to the Primary Care component of the health subject along with other programmes.	अंधत्वाच्या घटना कमी करण्याच्या उद्देशाने गोव्यात 1981 साली राष्ट्रीय अंधत्व नियंत्रण कार्यक्रम सुरू करण्यात आला. हा कार्यक्रम आता इतर कार्यक्रमांसह आरोग्य विषयाच्या मुख्य सेवा घटकात समाविष्ट करण्यात आला आहे.
The Directorate of Health Services implements the National Programme for Control of Blindness to render Ophthalmic Service at three levels.	आरोग्य सेवा संचालनालयातर्फे तीन स्तरांवर नेत्रोपचार सेवा देण्यासाठी राष्ट्रीय अंधत्व नियंत्रण कार्यक्रम राबविला जातो.
<ul style="list-style-type: none"> Primary Level it renders services through the Primary Health Centre and Community Health Centres along with its peripheral network. 	<ul style="list-style-type: none"> प्राथमिक स्तरावर, प्राथमिक आरोग्य केंद्रांद्वारे व सामुदायिक आरोग्य केंद्रांद्वारे त्याच्या परिधीय नेटवर्कसह सेवा पुरविल्या जातात.
<ul style="list-style-type: none"> Secondary Level through the referral units mainly the District Hospitals, Asilo Hospital, Mapusa & Hospicio Hospital, Margao. 	<ul style="list-style-type: none"> दुय्यम स्तरावर संदर्भ युनिट्सद्वारे मुख्यतः जिल्हा इस्पितळे, आझिलो इस्पितळ, म्हापसा आणि हॉस्पिसियो इस्पितळ, मडगाव.
<ul style="list-style-type: none"> Tertiary Level through Goa Medical College Hospital, Bambolim. 	<ul style="list-style-type: none"> तृतीयक स्तरावर बांबोळी येथील

	गोवा महाविद्यालयाद्वारे.	वैद्यकीय
<u>Services provided:</u>	<u>पुरविण्यात येणाऱ्या सेवा:</u>	
➤ Free eye checkup followed by operation. Cataract surgeries are conducted at Goa Medical College, Bambolim, Community Health Centre Sankhlim, Sub District Hospital Chicalim, District and Sub District hospitals	➤ मोफत नेत्र तपासणी व त्यानंतर शस्त्रक्रिया. गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय, बांबोळी, सामुदायिक आरोग्य केंद्र साखळी, उप-जिल्हा इस्पितळ चिखली, जिल्हा व उप-जिल्हा इस्पितळ येथे मोतीबिंदू शस्त्रक्रिया केल्या जातात.	
➤ Under the School Health Programme detection and correction of Refractive Error for Primary and Secondary School students is carried out by Ophthalmic Assistant.	➤ शालेय आरोग्य कार्यक्रमान्वये, प्राथमिक व माध्यमिक शालेय विद्यार्थ्यांकरिता नेत्रोपचार सहायकाद्वारे अपवर्तक त्रुटी शोधल्या जातात व त्या सुधारल्या जातात.	
➤ Screening and free spectacles for near work to old persons is a component of Programme Implementation Plan under NPCB.	➤ वयस्कर व्यक्तींची तपासणी व मोफत चष्मे हा एनपीसीबी अंतर्गतच्या कार्यक्रम अंमलबजावणी योजनेचा एक घटक आहे.	
➤ Cataract Detection Camps on annual schedules held at various PHCs/CHCs. Preference in operations is given to these patients along with free treatment.	➤ विविध पीएचसीमध्ये/सीएचसीमध्ये वार्षिक मोतीबिंदू तपासणी शिबिरे आयोजित केली जातात. मोफत उपचारांसह या रुग्णांना शस्त्रक्रियेमध्ये प्राधान्य दिले जाते.	
➤ Medical Retina clinics are set up for screening patients with diabetes at Primary Health Centers, Community Health Centers, District hospitals, Sub district hospitals to reduce the incidence of blindness due to Diabetic Retinopathy.	➤ डायबेटिक रेटिनोपॅथीमुळे अंधत्वाच्या घटना कमी करण्यासाठी प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमध्ये, सामुदायिक आरोग्य केंद्रांमध्ये, जिल्हा इस्पितळांमध्ये, उप-जिल्हा इस्पितळांमध्ये मधुमेही रुग्णांच्या तपासणीसाठी मेडिकल रेटिना चिकित्सालये स्थापन करण्यात आली आहेत.	
<u>Vision for All Eye Camps</u>	<u>व्हिजन फॉर ऑल नेत्र शिबिरे</u>	
The Eye Camps under “Vision for All” Programme were held in 12 Municipal areas which involved screening patients for cataract and other eye ailments, conducting surgeries and providing spectacles free of cost. The objective of the camp was to provide best eye care services to people in need and help prevent eye disorders at an early stage. In near future	“व्हिजन फॉर ऑल” कार्यक्रमान्वये 12 नगरपालिका क्षेत्रांमध्ये नेत्रशिबिरांचे आयोजन करण्यात आले होते, ज्यात मोतीबिंदूसाठी व इतर नेत्र आजारांसाठी रुग्णांची तपासणी, शस्त्रक्रिया करणे आणि विनामूल्य चष्मे पुरविणे यांचा समावेश होता. गरजू लोकांना उत्कृष्ट	

Vision for All Eye Camps will be extended to all the village Panchayats targeting 100 Eye Camps.	नेत्रसेवा पुरविणे आणि नेत्रदोष सुरुवातीच्या टप्प्यात टाळणे हा या शिबिराचा हेतू होता. येत्या काळात, 100 नेत्रशिबिरांचे ध्येय ठेवून, विहजन फॉर ऑल नेत्र शिबिरे सर्व ग्रामपंचायतींमध्ये विस्तारली जातील.
<u>NATIONAL TUBERCULOSIS ELIMINATION PROGRAMME, GOA:-</u>	<u>राष्ट्रीय क्षयरोग निर्मूलन कार्यक्रम, गोवा:-</u>
<u>Diagnosis:</u>	<u>निदान:</u>
Upfront NAAT to all Presumptive cases of Tuberculosis is carried out for diagnosis of TB through 17 NAAT sites.	क्षयरोगाच्या सर्व संभाव्य प्रकरणांना 17 एनएएटी साइट्सद्वारे क्षयरोगाचे निदान करण्यासाठी तात्काळ एनएएटी केले जाते.
➤ Sputum examination microscopy for follow up is done in 24 Designated Microscopy Centres all over the State.	➤ पाठपुराव्यासाठी राज्यभरातील 24 निर्धारित मायक्रोस्कोपी केंद्रांमध्ये थुंकी परीक्षण मायक्रोस्कोपी केली जाते.
➤ The Liquid Culture is done for follow up cultures. Follow up culture is done of all MDR patients.	➤ फॉलोअपसाठी लिक्विड कल्चर केले जाते. सर्व एमडीआर रुग्णांचा फॉलोअप केला जातो.
➤ Screening of vulnerable population (viz. diabetes, HIV patients and the high risk groups) is carried out.	➤ संवेदनशील लोकसंख्येची म्हणजेच मधुमेही, एचआयव्ही रुग्ण आणि उच्च धोका गट यांची तपासणी केली जाते.
➤ End CP culture is done for patients at the end of treatment.	➤ उपचाराच्या शेवटी एण्ड सीपी कल्चर केले जाते.
<u>Treatment:</u>	<u>उपचार:</u>
➤ Treatment facilities are available at all the Government Hospitals & Peripheral Health Units.	➤ सर्व सरकारी इस्पितळांमध्ये व परिधीय आरोग्य युनिट्समध्ये उपचाराच्या सुविधा उपलब्ध आहेत.
➤ All Oral Longer Regimen & Shorter Bedaquiline containing regimen has been introduced.	➤ सर्व तोंडी दीर्घ पथ्ये आणि लहान बेडाक्विलिन युक्त पथ्ये सुरू करण्यात आली आहेत.
➤ Co-morbidities are tested, monitored & treated.	➤ सहव्याधींची तपासणी, देखरेख व उपचार केले जातात.
➤ Nikshay Poshan Yojana offers Rs. 1000/- per month to TB patients during their course of treatment, directly to their Bank Accounts by DBT. This facility is also available for patients treated under private sector and who are willing to submit their Bank details.	➤ निक्षय पोषण योजना टीबी रुग्णांना त्यांच्या उपचारादरम्यान थेट त्यांच्या बँक खात्यात डीबीटीद्वारे प्रति महिना रु. 1000/- देऊ करते. खासगी क्षेत्रांतर्गत उपचार घेणाऱ्या आणि आपले बँकेचे तपशील सादर करण्यास इच्छुक असलेल्या रुग्णांसाठीही ही

	सुविधा उपलब्ध आहे.
➤ MDR patients are admitted at the 8 bedded DOTS plus ward in TB & Chest Diseases Hospital, St. Inez for pre-treatment evaluation and adverse drug reactions. Also, in South Goa MDR TB patients undergo pre-treatment evaluation and initiation of treatment.	➤ उपचार-पूर्व मूल्यमापनासाठी आणि औषधांच्या प्रतिकूल प्रतिक्रियेसाठी एमडीआर रुग्णांना टीबी व चेस्ट डिसिज इस्पितळ, सांत-इनेज येथील 8 खाटांच्या DOTS प्लस प्रभागामध्ये दाखल केले जाते. तसेच, दक्षिण गोव्यात एमडीआर टीबी रुग्णांचे उपचार-पूर्व मूल्यमापन केले जाते व उपचारांची सुरुवात होते.
➤ Contacts of diagnosed TB patients are screened for tuberculosis & TB preventive treatment is given as per guidelines.	➤ निदान झालेल्या टीबी रुग्णांच्या संपर्कातील लोकांची क्षयरोगासाठी तपासणी केली जाते आणि मार्गदर्शक तत्वांनुसार टीबी प्रतिबंधात्मक उपचार दिले जातात.
<u>IEC Activities:</u>	<u>आयईसी उपक्रम:</u>
➤ Distribution of IEC material on TB, diagnosis, treatment & daily regimen during house to house activity.	➤ घरोघरी उपक्रमाच्या वेळी क्षयरोग, निदान, उपचार व दैनंदिन आहार यांवरील आयईसी साहित्य वितरित करणे.
➤ PPM coordinators & PPSA staff coordinating with all Private practitioners, private hospitals, private nursing homes, clinics, Laboratories for TB notification.	➤ टीबीच्या सूचनेसाठी पीपीएम समन्वयक व पीपीएसए कर्मचारीवर्ग सर्व खासगी व्यावसायिक, खासगी इस्पितळे, खासगी नर्सिंग होम्स, चिकित्सालये, प्रयोगशाळा यांच्याशी समन्वय साधतात.
➤ Sensitization of all private consultants and practitioners through IMA on daily regimen, New PMDT Guidelines etc., is ongoing.	➤ आयएमएच्या माध्यमातून सर्व खासगी सल्लागार व व्यावसायिक यांची दैनंदिन आहार, नवीन पीएमडीटीची मार्गदर्शक तत्वे इ. बाबत जनजागृती सुरू आहे.
➤ Incentive for Private Practitioner @ Rs. 500/- is paid for notification & Rs. 500/- on informing outcome.	➤ खासगी व्यावसायिकांना सूचनेसाठी रु.500/- आणि निकाल कळविण्यासाठी रु. 500/- भत्ता दिला जातो.

<p>➤ Active Case finding in vulnerable population viz. diabetes, HIV patients, old age homes, special schools, slum areas & Focused house to house activities in high risk areas is undertaken by PHCs to detect early TB.</p>	<p>➤ सुरुवातीच्या टप्प्यातील क्षयरोगाचे निदान करण्यासाठी पीएचसीतर्फे संवेदनशील लोकसंख्येमध्ये म्हणजेच मधुमेही, एचआयव्ही रुग्ण, वृद्धाश्रमे, विशेष शाळा, झोपडपट्ट्या यांमध्ये सक्रिय रुग्ण शोधण्यावर आणि उच्च धोका असलेल्या ठिकाणी घरोघर उपक्रमांवर लक्ष केंद्रित केले जात आहे.</p>
<p>➤ Private TB notification is also done with the help of FDA. All private pharmacies give monthly report of patients who are prescribed anti-tuberculosis drugs to FDA and the same is shared with the NTEP.</p>	<p>➤ एफडीएच्या मदतीने खासगी टीबी सूचना करता येते. ज्या रुग्णांना क्षयरोगविरोधी औषधे सांगितलेली आहेत त्यांचा मासिक अहवाल सर्व खासगी औषधालये एफडीएला देतात आणि ते एनटीईपीसी सामायिक केले जाते.</p>
<p><u>INTEGRATED DISEASE SURVEILLANCE PROGRAMME (IDSP): -</u></p>	<p><u>एकात्मिक रोग संनिरीक्षण कार्यक्रम (इंटेग्रेटेड डिसिज सर्वेलन्स प्रोग्राम [आयडीएसपी]):-</u></p>
<p>The Integrated Disease Surveillance Programme (IDSP) is a district-based, decentralized surveillance system designed to monitor epidemic-prone diseases. It aims to detect early warning signals of potential outbreaks and enable a prompt and effective response.</p>	<p>एकात्मिक रोग संनिरीक्षण कार्यक्रम (इंटेग्रेटेड डिसिज सर्वेलन्स प्रोग्राम [आयडीएसपी]) ही महामारी-प्रवण रोगांच्या नियंत्रणासाठी तयार करण्यात आलेली जिल्हा-आधारित विकेंद्रित संनिरीक्षण यंत्रणा आहे. संभाव्य उद्रेकाचे सुरुवातीचे इशान्याचे संकेत शोधणे आणि तत्पर व परिणामकारक प्रतिसाद देता येणे हे त्याचे ध्येय आहे.</p>
<p>The primary objective of the programme is to enhance the availability of information for Government health services and private health care providers regarding high-priority diseases and risk factors.</p>	<p>सरकारी आरोग्य कर्मचाऱ्यांना व खासगी आरोग्य सेवा प्रदात्यांना उच्च-प्राधान्य रोग व जोखीम घटक यांच्या संदर्भातील माहितीची उपलब्धता वाढविणे हा या कार्यक्रमाचा प्राथमिक उद्देश आहे.</p>
<p>Disease surveillance is conducted through the Integrated Health Information Platform (IHIP) Portal.</p>	<p>इंटेग्रेटेड हेल्थ इन्फॉर्मेशन प्लॅटफॉर्म (आयएचआयपी) पोर्टलच्या माध्यमातून रोग संनिरीक्षण केले जाते.</p>
<p><u>NATIONAL RABIES CONTROL PROGRAMME (NRCP)</u></p>	<p><u>राष्ट्रीय रेबिज नियंत्रण कार्यक्रम (नॅशनल रेबिज कंट्रोल प्रोग्राम [एनआरसीपी])</u></p>
<p>Rabies is responsible for extensive morbidity and mortality in India. About 96% of the mortality and morbidity is associated with dog bites. Cats, wolf,</p>	<p>भारतातील मोठ्या प्रमाणातील आजारपणासाठी व मृत्यूदरासाठी रेबिज जबाबदार आहे. सुमारे 96% आजारपण</p>

jackal, mongoose and monkeys are other important reservoirs of rabies in India.	व मृत्युदर हे श्वानांच्या चाव्यांशी संबंधित आहेत. मांजर, लांडगा, कोल्हा, मुंगूस व माकडे हे भारतातील रेबिजचे इतर महत्वाचे स्रोत आहेत.
The National Rabies Control Programme (NRCP) in India aims to eliminate rabies by 2030 through a comprehensive "One Health Approach," integrating human, animal, and environmental health efforts.	मानव, पशू, व पर्यावरणीय आरोग्य प्रयत्न एकत्र करून सर्वसमावेशक अशा "एक आरोग्य दृष्टिकोन" द्वारे 2030 पर्यंत रेबिजचे निर्मूलन करणे हे भारतातील राष्ट्रीय रेबिज नियंत्रण कार्यक्रमाचे (नॅशनल रेबिज कंट्रोल प्रोग्राम [एनआरसीपी]) ध्येय आहे.
Component:- Human Health component:	घटक:- मानवी आरोग्य घटक:
➤ Training Healthcare Professionals: Enhancing the skills of healthcare providers in managing animal bites and administering rabies post-exposure prophylaxis (PEP).	➤ आरोग्य सेवा व्यावसायिकांना प्रशिक्षण देणे: जनावरांच्या चाव्यांचे व्यवस्थापन करण्यातील व रेबिज पोस्ट-एक्स्पोजर प्रोफिलॅक्सिस (पीईपी) देण्यातील आरोग्य सेवा प्रदात्यांचे कौशल्य वृद्धिंगत करणे.
➤ Advocacy for Intradermal Vaccination: Promoting the adoption of intradermal vaccination for PEP in animal bite victims and pre-exposure prophylaxis (PrEP) for high-risk groups.	➤ त्वचांतर्गत लसीकरणाचा प्रसार करणे: जनावरांच्या चाव्यांच्या रुग्णांमध्ये पीईपीसाठी त्वचांतर्गत लसीकरण वापरण्याचा आणि उच्च-धोका असलेल्या गटांसाठी प्री-एक्स्पोजर प्रोफिलॅक्सिस (PrEP) वापरण्याचा प्रसार करणे.
➤ Strengthening Surveillance: Improving the human rabies surveillance system to ensure accurate and timely reporting of cases.	➤ संनिरीक्षण बळकट करणे: रुग्णांची अचूक आणि वेळेवर नोंद सुनिश्चित करण्यासाठी मानवी रेबिज संनिरीक्षण यंत्रणा सुधारणे.
➤ Community Awareness: Raising public awareness through advocacy, communication, and social mobilization to promote rabies prevention and control measures.	➤ सामुदायिक जागृती: रेबिज प्रतिबंध व नियंत्रण उपाययोजना यांचा प्रसार करण्यासाठी प्रसार, संप्रेषण, आणि सामाजिक जागृती यांच्या माध्यमातून जनजागृती करणे.
➤ Vaccine Provision: Ensuring the availability of anti-rabies vaccines (ARV) and anti-rabies serum (ARS) at all healthcare levels, including Primary Health Centers (PHCs).	➤ लसीची तरतूद: प्राथमिक आरोग्य केंद्रांसह सर्व आरोग्य सेवा स्तरांवर रेबिज-विरोधी लसींची आणि रेबिज-विरोधी सिरमची उपलब्धता सुनिश्चित करणे.
PROGRAMME FOR PREVENTION	लॅप्टोस्पायरोसिसच्या प्रतिबंधासाठी व

<u>AND CONTROL OF LEPTOSPIROSIS (PPCL)</u>	<u>नियंत्रणासाठी कार्यक्रम (प्रोग्राम फॉर प्रिवेंशन एण्ड कंट्रोल ऑफ लॅप्टोस्पायरोसिस [पीपीसीएल])</u>
Leptospirosis poses a significant health challenge in India, particularly in coastal regions. To tackle this issue, the Government of India initiated a Pilot Project on Prevention and Control of Leptospirosis during the XI Five-year Plan. The success of this pilot paved the way for the launch of the Programme for Prevention and Control of Leptospirosis during the 12th Five-year Plan in endemic States and Union Territories.	भारतात, विशेषतः किनारी प्रदेशांमध्ये लॅप्टोस्पायरोसिस मुळे आरोग्याचे मोठे आव्हान निर्माण झाले आहे. ही समस्या सोडविण्यासाठी, भारत सरकारतर्फे XI पंचवार्षिक योजनेत लॅप्टोस्पायरोसिसच्या प्रतिबंधासाठी व नियंत्रणासाठी एक पथदर्शी प्रकल्प सुरू करण्यात आला होता. या पथदर्शी प्रकल्पाच्या यशामुळे 12व्या पंचवार्षिक योजनेत प्रदेशनिष्ठ राज्यांमध्ये व केंद्रशासित प्रदेशांमध्ये लॅप्टोस्पायरोसिसच्या प्रतिबंधासाठी व नियंत्रणासाठी कार्यक्रम सुरू करण्याचा मार्ग मोकळा झाला.
Objective: Reduction of morbidity and mortality due to Leptospirosis.	उद्दिष्ट: लॅप्टोस्पायरोसिसमुळे होणारी आजारपण व मृत्यूदर घटविणे.
Components:	घटक:
➤ Development of trained manpower for Leptospirosis diagnosis, case management, prevention & control and inter-sectoral coordination.	➤ लॅप्टोस्पायरोसिसचे निदान, रुग्णांचे व्यवस्थापन, प्रतिबंध व नियंत्रण आणि आंतर-विभागीय समन्वय यासाठी प्रशिक्षित मनुष्यबळाचा विकास.
➤ Strengthening surveillance of Leptospirosis in human.	➤ मानवांमधील लॅप्टोस्पायरोसिसचे संनिरीक्षण बळकट करणे.
➤ Strengthen diagnostic capacity of laboratory in Endemic States.	➤ प्रदेशनिष्ठ राज्यांमध्ये प्रयोगशाळांची निदान क्षमता मजबूत करणे.
➤ Create awareness regarding timely detection and appropriate treatment of patients.	➤ वेळेवरील निदान व रुग्णांचे योग्य उपचार याबाबत जागृती करणे.
➤ Strengthening inter-sectoral coordination at State and district level for outbreak detection, prevention, and control of Leptospirosis.	➤ लॅप्टोस्पायरोसिसच्या उद्रेकाचा तपास, प्रतिबंध, व नियंत्रण यासाठी राज्य व जिल्हा स्तरावर आंतर-विभागीय समन्वय बळकट करणे.
<u>NATIONAL PROGRAMME ON CLIMATE CHANGE AND HUMAN HEALTH (NPCCHH)</u>	<u>हवामान बदल व मानवी आरोग्य यावरील राष्ट्रीय कार्यक्रम (नॅशनल प्रोग्राम ऑन क्लायमेट चेंज एण्ड ह्यूमन हेल्थ [एनपीसीसीएचएच])</u>
Programme addresses health challenges posed by climate change. It focuses on building awareness, enhancing	हवामान बदलामुळे तयार झालेल्या आरोग्याच्या आव्हानांवर हा कार्यक्रम

preparedness, and strengthening healthcare systems to manage climate-sensitive illnesses like heat stress, vector-borne diseases, and air pollution impacts.	उपाय शोधतो. उष्णतेचा ताण, कीटकवाहित रोग, व वायू प्रदूषणाचे परिणाम यांसारख्या हवामान-संवेदनशील आजारांचे व्यवस्थापन करण्यासाठी जागृती करणे, आणि आरोग्य सेवा यंत्रणा बळकट करणे यांवर तो लक्ष केंद्रित करतो.
Its main objectives is to create awareness among general population (vulnerable community), health-care providers and Policy makers regarding impacts of climate change on human health.	हवामान बदलाचा मानवी आरोग्यावर होणाऱ्या परिणामांबाबत सर्वसामान्य लोकांमध्ये (संवेदनशील समुदाय), आरोग्य सेवा प्रदात्यांमध्ये व धोरणकर्त्यांमध्ये जागृती करणे हे त्याचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.
<u>NATIONAL IODINE DEFICIENCY DISORDERS CONTROL PROGRAMME:-</u>	<u>राष्ट्रीय आयोडिन कमतरता विकार नियंत्रण कार्यक्रम:-</u>
Iodine is an essential micro nutrient. It is required at 100-150 micrograms daily for normal human growth and development. The disorders caused due to deficiency of nutritional iodine in the food /diets are called Iodine Deficiency Disorders (IDDs).	आयोडिन हे एक महत्वाचे सूक्ष्म पोषक तत्व आहे. सर्वसाधारण मानवी वाढीसाठी व विकासासाठी दररोज 100-150 मायक्रोग्रॅम्स एवढी त्याची आवश्यकता असते. अन्नातील/आहारातील पोषक आयोडिनच्या कमतरतेमुळे होणाऱ्या विकारांना आयोडिन कमतरता विकार (आयोडिन डेफिशियन्सी डिसऑर्डर्स आयडीडी) म्हणतात.
Goiter is only the tip of the iceberg. Iodine deficiency results in physical and mental retardation. It affects people of all ages, both sexes and different socio economic status. It could result in abortion, Stillbirth, mental retradition, deaf-mutism, dwarfism, squint, cretinism, goiter of all ages, neuromotor defects, etc.	गॉयटर हे तर फक्त हिमनगाचे टोक आहे. आयोडिनच्या कमतरतेमुळे शारीरिक व मानसिक मंदता येते. ते सर्व वयाच्या, दोन्ही लिंगांच्या व विविध सामाजिक आर्थिक स्तरातील लोकांवर परिणाम करते. यामुळे गर्भपात, मृतजन्म, मानसिक मंदता, कर्णबधिरता, ठेंगुपणा. तिरळेपणा, खुरटेपणा, सर्व वयांतील गॉयटर, न्युरोमोटर दोष इ. होऊ शकतात.
It is well established fact that with the exception of certain types of goiter, Iodine Deficiency Disorders are permanent and incurable. However, all these disorders can be easily prevented before they occur. The simplest method to prevent the broad spectrum of IDD is to consume Iodated salt daily. This is the most effective and inexpensive mode to prevent IDD.	गॉयटरचे काही विशिष्ट प्रकारचे अपवाद वगळता, आयोडिन कमतरता विकार हे कायमस्वरूपी व असाध्य असतात हे सर्वज्ञात आहे. तथापि, हे सर्व विकार होण्याआधी सहज टाळता येऊ शकतात. आयडीडी टाळण्यासाठीची सोपी पद्धत म्हणजे दररोज आयोडिनयुक्त मीठाचे सेवन करणे. आयडीडी टाळण्यासाठीचे हे सर्वात प्रभावशाली व स्वस्त माध्यम आहे.

<p>The supply of Iodated salt is to ensure availability of not less than 150 micrograms of iodine per person per day. Since, salt is consumed by all every day, the supply of iodated salt will ensure the availability of iodine for normal body function. The average consumption of iodated salt per person per day is about 10gms. This consumption is in moderate amount.</p>	<p>प्रतिदिन प्रति व्यक्तीला किमान 150 मायक्रोग्रॅम आयोडिनची उपलब्धता सुनिश्चित करण्यासाठी आयोडिनयुक्त मीठ पुरविले जाते. सर्वजण मीठाचे सेवन दररोज करत असल्याने, आयोडिनयुक्त मीठाचा पुरवठा शरीराच्या सामान्य कार्यासाठी आयोडिनची उपलब्धता सुनिश्चित करतो. प्रतिदिन प्रति व्यक्तीचे आयोडिनचे सरासरी सेवन सुमारे 10 ग्रॅम असते. हे सेवन मध्यम प्रमाणात असते.</p>
<p>National Iodine Deficiency Disorders Control Programme (NIDDCP) is implemented in order to prevent, control and eliminate iodine deficiency disorders in Goa, by banning the sale of non-Iodized salt for edible purpose, which was notified from 15th August 1997.</p>	<p>खाण्याच्या उद्देशासाठी आयोडिनविरहित मीठाच्या विक्रीवर 15 ऑगस्ट 1997 रोजीपासून अधिसूचित करून बंदी आणून, गोव्यातील आयोडिन कमतरता विकार प्रतिबंध करण्यासाठी, त्यांच्यावर नियंत्रणासाठी व त्यांचे निर्मूलन करण्यासाठी राष्ट्रीय आयोडिन कमतरता विकार नियंत्रण कार्यक्रम (नॅशनल आडिन डेफिशियन्सी डिसऑर्डर्स कंट्रोल प्रोग्राम [एनआयडीडीसीपी]) राबविण्यात येतो.</p>
<p><u>Activities conducted under programme;</u></p>	<p><u>कार्यक्रमांतर्गत घेतले जाणारे उपक्रम;</u></p>
<p>❖ Monitoring Consumption of adequately iodated salt.</p>	<p>❖ पुरेसे आयोडिन असलेल्या मीठाच्या सेवनाची देखरेख करणे.</p>
<p>❖ By qualitative testing of salt at household level with the help of salt testing's kits, which are supplied at all Sub Centre level.</p>	<p>❖ सर्व उप केंद्र स्तरावर पुरविल्या जाणाऱ्या मीठ तपासणी किटच्या मदतीने घरगुती स्तरावर मीठाची गुणात्मक चाचणी करून.</p>
<p>❖ By qualitative testing of salt at (household/Consumer level samples) at IDD monitoring Laboratory, established at Directorate of Health Services, Campal-Panaji.</p>	<p>❖ आरोग्य सेवा संचालनालय, कांपाल-पणजी येथे स्थापन केलेल्या आयडीडी देखरेख प्रयोगशाळेमध्ये मीठाची गुणात्मक चाचणी (घरगुती/ग्राहक स्तरावरील नमुने) करून.</p>
<p>❖ Conducting IDD Surveys to identify the magnitude of IDD.</p>	<p>❖ आयडीडीचे परिमाण ओळखण्यासाठी आयडीडी सर्वेक्षण आयोजित करणे.</p>
<p>❖ Conducting trainings.</p>	<p>❖ प्रशिक्षणे आयोजित करणे.</p>
<p>❖ Dissemination of information, education and communications in order</p>	<p>❖ पुरेसे आयोडिन असलेल्या मीठाच्या सेवनाच्या</p>

to generate awareness in general public on importance of consuming adequately iodated salt.	महत्वाबाबत सामान्य जनतेमध्ये जागृती करण्यासाठी माहिती, शिक्षण व संप्रेषण यांचा प्रसार करणे.
Activities;	उपक्रम;
❖ Global Iodine Deficiency Disorders Prevention Day is observed every year on 21 st October, in order to generate awareness in general community regarding importance of iodine.	❖ आयोडिनच्या महत्वाबाबत सामान्य समुदायामध्ये जागृती निर्माण करण्यासाठी दरवर्षी 21 ऑक्टोबर हा दिवस जागतिक आयोडिन कमतरता विकार प्रतिबंध दिन म्हणून पाळला जातो.
❖ Household testing of iodated salt with Salt Testing Kits	❖ मीठ चाचणी किटद्वारे आयोडिनयुक्त मीठाची घरगुती चाचणी

वर्ष	चाचणी केलेल्या मीठाची संख्या	पुरेसे आयोडिनयुक्त	अपुरे आयोडिनयुक्त
2020-21	शून्य*	शून्य*	शून्य*
2021-22	शून्य*	शून्य*	शून्य*
2022-23	16506	16365	141
2023-24	17492	17220	272
2024-25 (नोव्हेंबर 2024 पर्यंत)	20791	20549	242

❖ Laboratory testing for iodine by titration method;	❖ अनुमापन पद्धतीने आयोडिनची प्रयोगशाळेतील चाचणी
--	---

वर्ष	चाचणी केलेल्या मीठाची संख्या	पुरेसे आयोडिनयुक्त	अपुरे आयोडिनयुक्त
2020-21	शून्य*	शून्य*	शून्य*
2021-22	शून्य*	शून्य*	शून्य*
2022-23	2329	2194	135
2023-24	1156	1115	41
2024-25 (नोव्हेंबर 2024 पर्यंत)	538	538	0

*The data for FY 2020-21 & 2021-22 was Nil as salt testing was stopped due to COVID situation in the Country.	*आर्थिक वर्ष 2020-21 व 2021-22 साठीचा डेटा शून्य होता कारण देशातील कोविड परिस्थितीमुळे मीठाची चाचणी बंद
---	---

	करण्यात आली होती.
<u>SPECIAL CELL:-</u>	<u>विशेष विभाग:-</u>
<u>Function of Special Cell:-</u>	<u>विशेष विभागाचे कार्य</u>
1. Implementation of Goa Public Health Act.	1. गोवा सार्वजनिक आरोग्य अधिनियमाची अंमलबजावणी.
2. Up gradation of Sub-Centre/PHC's/CHC's ---Shifting of Sub-Centre/RMD's	2. उप-केंद्र/पीएचसी/सीएचसी यांची सुधारणा--- उप-केंद्रे/आरएमडी स्थलांतरित करणे
3. Complaints regarding health hazards/public grievances	3. आरोग्याच्या धोक्यांबाबत/सार्वजनिक तक्रारींबाबत गा-हाणी
4. Permission to attend workshop/meeting/training/Seminars/CME	4. कार्यशाळा/बैठक/प्रशिक्षण/परिसंवाद/सीएमई यांना उपस्थित राहण्यासाठी परवानगी
5. Matter related to court cases	5. न्यायालयीन प्रकरणांशी संबंधित बाबी
6. Medical covers for VVIPs/VIPs and other Government/Private events	6. व्हीव्हीआयपी/व्हीआयपी आणि इतर सरकारी/खासगी कार्यक्रम यांच्यासाठी मेडिकल कव्हर
7. Agreement with Bio-Medical waste treatment and disposal facility in various health units under DHS.	7. आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतच्या विविध आरोग्य युनिट्समधील जैव-वैद्यकीय कचरा प्रक्रिया व विल्हेवाट सुविधा यांच्याशी करार
8. Permission for Ethical clearance.	8. नैतिक मंजूरीसाठी परवानगी.
9. DNB Accreditation for North & South District Hospitals	9. उत्तर व दक्षिण जिल्हा इस्पितळांसाठी डीएनबी अधिस्वीकृती
10. Permission to undergo Clinical experience for Nursing Students of Private Institutions in various Government Hospitals.	10. खासगी संस्थांच्या नर्सिंग विद्यार्थ्यांना विविध सरकारी इस्पितळांमध्ये चिकित्सक अनुभव घेण्याची परवानगी.
11. Issue of License for Spa	11. स्पासाठी परवाना जारी करणे
12. Permit to operate ambulance.	12. रुग्णवाहिका चालविण्याचे परमिट.
13. Implementation of Goa Clinical Establishment Act.	13. गोवा चिकित्सा आस्थापना अधिनियमाची अंमलबजावणी.
14.Implementation/compliance of person with disabilities Act in various health units under Directorate of Health Services	14. आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतच्या विविध आरोग्य युनिट्समध्ये दिव्यांग व्यक्ती अधिनियमाची अंमलबजावणी/अनुपालन करणे
Under the provisions of Goa Public Health Act, 1985 Rules 1987.	गोवा सार्वजनिक आरोग्य अधिनियम, 1985 नियम 1987 अन्वये.
a) License is issued for establishing a unit of SPA / MASSAGE PARLOUR.	a) स्पा/मसाज पार्लर यांचे युनिट स्थापन करण्यासाठी परवाना जारी केला जातो.
b) Permit is issued to operate Private Ambulance.	b) खासगी रुग्णवाहिका चालविण्यासाठी परमिट जारी केले जाते.
THE GOA PUBLIC HEALTH ACT, 1985 & Rules, 1987	गोवा सार्वजनिक आरोग्य अधिनियम, 1985 आणि नियम, 1987

<p>No objection certificates (NOC) from sanitation point of view are issued by the Health Officers / Medical Officers Incharge in their areas of Jurisdiction in accordance with the Goa Public Health Act, 1985/ Rules 1987 and subsequent Amendments for establishments of commercial, industrial and other establishments and construction/ occupation purposes. Complaints received under Goa Public Health Act are attended by the respective local Competent Health Authority.</p>	<p>व्यावसायिक, औद्योगिक आस्थापनांना आणि इतर आस्थापनांना आणि बांधकामाच्या/व्यवसायाच्या उद्देशासाठी गोवा सार्वजनिक आरोग्य अधिनियम, 1985 / नियम, 1987 च्या अनुषंगाने आणि नंतरच्या दुरुस्तीनुसार, आपल्या क्षेत्राच्या अखत्यारिचे प्रभारी असलेल्या आरोग्य अधिकाऱ्यांद्वारे / वैद्यकीय अधिकाऱ्यांद्वारे स्वच्छतेच्या दृष्टिकोनातून ना हरकत दाखले जारी केले जातात. गोवा सार्वजनिक आरोग्य अधिनियमांतर्गत प्राप्त झालेल्या तक्रारी संबंधित स्थानिक सक्षम आरोग्य प्राधिकाऱ्यातर्फे हाताळल्या जातात.</p>
<p><u>NON-COMMUNICABLE DISEASE CELL :-</u></p>	<p><u>असंक्रमणशील रोग विभाग:-</u></p>
<p>1. National Programme for Prevention and Control of Cancer, Diabetes, Cardiovascular Disease & Stroke (NPCDCS):</p>	<p>1. कर्करोग, मधुमेह, कार्डियोव्हास्कुलर रोग व स्ट्रोक यांच्या प्रतिबंधासाठी व नियंत्रणासाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम (नॅशनल प्रोग्राम फॉर प्रिव्हेंशन ऍण्ड कंट्रोल ऑफ कॅन्सर, डायबेटिस, कार्डियोव्हास्कुलर डिसिज ऍण्ड स्ट्रोक [एनपीसीडीसीएस])</p>
<p>A. Activities under NPCDCS:</p>	<p>A. एनपीसीडीसीएस अन्वये उपक्रम:</p>
<p>➤ Opportunistic Screening, IEC activities, diagnosis and treatment are done at all peripheral health facilities.</p>	<p>➤ सर्व परिधीय आरोग्य सुविधांमध्ये आनुषंगिक स्क्रीनिंग, आयईसी उपक्रम, निदान व उपचार केले जातात.</p>
<p>➤ Opportunistic screening at all levels in the Health care delivery system from sub – centre and above for early detection of diabetes, hypertension and common cancer.</p>	<p>➤ मधुमेह, हायपरटेंशन व सामान्य कर्करोग यांच्या प्रारंभिक निदानासाठी उप-केंद्र व त्यावरील आरोग्य सेवा वितरणाच्या सर्व स्तरांवर आनुषंगिक स्क्रीनिंग.</p>
<p>➤ Population Based Survey by house to house activity to identify patients suspected of Diabetes, Hypertension, Anemia, etc.</p>	<p>➤ मधुमेह, हायपरटेंशन, अनेमिया इ. चे संशयित रुग्ण शोधण्यासाठी घरोघर उपक्रमांद्वारे लोकसंख्या आधारित सर्वेक्षण.</p>
<p>B. STEMI-Goa:</p>	<p>B. STEMI-गोवा:</p>
<p>STEMI Goa Project was launched on 15th December 2018 with Medical College & Hospital, Bambolim being the PCI capable Hub & 12 selected peripheral institutions being the spokes. These are CHC Pernem, PHC Sanquelim, Asilo Hospital, Mapusa, CHC Valpoi, PHC Dharbandora, Sub-District Hospital, Ponda, PHC Curchorem, Sub-district Hospital Chicalim, Hospicio Hospital Margao, CHC Canacona, PHC</p>	<p>STEMI गोवा प्रकल्प 15 डिसेंबर 2018 रोजी सुरू करण्यात आला ज्यात, वैद्यकीय महाविद्यालय व इस्पितळ, बांबोळी हे पीसीआय सक्षम हब व 12 निवडक परिधीय संस्था स्पोक्स होत्या. त्या म्हणजे सीएचसी पेडणे, पीएचसी साखळी, आझिलो इस्पितळ, म्हापसा, सीएचसी वाळपई, पीएचसी धारबांदोडा, उप-जिल्हा</p>

<p>Aldona, UHC Panaji. This is done to ensure patient reaches the nearest Hub centre in shortest possible time, within golden hour and get diagnosed using Tele – ECG and thrombolysed for ST Elevation Myocardial Infarction with newer thrombolytics such as Reteplase and Tenecteplase. The patient, once stabilized and thrombolysed is transferred to the apex (tertiary) institution, Goa Medical College & Hospital using either specialized Cardiac/ALS equipped ambulances. Doctors from these centres have received BLS, ALS and hands on trainings in management of Cardiac Emergencies.</p>	<p>इस्पितळ, फोंडा, पीएचसी कुडचडे, उप-जिल्हा इस्पितळ, चिखली, हॉस्पिसियो इस्पितळ, मडगाव, सीएचसी काणकोण, पीएचसी हळदोणा, यूएचसी पणजी. रुग्ण शक्य तितक्या कमी वेळेत महत्वाच्या वेळेत नजीकच्या हब केंद्रात पोहोचावा हे सुनिश्चित करण्यासाठी हे करण्यात आले आहे आणि टेली - ईसीजी वापरून त्यांचे निदान होईल आणि रेटेप्लाज व टेनेक्टेप्लाज सारख्या मायोकार्डियल इन्फार्क्शनसाठी श्रोम्बोलायझ करतील. रुग्ण एकदा स्थिर व श्रोम्बोलायझ झाला की, त्याला विशेषीकृत कार्डियाक/एएलएस युक्त रुग्णवाहिकांद्वारे सर्वोच्च (तृतीयक) संस्था असलेल्या गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय व इस्पितळात हलविले जाते. या केंद्रांतील डॉक्टरांना बीएलएस, एएलएस व कार्डियाक आपत्कालीन घटनांच्या व्यवस्थापनातील प्रत्यक्ष प्रशिक्षण मिळाले आहे.</p>
<p>Government has partnered with two PCI capable private hubs i.e. Victor Hospital, Healthway and Manipal Hospital so as to decrease load on Goa Medical College and Hospital and also for easy access for the patients depending on the hub centre.</p>	<p>गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय व इस्पितळावरील भार कमी करण्यासाठी आणि हब केंद्रावर अवलंबून असलेल्या रुग्णांच्या सोप्या सुलभतेसाठी सरकारने दोन पीसीआय सक्षम खासगी हब्ससोबत भागीदारी केली आहे, ते म्हणजे व्हिक्टर हॉस्पिटल, हेल्थवे आणि मणिपाल हॉस्पिटल.</p>
<p>5 new spokes namely CHC Bicholim, PHC Balli, PHC Betki, PHC Candolim and PHC Sanguem are operationalized and 3 more are will be made functional, mainly PHC Shiroda; PHC Siolim & PHC Cansaulim.</p>	<p>सीएचसी डिचोली, पीएचसी बाळळी, पीएचसी बेतकी, पीएचसी कांदोळी व पीएचसी सांगे हे 5 नवीन स्पोक्स कार्यान्वित केले असून पीएचसी शिरोडा; पीएचसी शिवोली व पीएचसी कांसावली हे आणखी 3 कार्यान्वित केले जाणार आहेत.</p>
<p>First state to offer thrombolysis for heart attack at primary level within 1 hour. Treated nearly 4,000 patients (Oct 2024).</p>	<p>1 तासाच्या आत प्राथमिक स्तरावर हृदयविकाराच्या झटक्यासाठी श्रोम्बोलायसिस देणारे पहिले राज्य. सुमारे 4,000 रुग्णांवर (ऑक्टोबर 2024 पर्यंत) उपचार करण्यात आले.</p>
<p>C. Changing Diabetes Barometer:</p>	<p>C.चेंजिंग डायबेटिस बॅरोमीटर:</p>
<p>The Changing Diabetes Barometer (CDB) project is a joint initiative between the Government of Goa and Novo Nordisk Education Foundation that was re launched in 2018.</p>	<p>चेंजिंग डायबेटिस बॅरोमीटर (सीडीबी) प्रकल्प हा गोवा सरकार आणि नोवो नॉर्डिस्क एज्युकेशन फाउंडेशन यांच्यामधील एक संयुक्त उपक्रम असून 2018 साली त्याची पुन्हा सुरुवात करण्यात आली होती.</p>

<p>The program was flagged of in its initial stage with five Community Diabetes Centers which has grown to a total of 15 CDCs at present. Also the project marked the provision of Goa being one of the first states to provide free insulin at various government facilities. Under this project, services such as diabetes counseling, complication screening, Diabetes diet advice, screening done by Diabetic Educators stationed at 15 CDCs and referrals are done to higher centres. Till November 2024 around 2,78442 diabetes patients have been counseled at these CDC centers. Future plan to to screen more number of individuals for diabetes and refer such patients for appropriate treatment.</p>	<p>सुरुवातीला पाच सामुदायिक मधुमेह केंद्रांसह (कम्युनिटी डायबेटिस सेंटर्स) ने सुरु झालेला हा कार्यक्रम सध्या 15 सीडीसी पर्यंत वाढला आहे. तसेच, या प्रकल्पामुळे, गोवा हे विविध सरकारी सुविधांमध्ये मोफत इन्सुलिन पुरविणाऱ्या पहिल्या राज्यांमधील एक बनले आहे. या प्रकल्पान्वये मधुमेह समुपदेशन, कॉम्प्लिकेशन स्क्रीनिंग, मधुमेह आहार सल्ला, 15 सीडीसी मध्ये स्थित असलेल्या डायबेटिक एज्युकेटर्सद्वारे स्क्रीनिंग व रेफरल्स हे मोठ्या केंद्रांमध्ये केले जाते. नोव्हेंबर 2024 पर्यंत या सीडीसी केंद्रांमध्ये सुमारे 2,78442 मधुमेहाच्या रुग्णांचे समुपदेशन करण्यात आले आहे. अधिक मधुमेही रुग्णांची तपासणी करणे आणि असे रुग्ण योग्य उपचारासाठी संदर्भित करणे ही भविष्यातील योजना आहे.</p>
<p>D. Swasth Mahila Swasth Goa Project</p>	<p>D.स्वस्थ महिला स्वस्थ गोवा प्रकल्प</p>
<p>Swasth Mahila Swasth Goa is an initiative of Yuvraj Singh Foundation, and the Directorate of Health Services (DHS) Government of Goa, headed by Honourable Health Minister for the state of Goa, Shri Vishwajit Rane, in collaboration with UE LifeSciences and supported by SBI Foundation</p>	<p>स्वस्थ महिला स्वस्थ गोवा हा युवराज सिंग फाउंडेशन आणि आरोग्य सेवा संचालनालय, गोवा सरकार यांचा उपक्रम असून, गोवा राज्याचे माननीय आरोग्यमंत्री श्री. विश्वजित राणे हे त्याचे प्रमुख आहेत, यूई लाइफ सायन्सेस यांच्या संयुक्त विद्यमाने आणि एसबीआय फाउंडेशनच्या पाठिंब्याने हा उपक्रम आहे.</p>
<p>It provides a technology intervention in the form of iBreastExam devices, training and capacity-building support to the Government of Goa to screen women for breast cancer in the state of Goa.</p>	<p>गोवा राज्यातील महिलांची स्तनांच्या कर्करोगासाठी तपासणी करण्यासाठी हा उपक्रम गोवा सरकारला iBreastExam उपकरणे, प्रशिक्षण व क्षमता-विकास आधार यांच्या माध्यमातून तंत्रज्ञान हस्तक्षेप पुरवितो.</p>
<p>The project was launched on 26th Oct 2021 with an aim to screen 1,00,000 women for Breast Cancer over a period of two years in Goa.</p>	<p>गोव्यात दोन वर्षांच्या कालावधीत 1,00,000 महिलांची स्तनांच्या कर्करोगासाठी तपासणी करण्याच्या उद्देशाने 26 ऑक्टोबर 2021 रोजी या प्रकल्पाची सुरुवात करण्यात आली होती.</p>
<p><u>Data since initiation till Oct 2024:</u></p>	<p><u>सुरुवातीपासून ते ऑक्टोबर 2024 पर्यंतचा डेटा:</u></p>

तपासणी केलेली एकूण संख्या	1,36,210
---------------------------	----------

iBE संशयितांची एकूण संख्या	2823
निदान झालेल्या स्तनांच्या कर्करोगांच्या रुग्णांची एकूण संख्या	64

E. Early detection of Lung cancer Project	E.फुफ्फुसांच्या कर्करोगाचे लवकर निदान प्रकल्प
“Lung Cancer Early Detection” project - using AI based chest X-ray software by Qure.ai. device in the state of Goa by in collaboration with AstraZeneca Pharma India Limited to screen lung cancer.	फुफ्फुसांचा कर्करोग तपासण्यासाठी एस्ट्राझेनेका फार्मा इंडिया लिमिटेडच्या संयुक्त विद्यमाने गोवा राज्यात Qure.ai. उपकरणाद्वारे एआय आधारित चेस्ट एक्स-रे सॉफ्टवेअरचा वापर करून “फुफ्फुसांच्या कर्करोगाचे लवकर निदान” प्रकल्प.
Lung cancer is one also one of the leading cause of cancer deaths worldwide. The project aims to increase survival rates by screening and early detection of lung diseases, through early diagnosis and detection of lung diseases through AI interpretation of digital chest X-ray and follow-up chest CT scans	जगभरात कर्करोगामुळे होणाऱ्या मृत्युंमध्ये फुफ्फुसांचा कर्करोग हा सुद्धा प्रमुख कारणांपैकी एक आहे. तपासणी करून आणि डिजिटल चेस्ट एक्स-रेच्या एआय आकलनाच्या व चेस्ट सीटी स्कॅनच्या पाठपुराव्याच्या माध्यमातून फुफ्फुसांच्या रोगांचे लवकर निदान करून व शोधून फुफ्फुसांच्या कर्करोगाचे लवकर निदान करून आयुर्मान दर वाढविणे हा या प्रकल्पाचा उद्देश आहे.
The Qure.ai’s qXR solution can identify 29 different lung conditions including lung nodules.	Qure.ai चे qXR सोल्युशन लंग नोड्युल्ससह विविध 29 प्रकारची फुफ्फुसांची स्थिती ओळखू शकते,
The qXR is currently deployed at 15 (Out of total 17) Health centers having digital X-rays with internet facilities on-cloud at North Goa District Hospital, South Goa District Hospitals, Sub District Hospital Ponda, Sub District Hospital Chicalim,CHC Valpoi, CHC Pernem, CHC Canacona, CHC Curchorem, CHC Bicholim, CHC Sankhali, PHC Shiroda, PHC Aldona, PHC Quepem, PHC Balli, and PHC Dharbandora.	ऑन-क्लाउड इंटरनेट सुविधेसह डिजिटल एक्स-रे असलेल्या 15 (एकूण 17 पैकी) उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, उप जिल्हा इस्पितळ फोंडा, उप जिल्हा इस्पितळ चिखली, सीएचसी वाळपई, सीएचसी पेडणे, सीएचसी काणकोण, सीएचसी कुडचडे, सीएचसी डिचोली, सीएचसी साखळी, पीएचसी शिरोडा, पीएचसी हळदोणा, पीएचसी केपे, पीएचसी बाळळी आणि पीएचसी धारबांदोडा येथे qXR सध्या स्थित आहे.
All the patients referred for the Chest X-rays (CXRs) will be uploaded on cloud through AWS gateway for interpretation. The patients with high-risk nodules will be referred for confirmation of lung cancer through LDCT/CT/Biopsy.	चेस्ट एक्स-रे साठी (CXRs) संदर्भित केलेले सर्व रुग्ण आकलनासाठी एडब्ल्यूएस गेटवेच्या माध्यमातून क्लाउडवर अपलोड केले जातील. उच्च धोका नोड्युल्स असलेले रुग्ण एलडीसीटी/सीटी/बायोप्सी द्वारे फुफ्फुसांच्या कर्करोगाच्या पुष्टीसाठी संदर्भित केले जातील.
Total Scans done since project initiation (14 th March 2024) till date is	प्रकल्पाच्या सुरुवातीपासून (14 मार्च 2024)

25,864 and	आजपर्यंत एकूण केलेले स्कॅन्स 25,864 आहेत आणि
Total No. of cases with suspected nodules is 101.	संशयित नोड्युल्स असलेली एकूण प्रकरणे 101 आहेत.
Total No. of cases detected positive for Lung cancer is 1 (who opted private hospital for further treatment)	फुफ्फुसांच्या कर्करोगासाठी पॉझिटिव्ह मिळालेले एकूण प्रकरण 1 आहे (ज्यांनी पुढील उपचारासाठी खासगी इस्पितळाचा पर्याय निवडला)
F. Ayushman Arogya Mandir:	F. आयुष्मान आरोग्य मंदिर:
Ayushman Arogya Mandir is an attempt to move from a selective approach to deliver comprehensive range of services to health care to deliver comprehensive range of services spanning preventive, promotive, curative, rehabilitative and palliative care. Under the Ayushman Bharat the health facilities across Goa like Subcentres, Rural Medical Dispensaries and Primary Health centers are upgraded to Ayushman Arogya Mandir.	आयुष्मान आरोग्य मंदिर हा आरोग्य सेवांना सर्वसमावेशक सेवांच्या श्रेणी देण्याच्या निवडक दृष्टिकोनापासून प्रतिबंधात्मक, प्रोत्साहनात्मक, उपचारात्मक, पुनर्वसनात्मक व उपशामक सेवांची सर्वसमावेशक श्रेणी देण्याचा प्रयत्न आहे. आयुष्मान भारत अन्वये, उपकेंद्रे, ग्रामीण वैद्यकीय दवाखाने व प्राथमिक आरोग्य केंद्रे यासारख्या गोव्यातील आरोग्य सुविधा आयुष्मान आरोग्य मंदिर म्हणून अद्यतनित करण्यात आल्या आहेत.
Total 201 health facilities are upgraded to AAM. Azadi Ka Amrit Mahotsav is celebrated with one month activity where by wellness activity and screening for Non – Communicable Disease are conducted.	एकूण 201 आरोग्य सुविधा आयुष्मान आरोग्य मंदिर म्हणून अद्यतनित करण्यात आल्या आहेत. आझादी का अमृत महोत्सव हा एक महिना विविध कार्यक्रमांद्वारे साजरा करण्यात येतो ज्यात स्वास्थ्य उपक्रम व असंक्रमणशील रोगांसाठी तपासणी आयोजित केली जाते.
G. Goa Stroke Programme	G. गोवा स्ट्रोक कार्यक्रम
The Hon'ble Health Minister of Goa has initiated the "Goa Stroke Programme" similar to the state-of-the-art STEMI-Goa Project, which is in collaboration with the Directorate of Health Services and Department of Neurology at Goa Medical College and Hospital. This programme was initiated at both District Hospitals from January 2023 as a hub and spoke model. Both the District Hospitals acting as spokes and Goa Medical College and Hospital as a hub are equipped with CT Scan facilities, wherein patients presenting with warning signs of stroke are shifted directly to District Hospitals by 108 ambulances. Patient confirmed to have brain clot based on CT report, are administered thrombolytic agent inj. Tenecteplase 20 mg within the duration	गोव्याच्या माननीय आरोग्यमंत्र्यांनी अत्याधुनिक STEMI-गोवा प्रकल्पासारखाच "गोवा स्ट्रोक कार्यक्रम" सुरू केला आहे, जो आरोग्य सेवा संचालनालय आणि गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय व इस्पितळातील न्यूरॉलॉजी विभागाच्या संयुक्त विद्यमाने राबविला जातो. हा कार्यक्रम जानेवारी 2023 मध्ये दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये हब व स्पोक मॉडेल म्हणून सुरू करण्यात आला. स्पोक्स म्हणून काम करणारी दोन्ही जिल्हा इस्पितळे आणि हब असलेले गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय व इस्पितळ ही सीटी स्कॅन सुविधांनी सुसज्ज आहेत, जेथे स्ट्रोकच्या चेतावनीची चिन्हे असलेल्या रुग्णांना 108 रुग्णवाहिकांमधून थेट जिल्हा रुग्णालयात हलविले जाते. सीटी अहवालानुसार ज्या रुग्णांना ब्रेन क्लॉट असल्याचे निश्चित

of 4.5 hours of symptom onset. These services are provided free of cost. It is observed the quality of the outcome of stroke patients at the District Hospital who have received this thrombolytic drug as early as possible within the period of 4.5 hours is superior. A total of 68 patients have been thrombolysed at both the District Hospitals (January 2023- November 2024).	झाल्यानंतर लक्षणे दिसू लागल्यापासून 4.5 तासांच्या आत थ्रोम्बोलायटिक एजंट इंजेक्शन टेनेक्टेप्लेस 20 एमजी दिले जाते. या सेवा विनामूल्य पुरविल्या जातात. जिल्हा इस्पितळात शक्य तितक्या लवकर 4.5 तासांच्या आत थ्रोम्बोलायटिक औषध मिळालेल्या स्ट्रोकच्या रुग्णांच्या परिणामांची गुणवत्ता अधिक चांगली असल्याचे आढळून आले आहे. दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये एकूण 68 रुग्णांना थ्रोम्बोलायज्ड करण्यात आले आहे (जानेवारी 2023-नोव्हेंबर 2024).
H. Non-alcoholic Fatty Liver Disease (NAFLD)	H. नॉन-अल्कोहॉलिक फॅटी लिव्हर डिसिज (एनएएफएलडी)
Non-alcoholic Fatty Liver Disease (NAFLD) is recently included for screening in the state of Goa under the “National Program for the prevention of Non-Communicable Disease”. The capacity building through training of Medical Officers and Community Health Officers in identifying and managing NAFLD has been conducted. All the health centers are instructed to carry out the screening as per the “Screening Format” and subsequently to submit the monthly data to NCDC, DHS in the “Monthly Reporting Format”.	नॉन-अल्कोहॉलिक फॅटी लिव्हर डिसिज (एनएएफएलडी) याचा “राष्ट्रीय असंक्रमणशील रोग प्रतिबंध कार्यक्रम” अंतर्गत गोवा राज्यातील तपासणीसाठी अलीकडेच समावेश करण्यात आला आहे. एनएएफएलडी ओळखणे व त्याचे व्यवस्थापन करणे यामधील वैद्यकीय अधिकाऱ्यांच्या व सामुदायिक आरोग्य अधिकाऱ्यांच्या प्रशिक्षणाद्वारे क्षमता विकास केला जात आहे. सर्व आरोग्य केंद्रांना “स्क्रीनिंग फॉर्मेट” नुसार तपासणी करण्याचे आणि त्यानंतर मासिक डेटा एनसीडीसी, डीएचएसला “मासिक अहवाल फॉर्मेट” मध्ये सादर करण्याचे सूचित करण्यात आले आहे.
Since the program initiation (from September 2023 to Nov 2024) we have screened 33,303 patients for Non-alcoholic fatty Liver Diseases (NAFLD).	कार्यक्रमाच्या सुरुवातीपासून (सप्टेंबर 2023 पासून ते नोव्हेंबर 2024 पर्यंत) आम्ही नॉन-अल्कोहॉलिक फॅटी लिव्हर डिसिज (एनएएफएलडी) साठी 33,303 रुग्णांची तपासणी केली आहे.
I. Chronic Obstructive Pumonary Disease (COPD)	I. क्रॉनिक ऑब्स्ट्रक्टिव्ह प्युमोनरी डिसिज (सीओपीडी)
Chronic Obstructive Pumonary Disease (COPD) is recently included for screening in the state of Goa under the “National Program for the prevention of Non-Communicable Disease”. The capacity building through training of Medical officers and Community Health Officers in identifying and managing COPD has also been conducted. All the health centers are instructed to carry out the screening as per the “Screening Format” and subsequently to submit the monthly data to NCDC, DHS in the	क्रॉनिक ऑब्स्ट्रक्टिव्ह प्युमोनरी डिसिज (सीओपीडी) याचा “राष्ट्रीय असंक्रमणशील रोग प्रतिबंध कार्यक्रम” अंतर्गत गोवा राज्यातील तपासणीसाठी अलीकडेच समावेश करण्यात आला आहे. सीओपीडी ओळखणे व त्याचे व्यवस्थापन करणे यामधील वैद्यकीय अधिकाऱ्यांच्या व सामुदायिक आरोग्य अधिकाऱ्यांच्या प्रशिक्षणाद्वारे क्षमता विकास केला जात आहे. सर्व आरोग्य केंद्रांना “स्क्रीनिंग फॉर्मेट” नुसार तपासणी करण्याचे आणि त्यानंतर मासिक डेटा एनसीडीसी,

“Monthly Reporting Format”.	डीएचएसला “मासिक अहवाल फॉर्मेट” मध्ये सादर करण्याचे सूचित करण्यात आले आहे.
Since the program initiation (from October 2023 till Nov 2024) we have screened 50,500 patients for Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD).	कार्यक्रमाच्या सुरुवातीपासून (ऑक्टोबर 2023 पासून ते नोव्हेंबर 2024 पर्यंत) आम्ही क्रॉनिक ऑब्सट्रक्टिव्ह प्युमोनरी डिसिज (सीओपीडी) साठी 50,500 रुग्णांची तपासणी केली आहे.
2. National Mental Health Programme (NMHP):	2. राष्ट्रीय मानसिक आरोग्य कार्यक्रम (नॅशनल मेंटल हेल्थ प्रोग्राम [एनएमएचपी]NMHP) :
District Mental Health Programme	जिल्हा मानसिक आरोग्य कार्यक्रम
District Mental Health Programme is functional at both the District Hospitals at North Goa and South Goa.	जिल्हा मानसिक आरोग्य कार्यक्रम उत्तर गोवा व दक्षिण गोवा या दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये कार्यरत आहे.
Regular Psychiatric OPD is conducted at both District Hospitals and The District Mental Health Team visits the Primary Health Centres and Conducts Extended OPDs and free drugs are provided to the patients.	दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये नियमित मनोचिकित्सा ओपीडी घेतली जाते आणि जिल्हा मानसिक आरोग्य गट प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना भेट दिली जाते आणि विस्तारित ओपीडी घेतली जाते व रुग्णांना मोफत औषधे दिली जातात.
Addiction treatment facility are available at both the district hospitals	दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये व्यसन उपचार सुविधा उपलब्ध आहेत.
Impress Project	Impress प्रकल्प
The Directorate of Health Services (DHS), Government of Goa and Sangath , Goa (NGO) are collaboratively implementing the IMPRESS program in Goa Designed to increase access to evidence informed care for depression, through IMPRESS we have trained healthcare workers across all health centres in Goa to deliver the Healthy Activity Program counseling treatment.	आरोग्य सेवा संचालनालय, गोवा सरकार आणि सांगात, गोवा (बिगर सरकारी संस्था) हे संयुक्तरीत्या IMPRESS कार्यक्रम गोव्यात राबवित आहेत. नैराश्यासाठी पुरावा माहितीपूर्ण सेवांची पोहोच वाढविण्यासाठी याची रचना करण्यात आली आहे, आरोग्यदायी उपक्रम कार्यक्रम समुपदेशन उपचार देण्यासाठी IMPRESS च्या माध्यमातून आम्ही गोव्यातील सर्व आरोग्य केंद्रांमधील आरोग्य सेवा कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षित केले आहे.
87 healthcare workers were trained to counseling patients with mental health issues.	मानसिक आरोग्याच्या समस्या असलेल्या रुग्णांचे समुपदेशन करण्यासाठी 87 आरोग्य सेवा कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षित करण्यात आले आहे.
Till date 90,419 patients were screened, out of which 9,900 people were identified to have depression and were subsequently counseled at the health center.	आजपर्यंत 90,419 रुग्णांची तपासणी करण्यात आली ज्यामधील 9,900 लोकांना नैराश्य असल्याचे आढळून आले आणि नंतर त्यांना आरोग्य केंद्रात समुपदेशन देण्यात आले.
National Tele-Mental Health Programme (TELE-MANAS): 24/7 mental health counseling helpline (1800-891-4416). Over 10,000 calls	नॅशनल टेली-मेंटल हेल्थ प्रोग्राम (TELE-MANAS): 24/7 मानसिक आरोग्य समुपदेशन हेलपलाइन (1800-891-4416).

answered (Nov 2024).	10,000 पेक्षा अधिक कॉल्सना उत्तरे (नोव्हेंबर 2024).
3. National Tobacco Control Programme (NTCP):	3. राष्ट्रीय तंबाखू नियंत्रण कार्यक्रम (नॅशनल टोबॅको कंट्रोल प्रोग्राम [एनटीसीपी]) :
Tobacco Cessation Services are provided at both the District Hospitals such as Counselling & Pharmacotherapy.	दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये समुपदेशन व फार्माकोथेरेपी यासारख्या तंबाखू विराम सेवा पुरविल्या जातात.
Tobacco Cessation Services are provided at both the District Hospitals such as Counselling & Pharmacotherapy. Enforcement squads for implementation of COTPA is being done in both the Districts. Tobacco Free Youth Campaign has been launched in the State of Goa. Total No. Patient Counselling are 2707 from April 2024 to November 2024.	दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये समुपदेशन व फार्माकोथेरेपी यासारख्या तंबाखू विराम सेवा पुरविल्या जातात. COTPA च्या कार्यान्वयनासाठी दोन्ही जिल्ह्यांमध्ये अंमलबजावणी पथके आहेत. गोवा राज्यात तंबाखू मुक्त युवा अभियान सुरू करण्यात आले आहे. एप्रिल 2024 ते नोव्हेंबर 2024 पर्यंत 2707 रुग्णांचे समुपदेशन करण्यात आले आहे.
District Tobacco Cessation Centre, North – Goa conducted trainings for teachers on Tobacco Free Educational Institution (ToFFI) guidelines.	जिल्हा तंबाखू विराम केंद्र, उत्तर – गोवा तर्फे तंबाखू मुक्त शैक्षणिक संस्था मार्गदर्शक तत्त्वे याच्यावर शिक्षकांसाठी प्रशिक्षण घेण्यात आले.
4. National Programme for Health Care of Elderly (NPHCE):	4. वयस्क व्यक्तींच्या आरोग्य सेवेसाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम (नॅशनल प्रोग्राम फॉर हेल्थ केअर ऑफ एल्डरली [एनपीएचसीई]):
There is monthly visit done in Old Age Home by Medical Officer in their vicinity (Govt. & Private). Physiotherapists are posted in both the District Hospital & both the Sub District Hospital (North & South Goa) & at CHC level, Physiotherapy services are available. First preference for Senior Citizen at Registration, pharmacy & OPD in all the health facilities. Facilities for Senior Citizens:- Free diagnosis and medicines, Identified beds, Separate sitting arrangements, Separate queues in OPDs, Pharmacy and Laboratories, ramp facilities.	वैद्यकीय अधिकाऱ्यातर्फे आपल्या आजूबाजूच्या परिसरातील (सरकारी व खासगी) वृद्धाश्रमांना मासिक भेट दिली जाते. दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये व दोन्ही उप-जिल्हा इस्पितळांमध्ये (उत्तर व दक्षिण गोवा) व सामुदायिक आरोग्य केंद्र स्तरावर फिजिओथेरेपिस्ट नियुक्त केलेले आहेत. फिजिओथेरेपी सेवा उपलब्ध आहेत. सर्व आरोग्य सुविधांमध्ये नोंदणी, फार्मसी व ओपीडी येथे ज्येष्ठ नागरिकांना प्रथम प्राधान्य दिले जाते. ज्येष्ठ नागरिकांसाठी सुविधा:- मोफत निदान व औषधे, निर्धारित खाटा, बसण्याची स्वतंत्र व्यवस्था, ओपीडीमध्ये, फार्मसीमध्ये व प्रयोगशाळेमध्ये स्वतंत्र रांगा, रॅम्प सुविधा.
5. National Programme for Palliative Care (NPPC)	5. उपशामक सेवेसाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम (नॅशनल प्रोग्राम फॉर पॅलिएटिव्ह केअर [एनपीपीसी])
In efforts to address the rising demand for palliative care due to increasing non-communicable diseases and cancer cases, the ongoing National Programme	वाढत्या असंक्रमणशील रोगांमुळे व कॅन्सरच्या प्रकरणांमुळे उपशामक सेवेच्या वाढलेल्या मागणीवरील उपाय म्हणून सध्या चालू असलेला उपशामक सेवेसाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम

for Palliative Care in Goa was reformed in collaboration with Cipla Foundation. The program provides services at primary and secondary healthcare levels, including specialized outpatient services, home-based care, pain management, counseling, and various therapy. The initiative has successfully conducted over 11,173 patient interactions since January 2023 till November 2024 including pediatric patients. Additionally, Goa has implemented a State level Palliative Care Policy, becoming the fifth state in India to do so. Future plan is to expand the program to additional AAM centers.	सिप्ला फाउंडेशनच्या संयुक्त विद्यमाने सुधारित करण्यात आला. हा कार्यक्रम प्राथमिक व दुय्यम आरोग्य सेवा स्तरावर सेवा पुरवितो, ज्यात विशेषीकृत बाह्य रुग्ण सेवा, गृह-आधारित सेवा, वेदना व्यवस्थापन, समुपदेशन व विविध थेरेपी यांचा समावेश आहे. या उपक्रमामध्ये जानेवारी 2023 पासून ते नोव्हेंबर 2024 पर्यंत बालरुग्णांसह 11,173 पेक्षा अधिक रुग्णांशी संवाद साधण्यात आला आहे. तसेच, गोव्याने राज्यस्तरीय उपशामक सेवा धोरण राबविले असून असे करणारे ते भारतातील पाचवे राज्य ठरले आहे. अतिरिक्त एएएम केंद्रांवर कार्यक्रम विस्तारणे ही भविष्यातील योजना आहे.
6. Pradhan Mantri National Dialysis Programme:	6. प्रधानमंत्री राष्ट्रीय डायलेसिस कार्यक्रम:
The Pradhan Mantri National Dialysis Program (PMNDP) aims at providing affordable dialysis services.	परवडण्यायोग्य डायलेसिस सेवा पुरविण्याचे प्रधानमंत्री राष्ट्रीय डायलेसिस कार्यक्रमाचे ध्येय आहे.
Dialysis services in state of Goa are functional in Public Private Partnership (PPP) mode with Apex Kidney care Pvt Ltd.	गोवा राज्यातील डायलेसिस सेवा एपेक्स किडनी केअर प्रा. लि. सोबत सार्वजनिक खासगी भागीदारीच्या माध्यमातून कार्यरत आहे.
There are 16 centres providing dialysis services under Directorate of Health Services.	आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गत 16 केंद्रे डायलेसिस सेवा पुरवित आहेत.
All the medications required for dialysis patients along with Inj erythropoietin is provided free of cost.	डायलेसिस रुग्णांना आवश्यक असलेली एरिथ्रोपोटिन इंजेक्शनसह सर्व औषधे विनामूल्य पुरविली जातात.
Unique feature about the dialysis services in Goa is the provision of services at the level of primary health centres closer to community.	समुदायाच्या जवळ प्राथमिक आरोग्य केंद्रांच्या स्तरावर सेवा पुरविणे हे गोव्यातील डायलेसिस सेवेचे वैशिष्ट्य आहे.
The directorate of health services is committed to uninterruptedly deliver high quality life sustaining dialysis treatment to the end stage renal disease patients in the state of Goa.	गोवा राज्यातील मूत्रपिंडाच्या रुग्णांना शेवटच्या टप्प्यावर अखंडित उच्च दर्जाचे जीवनदायी डायलेसिस उपचार देण्यासाठी आरोग्य सेवा संचालनालय कटिबद्ध आहे.

डायलेसिस सेवा पुरविणारी केंद्रे	
उत्तर गोवा	दक्षिण गोवा
1. उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ	7. उप-जिल्हा इस्पितळ फोंडा
2. सामुदायिक आरोग्य केंद्र वाळपई	8. प्राथमिक आरोग्य केंद्र बाळळी
3. सामुदायिक आरोग्य केंद्र डिचोली	9. प्राथमिक आरोग्य केंद्र नावेली
4. सामुदायिक आरोग्य केंद्र पेडणे	10. उप-जिल्हा इस्पितळ चिखली

5. प्राथमिक आरोग्य केंद्र पर्वरी	11. दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ
6. सामुदायिक आरोग्य केंद्र साखळी	12. सामुदायिक आरोग्य केंद्र काणकोण
	13. प्राथमिक आरोग्य केंद्र धारबांदोडा
	14. प्राथमिक आरोग्य केंद्र कांसावली
	15. सामुदायिक आरोग्य केंद्र कुडचडे
	16. ग्रामीण वैद्यकीय दवाखाना/उप-केंद्र कार्मोणा

<u>NVBDCP (NATIONAL VECTOR BORNE DISEASES CONTROL PROGRAMME):-</u>	<u>एनव्हीबीडीसीपी (नॅशनल वेक्टर बोर्न डिझीजेस कंट्रोल प्रोग्राम) राष्ट्रीय कीटकवाहित रोग नियंत्रण कार्यक्रम</u>
<u>Strategies for control of Vector Borne Diseases:</u>	<u>कीटकवाहित रोगांच्या नियंत्रणासाठी धोरणे:</u>
<u>Surveillance:</u>	<u>संनिरीक्षण:</u>
➤ Active Surveillance: It is carried out by Multi-Purpose Health Worker (MPHW) / Surveillance Worker in the community and also at the construction sites for active collection of slides. Rapid fever survey is conducted whenever a malaria case is detected.	➤ सक्रिय संनिरीक्षण: स्लाइड्सच्या सक्रिय संकलनासाठी समुदायामध्ये व बांधकामांच्या ठिकाणी बहुदेशीय आरोग्य कर्मचाऱ्यांतर्फे / संनिरीक्षक कर्मचाऱ्यांतर्फे ते केले जाते. मलेरियाचा रुग्ण आढळल्यानंतर वेगवान ताप सर्वेक्षण केले जाते.
➤ Passive Surveillance: Blood smear for Malaria Parasite is examined in all fever cases reported to all the Sub-centre / PHCs / CHCs / UHCs/ District Hospitals.	➤ अक्रिय सर्वेक्षण: सर्व उप-केंद्रांमध्ये/पीएचसीमध्ये/सीएचसीमध्ये/यूएचसीमध्ये/जिल्हा इस्पितळांमध्ये नोंद झालेल्या तापाच्या सर्व रुग्णांमध्ये मलेरिया पॅरासाइटसाठी रक्त तपासले जाते.
➤ Pro-active surveillance for Dengue & Chikungunya at PHCs / CHCs/ UHCs/ District Hospitals.	➤ पीएचसीमध्ये/सीएचसीमध्ये/यूएचसीमध्ये/जिल्हा इस्पितळांमध्ये डेंग्यू व चिकुनगुनिया यांच्यासाठी सक्रिय संनिरीक्षण.
• Representative sample survey round the year for processing IgM Mac ELISA antibodies at Sentinel Site Hospital.	• सेंटिनेल साइट इस्पितळात IgM Mac ELISA ऍंटीबॉडीजवर प्रक्रिया करण्यासाठी वर्षभर प्रातिनिधिक नमुना सर्वेक्षण.
• Investigation of increased	• समुदायातील वाढत्या

febrile illness in the community. (Routine fever survey)	तापाच्या आजाराची चौकशी. (नियमित ताप सर्वेक्षण)
<ul style="list-style-type: none"> Investigation of all hemorrhagic diseases and all viral syndromes with fatal outcome at the Sentinel Sites Hospitals. 	<ul style="list-style-type: none"> सेंटिनेल साइट्स इस्पितळांमध्ये घातक परिणाम असलेल्या सर्व हॅमोरेजिक रोगांचा व सर्व व्हायरल सिंड्रोम्सची चौकशी.
Early detection and complete treatment:	लवकर निदान आणि संपूर्ण उपचार:
➤ Blood Smear examination of every suspected Malaria patient is conducted and report made available within 24 hours.	➤ प्रत्येक संशयित मलेरिया रुग्णाच्या रक्ताची तपासणी केली जाते आणि 24 तासांच्या आत अहवाल उपलब्ध केला जातो.
➤ Whenever reporting within 24 hrs is not possible Rapid Diagnostic Kit is used for early detection to facilitate treatment for both types of Malaria.	➤ जेव्हा 24 तासांत अहवाल देणे शक्य नसते तेव्हा दोन्ही प्रकारच्या मलेरियाच्या उपचारांची सोय करण्याकरिता लवकर निदानासाठी वेगवान निदान किट वापरले जाते.
➤ Treatment is available free of cost at all the peripheral centres & District Hospitals.	➤ सर्व परिधीय केंद्रांमध्ये व जिल्हा इस्पितळांमध्ये विनामूल्य उपचार उपलब्ध आहेत.
➤ Each detected case is thoroughly investigated by using the well designed investigating format.	➤ सुरचित तपासणी पद्धत वापरून निदान झालेल्या प्रत्येक प्रकरणाची तपशीलवार तपासणी केली जाते.
➤ Follow up smears are repeated on 7 th and 14 th day of treatment course for every detected & investigated case of malaria.	➤ मलेरियाच्या प्रत्येक आढळलेल्या व तपासलेल्या रुग्णाच्या उपचाराच्या 7व्या व 14व्या दिवशी पाठपुरावा स्मिअर्स पुन्हा केली जातात.
➤ Special attention is given for pregnant women & children as regards to treatment, management of malaria at high risk areas, etc	➤ अधिक धोका क्षेत्रातील मलेरियाचा उपचार, व्यवस्थापन इ. बाबत गरोदर महिला व मुले यांच्याकडे विशेष लक्ष दिले जाते.
➤ Admission facility is available at all bedded PHCs/CHCs and District Hospitals.	➤ खाटा असलेल्या सर्व पीएचसींमध्ये/सीएचसींमध्ये व जिल्हा इस्पितळांमध्ये दाखल करण्याची सुविधा उपलब्ध आहे.
Integrated Vector Control:	एकात्मिक कीटकवाहक नियंत्रण:
➤ Antilarval measure: Antilarval measures are to be carried out at the construction sites by the respective contractor / builder. At some places UHCs/CHCs/PHCs are carrying out the antilarval	➤ अळ्याविरोधी उपाययोजना: संबंधित कंत्राटदाराद्वारे/बिल्डरद्वारे बांधकामांच्या ठिकाणी

measures to prevent mosquito breeding. Spraying of Mosquito Larvicidal Oil is also done in public drains for this purpose.	अळ्याविरोधी उपाययोजना केल्या गेल्या पाहिजेत. काही ठिकाणी डासांची पैदास रोखण्यासाठी यूएचसी/सीएचसी/पीएचसी द्वारे अळ्याविरोधी उपाययोजना केल्या जातात. या उद्देशासाठी सार्वजनिक गटारांमध्ये मॉस्किटो लार्विसिडल ऑइल फवारले जाते.
➤ Introduction of Larvivorous fish in mosquito breeding places is carried out by all peripherals health centres. 30 fish hatcheries are functioning, free distribution of this fish is done for introduction in unused wells, fountains and other mosquito breeding sites.	सर्व परिधीय आरोग्य केंद्रांतर्फे डासांची पैदास होणाऱ्या ठिकाणी अळ्या खाणारे मासे सोडले जातात. 30 मासेमारी केंद्रे कार्यरत आहेत, विनावापर असलेल्या विहिरींमध्ये, कारंज्यांमध्ये व इतर डास पैदास ठिकाणी सोडण्यासाठी हे मासे मोफत वितरित केले जातात.
➤ Anti-adult Mosquito measures:	● प्रौढ डास विरोधी उपाययोजना:
<ul style="list-style-type: none"> Ultra Low Volume (ULV) and Thermal fogging as per GOI guidelines is carried out subsequent to any positive case of Dengue, malaria threat of epidemic, focal outbreaks and death in the community due to Vector Borne Diseases. 	डेंग्यूचा, मलेरियाचा कोणताही रुग्ण आढळल्यानंतर, साथीचा, उद्रेकाचा धोका आढळल्यानंतर आणि कीटकवाहित रोगांमुळे समुदायात मृत्यू झाल्यानंतर भारत सरकारच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार अल्ट्र लो व्हॉल्युम (यूएलव्ही) आणि थर्मल फॉगिंग केले जाते.
<ul style="list-style-type: none"> Personal Protection Method: Prevention of entry of mosquitoes in houses at dusk & dawn by closing doors and windows, keeping young children fully clothed, use of mosquito nets while sleeping. 	* वैयक्तिक सुरक्षा पद्धत: संध्याकाळच्या व पहाटेच्या वेळी दारे व खिडक्या बंद करून घरात डासांच्या प्रवेशाला प्रतिबंध करणे, लहान मुलांना पूर्ण कपडे घालणे, झोपताना मच्छरदाणी वापरणे.
Source Reduction:	स्रोत कमी करणे:
➤ Cleanliness drives are conducted in the community with the help of Village Health and Sanitation Committees, local bodies and also involving locally elected representatives and the locals.	➤ ग्राम आरोग्य व स्वच्छता समित्या, स्थानिक मंडळे आणि स्थानिकरित्या निवडून आलेले प्रतिनिधी यांना तसेच स्थानिकांना सामावून घेऊन समुदायामध्ये स्वच्छता मोहिमा आयोजित केल्या जातात.
➤ As a part of pre-monsoon preparedness, special drives are undertaken for source reduction of mosquito breeding sites viz. removal of discarded tyres, properly disposing pet bottles, plastic cups and other discarded water receptacles, with the help of local bodies and locals of that area.	➤ मान्सून-पूर्व स्वच्छतेचा भाग म्हणून, फेकलेले टायर्स, पेट बॉटल्स, प्लास्टिक कप्स व इतर फेकलेली जलपात्रे यांची स्थानिक मंडळे आणि त्या भागातील स्थानिकांच्या मदतीने योग्य विल्हेवाट लावून डासांची

	पैदास केंद्रे कमी करण्यासाठी विशेष मोहिमा राबविल्या जातात.
Legislative Measures	कायदेविषयक उपाययोजना
➤ Legislative measures at construction sites are carried out as per the provisions of the Goa Public Health Act, 1985 and Rules 1987.	➤ गोवा सार्वजनिक आरोग्य अधिनियम, 1985 आणि नियम 1987 च्या तरतुदीनुसार बांधकामांच्या ठिकाणी कायदेविषयक उपाययोजना केल्या जातात.
➤ गोवा सार्वजनिक आरोग्य अधिनियम, 1985 आणि नियम 1987 च्या तरतुदीनुसार बांधकामांच्या ठिकाणी कायदेविषयक उपाययोजना केल्या जातात.	➤ गोवा सार्वजनिक आरोग्य अधिनियम, 1985 आणि नियम 1987 च्या तरतुदीनुसार बांधकामांच्या ठिकाणी कायदेविषयक उपाययोजना केल्या जातात.
EPRR does early identification and control of epidemic to prevent large scale morbidity and mortality. Early warning signals which include epidemiological & entomological parameters, climatic factors i.e. rain fall, temperature and humidity , operational factors i.e. inadequacy and lack of trained manpower , developmental projects with population congregation is monitored.	मोठ्या प्रमाणातील आजारपण व मृत्यूदर टाळण्यासाठी ईपीआरआर साथीची लवकर ओळख व नियंत्रण करते. पूर्व इशान्याचे संकेत ज्यामध्ये साथीच्या रोगांसंबंधीचे व कीटकशास्त्रीय घटक, हवामानविषयक घटक जसे पाऊस, तापमान व आर्द्रता, कार्यात्मक घटक जसे प्रशिक्षित मनुष्यबळाचा अपुरेपणा व कमतरता, लोकसंख्या असलेले विकासात्मक प्रकल्प यांची देखरेख केली जाते.
There is a linkage with Integrated Diseases Surveillance Programme (IDSP) at state level for obtaining early warning signals on regular basis.	नियमितपणे पूर्व इशारे संकेत मिळविण्यासाठी राज्य स्तरावर एकात्मिक रोग संनिरीक्षण कार्यक्रमाशी (इंटेग्रेटेड डिसीजिस सर्वेलन्स प्रोग्राम [आयडीएसपी]) संधान आहे.
Both districts have rapid response teams consisting of Epidemiologist, Entomologist and laboratory technician, the Health Officer, Medical Officer i/c Health Workers, Supervisors, Community Volunteers of affected area are also involved in epidemic response activities.	दोन्ही जिल्ह्यांमध्ये जलद प्रतिसाद गट आहेत ज्यामध्ये साथरोगशास्त्रज्ञ, कीटकशास्त्रज्ञ व प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ, आरोग्य अधिकारी यांचा समावेश असतो, i/c आरोग्य कर्मचारी, पर्यवेक्षक, बाधित क्षेत्राचे सामुदायिक स्वयंसेवक यांचाही साथ प्रतिसाद उपक्रमांमध्ये समावेश असतो.
All requisite logistic support identified as buffer stock at the PHCs/CHCs/UHCs is readily available to the epidemic response team immediately at the time of requirement.	पीएचसीमधील/सीएचसीमधील/यूएचसीमधील बफर स्टॉक असलेला सर्व आवश्यक लॉजिस्टिक आधार गरजेच्या वेळी साथ प्रतिसाद गटाला त्वरित उपलब्ध होतो.
Supportive Interventions	आधारभूत हस्तक्षेप

<p>➤ Information Education Communication (IEC) / Behaviour change communication (BCC) activities create mass awareness about preventive / control aspects of the diseases and the role to be played by the community and accordingly support public participation under Vector Borne Diseases Control Programme. Strategies comprise of</p>	<ul style="list-style-type: none"> माहिती शिक्षण संवाद (इन्फॉर्मेशन एज्युकेशन कम्युनिकेशन आयईसी)/वागणूक बदल संवाद (बिहेवियर चेंज कम्युनिकेशन बीसीसी) उपक्रम रोगांच्या प्रतिबंधात्मक/नियंत्रणात्मक घटकांबाबत आणि समुदायाने बजावावयाच्या भूमिकेबाबत जनजागृती करतात आणि त्यानुसार कीटकवाहित रोग नियंत्रण कार्यक्रमान्वये जन सहभागाला प्रोत्साहन देतात. धोरणांमध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश आहे
<ul style="list-style-type: none"> Printing of leaflets, brochures etc. and distribution among the community. 	<ul style="list-style-type: none"> पत्रके, माहितीपत्रके इ. छापणे आणि समुदायामध्ये ते वितरित करणे.
<ul style="list-style-type: none"> Advocacy / Inter-sectoral co-ordination meetings. 	<ul style="list-style-type: none"> प्रसार/आंतर समन्वय विभागीय बैठका.
<ul style="list-style-type: none"> Involvement of Mass media Channels including print and electronic. 	<ul style="list-style-type: none"> प्रिंट व इलेक्ट्रॉनिकसहित प्रसारमाध्यम चॅनल्सचा समावेश.
<ul style="list-style-type: none"> Folk media activities namely dramas and street plays. 	<ul style="list-style-type: none"> नाटके व पथनाट्ये यासारखे लोक मीडिया उपक्रम.
<ul style="list-style-type: none"> Display of mobile hoardings. 	<ul style="list-style-type: none"> फिरत्या होर्डिंग्सचे प्रदर्शन.
<ul style="list-style-type: none"> Cleanliness Drives through schools and village committees. 	<ul style="list-style-type: none"> शाळा व ग्राम समुदाय यांच्या माध्यमाद्वारे स्वच्छता मोहिमा.
<ul style="list-style-type: none"> Competitions/Campaigns in educational institutions and with Non-Governmental Organizations. 	<ul style="list-style-type: none"> शैक्षणिक संस्थांमध्ये आणि बिगर-सरकारी संस्थांसोबत स्पर्धा/मोहिमा.
<p>Lymphoedema Management in Chronic Filaria Patients:</p>	<p>क्रॉनिक फायलेरिया रुग्णांमध्ये लिंफोडेमा व्यवस्थापन:</p>
<p>Chronic Filaria cases are line listed and are visited at regular interval by the respective Medical Officers and other Health Officials for home based morbidity management.</p>	<p>क्रॉनिक फायलेरिया प्रकरणे सूचीबद्ध केली जातात आणि गृह आधारित रोग व्यवस्थापनासाठी संबंधित वैद्यकीय अधिकाऱ्यांद्वारे व इतर आरोग्य अधिकाऱ्यांद्वारे नियमितपणे त्यांना भेट दिली जाते.</p>
<p>All the Health Centers PHC/CHC/UHC regularly (monthly) carries out night blood collection for detection of micro filaria carriers and also free treatment provided for Micro Filaria carrier at all the health facilities.</p>	<p>सर्व आरोग्य केंद्रे पीएचसी/सीएचसी/यूएचसी मायक्रो फायलेरिया वाहकांच्या शोधासाठी रात्रीच्या वेळी रक्त संकलन करतात आणि सर्व आरोग्य सुविधांमध्ये मायक्रो फायलेरिया वाहकांसाठी मोफत उपचार पुरविले जातात.</p>
<p>Morbidity Management Kits are provided</p>	<p>सर्व क्रॉनिक लिंफोडेमा रुग्णांना वर्षातून</p>

free of cost to all the chronic lymphedema patients once a year.	एकदा विनामूल्य रोग व्यवस्थापन किट्स पुरविली जातात.
Dengue, Chikungunya:	डेंग्यू, चिकुनगुनिया:
➤ There are 4 designated Sentinel Site Hospitals viz District Hospital North Goa, Hospicio Hospital, Margao (South Goa), Sub-District Hospital Chicalim and Goa Medical College which have IgM Mac ELISA testing& NS1 Elisa based testing facilities of suspected cases.	<ul style="list-style-type: none"> सेंटिनेल साइट इस्पितळे म्हणून 4 इस्पितळे निर्धारित करण्यात आली आहेत, ती म्हणजे, जिल्हा इस्पितळ उत्तर गोवा, हॉस्पिसियो इस्पितळ, मडगाव (दक्षिण गोवा), उप-जिल्हा इस्पितळ चिखली आणि गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय ज्यांमध्ये संशयित रुग्णांसाठी IgM Mac ELISA चाचणी व NS1 Elisa चाचणी सुविधा आहेत.
Japanese Encephalitis :	हत्तीरोग (जपानिज एन्सिफालिटिस):
<ul style="list-style-type: none"> ELISA facility for testing samples of Japanese Encephalitis is available free of cost in one SSH i.e. Goa Medical College, Bambolim. 	<ul style="list-style-type: none"> गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय, बांबोळी या एका एसएसएचमध्ये हत्तीरोगाच्या नमुना चाचणीसाठी ELISA सुविधा विनामूल्य उपलब्ध आहे.
<ul style="list-style-type: none"> JE vaccination is introduced in the routine immunization programme in two doses at the age of 9 months and +18 months. 	<ul style="list-style-type: none"> नियमित लसीकरणाच्या कार्यक्रमांमध्ये 9 महिन्यांच्या व +18 महिन्यांच्या वयावर अशा दोन डोसांमध्ये JE लस दिली जाते.
<u>NATIONAL TUBERCULOSIS ELIMINATION PROGRAMME, GOA:-</u>	<u>राष्ट्रीय क्षयरोग निर्मूलन कार्यक्रम, गोवा:-</u>
<u>Diagnosis:</u>	<u>निदान:</u>
Upfront NAAT to all Presumptive cases of Tuberculosis is carried out for diagnosis of TB through 17 NAAT sites.	क्षयरोगाच्या सर्व संभाव्य प्रकरणांना 17 एनएएटी साइट्सद्वारे क्षयरोगाचे निदान करण्यासाठी आगाऊ एनएएटी केले जाते.
➤ Sputum examination microscopy for follow up is done in 24 Designated Microscopy Centres all over the State.	➤ पाठपुराव्यासाठी राज्यभरातील 24 निर्धारित मायक्रोस्कोपी केंद्रांमध्ये थुंकी परीक्षण मायक्रोस्कोपी केली जाते.
➤ The Liquid Culture is done for follow up cultures. Follow up culture is done of all MDR patients.	➤ पाठपुराव्यासाठी लिक्विड कल्चर केले जाते. सर्व एमडीआर रुग्णांचा पाठपुरावा केला जातो.
➤ Screening of vulnerable population (viz. diabetes, HIV patients and the high risk groups) is carried out.	➤ संवेदनशील लोकसंख्येची म्हणजेच मधुमेही, एचआयव्ही रुग्ण आणि उच्च धोका गट यांची तपासणी केली जाते.
➤ End CP culture is done for patients at the end of treatment.	➤ उपचाराच्या शेवटी रुग्णांसाठी एण्ड सीपी कल्चर केले जाते.
<u>Treatment:</u>	<u>उपचार:</u>

➤ Treatment facilities are available at all the Government Hospitals & Peripheral Health Units.	➤ सर्व सरकारी इस्पितळांमध्ये व परिधीय आरोग्य युनिट्समध्ये उपचाराच्या सुविधा उपलब्ध आहेत.
➤ All Oral Longer Regimen & Shorter Bedaquiline containing regimen has been introduced.	➤ सर्व तोंडी दीर्घ पथ्ये आणि लहान बेडाक्विलिन युक्त पथ्ये सुरु करण्यात आली आहेत.
➤ Co-morbidities are tested, monitored & treated.	➤ सहव्याधींची तपासणी, देखरेख व उपचार केले जातात.
➤ Nikshay Poshan Yojana offers Rs. 1000/- per month to TB patients during their course of treatment, directly to their Bank Accounts by DBT. This facility is also available for patients treated under private sector and who are willing to submit their Bank details.	➤ निक्षय पोषण योजना टीबी रुग्णांना त्यांच्या उपचारादरम्यान थेट त्यांच्या बँक खात्यात डीबीटी द्वारे प्रति महिना रु. 1000/- देऊ करते. खासगी क्षेत्रांतर्गत उपचार घेणाऱ्या आणि आपले बँकेचे तपशील सादर करण्यास इच्छुक असलेल्या रुग्णांसाठीही ही सुविधा उपलब्ध आहे.
➤ MDR patients are admitted at the 8 bedded DOTS plus ward in TB & Chest Diseases Hospital, St. Inez for pre-treatment evaluation and adverse drug reactions. Also, in South Goa MDR TB patients undergo pre-treatment evaluation and initiation of treatment.	➤ उपचार-पूर्व मूल्यमापनासाठी आणि औषधांच्या प्रतिकूल प्रतिक्रियेसाठी एमडीआर रुग्णांना टीबी व चेस्ट डिसिजेस इस्पितळ, सांत-इनेज येथील 8 खाटांच्या DOTS प्लस प्रभागामध्ये दाखल केले जाते. तसेच, दक्षिण गोव्यात एमडीआर टीबी रुग्णांचे उपचार-पूर्व मूल्यमापन केले जाते व उपचारांची सुरुवात होते.
➤ Contacts of diagnosed TB patients are screened for tuberculosis & TB preventive treatment is given as per guidelines.	➤ निदान झालेल्या टीबी रुग्णांच्या संपर्कातील लोकांची क्षयरोगासाठी तपासणी केली जाते आणि मार्गदर्शक तत्वांनुसार टीबी प्रतिबंधात्मक उपचार दिले जातात.
<u>IEC Activities:</u>	<u>आयईसी उपक्रम</u>
➤ Distribution of IEC material on TB, diagnosis, treatment & daily regimen during house to house activity.	➤ घरोघरी उपक्रमाच्या वेळी क्षयरोग, निदान, उपचार व दैनंदिन आहार यांवरील आयईसी साहित्य वितरित करणे.
➤ PPM coordinators & PPSA staff coordinating with all Private practitioners, private hospitals, private nursing homes, clinics, Laboratories for TB notification.	➤ टीबीच्या सूचनेसाठी पीपीएम समन्वयक व पीपीएसए कर्मचारीवर्ग सर्व खासगी व्यावसायिक, खासगी इस्पितळे, खासगी नर्सिंग होम्स, चिकित्सालये, प्रयोगशाळा यांच्याशी समन्वय साधतात.

➤ Sensitization of all private consultants and practitioners through IMA on daily regimen, New PMDT Guidelines etc., is ongoing.	➤ आयएमएच्या माध्यमातून सर्व खासगी सल्लागार व व्यावसायिक यांची दैनंदिन आहार, नवीन पीएमडीटीची मार्गदर्शक तत्वे इ. बाबत जनजागृती सुरू आहे.
➤ Incentive for Private Practitioner @ Rs. 500/- is paid for notification & Rs. 500/- on informing outcome.	➤ खासगी व्यावसायिकांना सूचनेसाठी रु. 500/- आणि निकाल कळविण्यासाठी रु. 500/- भत्ता दिला जातो.
➤ Active Case finding in vulnerable population viz. diabetes, HIV patients, old age homes, special schools, slum areas & Focused house to house activities in high risk areas is undertaken by PHCs to detect early TB.	➤ सुरुवातीच्या टप्प्यातील क्षयरोगाचे निदान करण्यासाठी पीएचसीतर्फे संवेदनशील लोकसंख्येमध्ये म्हणजेच मधुमेही, एचआयव्ही रुग्ण, वृद्धाश्रमे, विशेष शाळा, झोपडपट्ट्या यांमध्ये सक्रिय रुग्ण शोधणे आणि उच्च धोका असलेल्या ठिकाणी घरोघर उपक्रमांवर लक्ष केंद्रित केले जात आहे.
➤ Private TB notification is also done with the help of FDA. All private pharmacies give monthly report of patients who are prescribed anti-tuberculosis drugs to FDA and the same is shared with the NTEP.	➤ एफडीएच्या मदतीने खासगी टीबी सूचना करता येते. ज्या रुग्णांना क्षयरोगविरोधी औषधे सांगितलेली आहेत त्यांचा मासिक अहवाल सर्व खासगी औषधालये, एफडीएला देतात आणि तो एनटीईपीसी सामायिक केला जातो.
<u>Atmanirbhar Bharat, Swayampurna Goa:</u>	<u>आत्मनिर्भर भारत, स्वयंपूर्ण गोवा:</u>
Atmanirbhar Bharat, Swayampurna Goa is a mission project launched by Hon'ble Chief Minister on 1st October 2020.	आत्मनिर्भर भारत, स्वयंपूर्ण गोवा हा माननीय मुख्यमंत्र्यांनी 1 ऑक्टोबर 2020 रोजी सुरू केलेला मिशन प्रकल्प आहे.
It is aimed at reviving the rural economy, making each Village Panchayat self reliant through certain sector specific actionable points, covering various Departments. The programme is implemented by GIPARD in collaboration with Village Panchayats and Directorate of Higher Education. Health Department is one of the stakeholders in this programme. In the first phase, programme covers 41 local bodies across the State, with 25 colleges under the Directorate of Higher Education.	विविध खाती व्यापून ठराविक क्षेत्र विशिष्ट कृतीयोग्य मुद्द्यांद्वारे प्रत्येक ग्रामपंचायत स्वावलंबी बनवून, ग्रामीण अर्थव्यवस्था पुनरुज्जीवित करण्याचे त्याचे ध्येय आहे. हा कार्यक्रम जिपार्ड (GIPARD) द्वारे ग्राम पंचायतींच्या व उच्च शिक्षण संचालनालयाच्या संयुक्त विद्यमाने राबविला जातो. आरोग्य खाते हे या कार्यक्रमातील एक भागीदार आहे. पहिल्या टप्प्यात, या कार्यक्रमांतर्गत उच्च शिक्षण संचालनालयांतर्गतच्या 25 महाविद्यालयांसह राज्यभरातील 41 स्थानिक मंडळे समाविष्ट आहेत.
The following activities are carried:	खालील उपक्रम घेतले जातात:
✓ Geriatric services – Health camps, Day	✓ वृद्धारोग सेवा – आरोग्य शिबिरे, डे

Care Centres	केअर सेंटर्स
✓ Organize counseling sessions for youth, women and senior citizens	✓ युवावर्गासाठी, महिलांसाठी व ज्येष्ठ नागरिकांसाठी समुपदेशन सत्रे आयोजित केली जातात
✓ Counseling Centre	✓ समुपदेशन केंद्र
✓ Health camps for women and senior citizens	✓ महिलांसाठी व ज्येष्ठ नागरिकांसाठी आरोग्य शिबिरे
✓ Streamline procedures for better citizen oriented governance	✓ चांगल्या नागरिकाभिमुख शासनासाठी प्रक्रिया सुव्यवस्थित करणे
GOA MEDICLAIM SCHEME: A “Goa Mediclaim Scheme” has been introduced in Goa since 1999 wherein financial assistance is provided under Mediclaim Scheme to every permanent resident of the State of Goa for availing super speciality treatments that is not available in the Government Hospitals in the State of Goa.	गोवा मेडिक्लेम योजना : गोव्यात 1999 साली “गोवा मेडिक्लेम योजना” सुरू करण्यात आली, ज्यात गोवा राज्यातील सरकारी इस्पितळांमध्ये उपलब्ध नसलेल्या सुपरस्पेशलिटी उपचारांचा लाभ घेण्यासाठी गोवा राज्यातील प्रत्येक कायमस्वरूपी रहिवाशाला मेडिक्लेम योजनेन्वये आर्थिक साहाय्य पुरविले जाते.
The Eligibility Criteria as per the Scheme: Person should be permanent residents of Goa for last 15 years and figuring in the voters list and holding permanent ration card. Family Income should be less than 8 lacs per annum. Facilities not available in the Government hospital including Goa Medical College, Bambolim and District Hospitals (except for NICU, Ventilatory Support and Kidney Dialysis for which patient may opt for any empanelled hospital even if the facilities are available in Government hospital). Hospital should be recognized under Mediclaim Scheme. Retired State Government Employees shall also be entitled for the scheme. They are exempted from monetary income ceiling. The nature of sickness covered are Plastic surgery, ICU, NICU, PICU, Trauma Care, CABG/PTCA (Angiography & Angioplasty), Open Heart Surgery (Valve replacement, MVR, VSD, ASD), Kidney Transplantation, Neuro Surgery, Radio therapy/Chemotherapy(Cancer), Cochlear implant, Spastic child, cerebral palsy, skeletal deformities and Bone Marrow Transplant.	योजनेनुसार पात्रता निकष : व्यक्ती गेली 15 वर्षे गोव्याची कायमस्वरूपी रहिवासी असली पाहिजे व मतदारयादीत समाविष्ट असली पाहिजे आणि कायमस्वरूपी रेशनकार्ड धारक असली पाहिजे. कौटुंबिक उत्पन्न प्रति वर्ष 8 लाखांपेक्षा कमी असले पाहिजे. गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय, बांबोळी व जिल्हा इस्पितळे यांच्यासह सरकारी इस्पितळांमध्ये उपलब्ध नसलेल्या सुविधा (एनआयसीयूसाठी वगळता, व्हेंटिलेटरी सपोर्ट व किडनी डायलेसिस ज्याकरिता सरकारी इस्पितळांमध्ये सुविधा उपलब्ध असल्या तरीही रुग्ण कोणत्याही सूचीबद्ध इस्पितळाची निवड करू शकतो). इस्पितळ, मेडिक्लेम योजनेन्वये मान्यताप्राप्त असले पाहिजे. राज्य सरकारचे निवृत्त कर्मचारीही या योजनेसाठी पात्र असतील. त्यांना आर्थिक उत्पन्नाच्या मर्यादेतून सूट देण्यात आली आहे. प्लास्टिक सर्जरी, आयसीयू, एनआयसीयू, पीआयसीयू, ट्रॉमा केअर, सीएबीजी/पीटीसीए (एन्जिओग्राफी व एन्जिओप्लास्टी), ओपन हार्ट सर्जरी (वाल्व रिप्लेसमेंट, एमव्हीआर, व्हीएसडी, एएसडी), मूत्रपिंड प्रत्यारोपण, न्यूरो सर्जरी, रेडिओथेरेपी/केमोथेरेपी (कर्करोग),

	कॉक्लिअर इम्प्लांट, स्पास्टिक मूल, सेरेब्रल पाल्सी, सांगाड्यातील विकृती आणि अस्थिमज्जासंस्था प्रत्यारोपण या आजारांचा त्यात समावेश होतो.
<u>Super Specialty treatments are covered under the scheme:</u>	<u>सुपर स्पेशालिटी उपचार या योजनेंतर्गत व्यापले जातात:</u>

अनु. क्र.	आजाराचे स्वरूप	उपचारासाठी परवानगी असलेली उच्चतम मर्यादा
(i)	प्लास्टिक सर्जरी	5 लाख
(ii)	आयसीयू, एनआयसीयू, पीआयसीयू, ट्रॉमा केअर	5 लाख
(iii)	सीएबीजी/पीटीसीए (एन्जिओग्राफी व एन्जिओप्लास्टी)	5 लाख
(iv)	ओपन हार्ट सर्जरी (वाल्व रिप्लेसमेंट, एमव्हीआर, व्हीएसडी, एएसडी)	5 लाख
(v)	मूत्रपिंड प्रत्यारोपण	5 लाख
(vi)	न्यूरो सर्जरी	5 लाख
(vii)	रेडिओथेरेपी/केमोथेरेपी (कर्करोग)	5 लाख
(viii)	कॉक्लिअर इम्प्लांट	5 लाख
(ix)	स्पास्टिक मूल, सेरेब्रल पाल्सी, सांगाड्यातील विकृती	5 लाख
(x)	आणि अस्थिमज्जासंस्था प्रत्यारोपण	8.00 लाख

<u>YEARWISE NUMBER OF PATIENTS INCLUDING RELAXATION ALLOTMENT & EXPENDITURE UNDER MEDICLAIM</u>	<u>मेडिकलेमअन्वये दिलेली सवलत व खर्च यांच्यासह वर्षनिहाय रुग्णांची संख्या</u>
--	--

वर्षनिहाय	रुग्णांची संख्या	सवलत दिलेली प्रकरणे	रुग्णांची एकूण संख्या	वाटप	खर्च कोटी रु. मध्ये
2022-2023	98	28	126	4.17	1.23
2023-2024	132	12	144	3.22	1.57
2024-2025 (नोव्हेंबर पर्यंत)	164	34	198	2.35	1.62

<u>DEEN DAYAL SWASTHYA SEVA</u>	<u>दीनदयाळ स्वास्थ्य सेवा योजना :-</u>
--	---

YOJANA: -	
<p>The Deen Dayal Swasthya Seva Yojana Scheme has been rolled out in the State with effect from 01/09/2016. The Scheme provides health coverage to the entire resident population of the State who reside in Goa for five years and more. Benefits under this scheme is on a cashless basis to the beneficiaries upto the limit of their annual coverage providing cover of upto Rs. 2.50 lakhs per annum for a family of three or less members and cover of upto Rs. 4.00 lakhs for a family of four and more members. The insurance benefits can be availed individually or collectively by members of the family.</p>	<p>दीनदयाळ स्वास्थ्य सेवा योजना राज्यात 01/09/2016 पासून सुरू करण्यात आली. पाच किंवा त्यापेक्षा अधिक वर्षे गोव्यात राहिलेल्या राज्यातील सर्व निवासी लोकांसाठी ही योजना आरोग्य विमा देते. या योजनेन्वयेचे लाभ, लाभार्थ्यांना कॅशलेस तत्वावर त्यांच्या वार्षिक विम्याच्या मर्यादेपर्यंत दिले जातात. तीन किंवा कमी सदस्यांच्या कुटुंबासाठी प्रति वर्ष रु.2.50 लाखांचा वार्षिक विमा आणि चार व अधिक सदस्यांच्या कुटुंबासाठी प्रति वर्ष रु.4.00 लाखांचा वार्षिक विमा दिला जातो. विम्याचे लाभ व्यक्तीशः किंवा कुटुंबाच्या सदस्यांद्वारे संयुक्तपणे घेतले जाऊ शकतात.</p>
<p>Presently DDSSY Scheme is being run departmentally through the TPA – MD India Health Insurance TPA Pvt. Ltd. Payments are made directly by the DDSSY Cell of the DHS</p>	<p>सध्या डीडीएसएसव्हाय योजना ही टीपीए – एमडी इंडिया हेल्थ इन्शुरन्स टीपीए प्रा. लि. च्या माध्यमातून खात्यातर्फे चालविली जाते. आरोग्य सेवा संचालनालयाच्या थेट डीडीएसएसव्हाय विभागातर्फे देय केले जातात.</p>
<p>A total of 447 medical procedures are covered under the Scheme. A total of 44 private hospitals and 11 Government Hospitals in Goa, 18 private Hospitals outside Goa have been empanelled.</p>	<p>या योजनेत एकूण 447 वैद्यकीय प्रक्रियांचा समावेश आहे. गोव्यातील एकूण 44 खासगी इस्पितळे आणि 11 सरकारी इस्पितळे, गोव्याबाहेरील 18 खासगी इस्पितळे सूचीबद्ध करण्यात आली आहेत.</p>
<p>The Budgetary provision for the Financial year 2023-2024 under the Head of Account: 2210 – Medical & Public Health, 80 – General, 800 – Other Expenditure, 25 – Din Dayal Swasthya Suraksha Yojana (P), 50 – Other Charges is Rs. 65.00 Crores.</p>	<p>2023-24 वित्तीय वर्षासाठी अर्थसंकल्पीय तरतूद लेखा शीर्ष : 2210 – वैद्यकीय व सार्वजनिक आरोग्य, 80 – सर्वसाधारण, 800 – इतर खर्च, 25 – दीनदयाळ स्वास्थ्य सेवा योजना (P), 50 – इतर शुल्क रु. 65.00 कोटी आहे.</p>
<p>Total active cards for policy year 2024-25, is 1,81,007 & 8549 no. of beneficiaries took benefit of the scheme till November 2024.</p>	<p>योजना वर्ष 2024-25 साठी एकूण सक्रिय कार्डे 1,81,007 आहेत आणि नोव्हेंबर 2024 पर्यंत 8549 लाभार्थ्यांनी योजनेचा लाभ घेतला आहे.</p>
<p>Till now total expenditure on the scheme is Rs. 22,50,11,271/- for policy year 2024-25.</p>	<p>योजना वर्ष 2024-25 साठी आतापर्यंत योजनेवर एकूण रु. 22,50,11,271/- खर्च झाला आहे.</p>
<p><u>ENVIRONMENTAL & POLLUTION CONTROL WING: -</u></p>	<p><u>पर्यावरणीय व प्रदूषण नियंत्रण शाखा :-</u></p>
<p>Laboratory:</p>	<p>प्रयोगशाळा:</p>
<p>➤ Environment and Pollution control wing laboratory under</p>	<p>➤ कांपाल येथील आरोग्य सेवा</p>

Directorate of Health Services, Campal provides facilities for analysis of water of all Hotels, Public and Government agencies from Goa as well as neighboring state.	संचालनालयान्वयेच्या पर्यावरण व प्रदूषण नियंत्रण शाखा प्रयोगशाळा गोव्यातील तसेच शेजारील राज्यातील सर्व हॉटेल्स, सार्वजनिक व सरकारी एजन्सींच्या पाण्याची तपासणी करण्याची सुविधा पुरविते.
➤ Testing of water	➤ पाण्याची चाचणी
• Drinking Water	• पिण्याचे पाणी
• Well and Bore well water	• विहिरीचे व बोरवेलचे पाणी
• Spring water in the state	• राज्यातील झरीचे पाणी
• Water used for construction purpose	• बांधकामाच्या उद्देशासाठी वापरण्यात येणारे पाणी
• Mining water and other stagnated water from mining areas.	• खाणींचे पाणी आणि खाणक्षेत्रातील इतर साचलेले पाणी.
➤ The water samples sent by all Health Centers under Directorate of Health Services are analysed for its purity.	➤ आरोग्य सेवा संचालनालयान्वयेच्या सर्व आरोग्य केंद्रांनी पाठविलेले पाण्याचे नमुने त्याच्या शुद्धतेसाठी तपासले जातात.
➤ Most of the samples are charged as per Government approved rates.	➤ बहुतांश नमुन्यांसाठी सरकारमान्य दरांप्रमाणे शुल्क आकारले जाते.
<u>INSTITUTE OF NURSING EDUCATION, BAMBOLIM –GOA:</u>	<u>नर्सिंग शिक्षण संस्था, बांबोळी – गोवा :-</u>
This Institute offers five nursing education programs: Auxiliary Nurse Midwifery Program, Bachelor in Science Nursing Program, Master in Science Nursing Program and Post Basic Diploma in Neonatal Nursing Program and Post Basic Diploma in Cardiothoracic Nursing Program.	ही संस्था पाच नर्सिंग शिक्षण अभ्यासक्रम प्रदान करते : सहायक नर्स प्रसूतिशास्त्र अभ्यासक्रम, विज्ञान स्नातक नर्सिंग अभ्यासक्रम, विज्ञान पदव्युत्तर नर्सिंग अभ्यासक्रम व नवजात नर्सिंगमधील पोस्ट बेसिक पदविका अभ्यासक्रम व कार्डिओथोरॅसिक नर्सिंगमधील पोस्ट बेसिक पदविका अभ्यासक्रम
<u>Details of Nursing Education programs offered at the Institute of Nursing Education, Bambolim Goa</u>	<u>नर्सिंग शिक्षण संस्था, बांबोळी – गोवा येथे देण्यात येणाऱ्या नर्सिंग शिक्षण अभ्यासक्रमांचे तपशील</u>

अभ्यास क्रमाचे नाव	कालावधी/ शैक्षणिक वर्षाची सुरुवात	सध्याची प्रवेशाची आवश्यकता (शिक्षण, वय, लिंग)	वार्षिक फी रु. मध्ये (अंदाजे)	पद विका /पद वी	वार्षिक प्रवेश क्षमता	- शी संलग्न/ परीक्षा मंडळ
एम. एससी., नर्सिंग	2 वर्षे ऑक्टोबर र	भारतीय नर्सिंग मंडळाची मान्यता असलेल्या नर्सिंग संस्थेतून 55% सह बी. एससी.	69500/-	पद व्युत्तर	20+2**	भारतीय नर्सिंग मंडळ,

		नर्सिंग (बीएसएन)/ पोस्ट बेसिक बी. एससी. नर्सिंग (पीबीबीएसएन)		पद वी		नवी दिल्ली. गोवा नर्सिंग मंडळ, बांबोळी, गोवा गोवा विद्यापीठ, ताळगाव पठार, गोवा.
		नोंदणीकृत नर्स व नोंदणीकृत प्रसविका समतुल्य.				
		बी. एससी. (नर्सिंग) नंतर एक वर्षाचा कामाचा अनुभव किंवा पीबीबीएसएन पूर्वी किंवा नंतर एक वर्षाचा अनुभव.				
		ट्रेन्ड नर्सेस असोसिएशन ऑफ इंडियाचे आजीवन सदस्य				
		पुरुष व महिला				
पोस्ट बेसिक डिप्लोमा (नवजात नर्सिंग)	1 - वर्ष ऑक्टोबर	आयएनसीची मान्यता असलेल्या नर्सिंग संस्थेतून जीएनएम/बीएसएन/ पीबीएसएन अभ्यासक्रम	42850/-	पद विका	10+1**	भारतीय नर्सिंग मंडळ, नवी दिल्ली. गोवा नर्सिंग मंडळ, बांबोळी, गोवा गोवा विद्यापीठ, ताळगाव पठार, गोवा.
पोस्ट बेसिक डिप्लोमा (कार्डिओथोरेसिक नर्सिंग)		नोंदणीकृत नर्स व नोंदणीकृत प्रसविका / समतुल्य.				
		जीएनएम/बीएसएन नंतर एक वर्षाचा क्लिनिकल अनुभव किंवा पीबीएसएन पूर्वी किंवा नंतर एक वर्षाचा अनुभव.				
		ट्रेन्ड नर्सेस असोसिएशन ऑफ इंडियाचे आजीवन सदस्य				
		पुरुष व महिला				
बी. एससी, नर्सिंग	4 वर्षे सप्टेंबर	XII विज्ञान पीसीबीमध्ये 50% प्रवेशाच्या वर्षी राष्ट्रीय पात्रता तथा प्रवेश परीक्षे (NEET) मध्ये वैध स्कोअर / रँक	54300/-	स्नातक पदवी	100+8 *+10**	भारतीय नर्सिंग मंडळ, नवी दिल्ली. गोवा नर्सिंग मंडळ, बांबोळी, गोवा गोवा विद्यापीठ, ताळगाव पठार, गोवा.
		प्रवेशाच्या वर्षी 31 डिसेंबर रोजी पर्यंत 17 वर्षांपेक्षा कमी नसावे				
		पुरुष व महिला				
सहायक नर्स प्रसूती	2 वर्षे ऑक्टोबर	45% सह विज्ञान, कला, वाणिज्य किंवा व्यावसायिक शाखेमध्ये XII उत्तीर्ण असावे	शुल्क नाही	पद विका	40+4**	भारतीय नर्सिंग मंडळ, नवी दिल्ली.

शास्त्र		(केंद्रीय माध्यमिक शिक्षण मंडळाची मान्यता असलेला आरोग्य सेवा विज्ञान अभ्यासक्रम/इंडियन सर्टिफिकेट ऑफ सेकंडरी एज्युकेशन (आयसीएसई) / उच्च माध्यमिक शिक्षण परीक्षा प्रमाणपत्र (एचएसएससीई)/एनआयओएस				गोवा नर्सिंग मंडळ, बांबोळी, गोवा
		प्रवेशाच्या वर्षी 31 डिसेंबर रोजी किंवा पूर्वी वयाची 17 वर्षे पूर्ण झालेली असावीत आणि 35 पेक्षा कमी असावे				
		शिक्षणाचे माध्यम इंग्रजी				
		महिला				

*supernumerary quota for students from Jammu and Kashmir	*जम्मू व काश्मिरच्या विद्यार्थ्यांसाठी अतिरिक्त कोटा
** supernumerary quota for Economically Weaker Section	**आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी अतिरिक्त कोटा
<u>AYUSH: -</u>	<u>आयुष:-</u>
The State AYUSH Society Goa (SASG) was constituted on 16 June, 2015 to implement the National AYUSH Mission in the state. The AYUSH Cell under the Directorate of Health Services was formed to ensure seamless implementation of the Centrally Sponsored Schemes under NAM in the state. The Secretary (Health) is the Mission Director (NAM) and the Deputy Director (AYUSH) is the administrative head of AYUSH Cell, DHS. Its objective is to promote AYUSH Health Care System and to provide cost effective AYUSH Services to community in the state Goa.	राज्यात राष्ट्रीय आयुष मिशन राबविण्यासाठी 16 जून, 2015 रोजी राज्य आयुष सोसायटी गोवा स्थापन करण्यात आली. राज्यात राष्ट्रीय आयुष मिशन अन्वये केंद्रीय पुरस्कृत योजना अखंडपणे राबविण्यासाठी आरोग्य सेवा संचालनालयान्वये आयुष विभाग तयार करण्यात आला. सचिव (आरोग्य) हे मिशन संचालक (एनएएम) आहेत आणि उपसंचालक (आयुष) हे आरोग्य सेवा संचालनालयाच्या आयुष विभागाचे प्रशासकीय प्रमुख आहेत. आयुष आरोग्य सेवा यंत्रणेचा प्रसार करणे आणि गोवा राज्यातील समुदायाला किफायतशीर आयुष सेवा पुरविणे हे त्याचे ध्येय आहे.
<u>Services provided to public:</u>	<u>लोकांना पुरविण्यात येणाऱ्या सेवा:</u>
<u>Co-location AYUSH Dispensaries:</u>	<u>आयुष दवाखान्यांचे सह-स्थान:</u>
AYUSH Dispensaries are developed & functional at almost all Health Centres (PHCs/CHCs/SDHs & DHs). Ayurvedic & Homoeopathic physicians are providing free consultation, advice on diet & lifestyle, and medicines to availing patients. At present, there are 34 Ayurvedic OPDs & 14	जवळजवळ सर्व आरोग्य केंद्रांमध्ये (पीएचसी/सीएचसी/उप-जिल्हा इस्पितळे व जिल्हा इस्पितळे) आयुष दवाखाने विकसित केले आहेत व कार्यरत आहेत. मदत घेणाऱ्या रुग्णांना आयुर्वेदिक व होमिओपॅथिक डॉक्टर मोफत सल्ला, आहाराबाबत व जीवनशैलीबाबत सल्ला आणि औषधे देत

Homoeopathic OPDs i.e. a total of 48 AYUSH OPDs in the state.	आहेत. सध्या राज्यात 34 आयुर्वेदिक ओपीडी व 14 होमिओपॅथिक ओपीडी म्हणजेच एकूण 48 आयुष ओपीडी आहेत.
The up-gradation of the AYUSH Dispensaries includes construction of new premises/renovation of existing setup, equipping with furniture, fixtures, ICT equipment, Panchakarma setup & development of herbal gardens.	आयुष दवाखान्यांच्या अद्यतनामध्ये नवीन जागेचे बांधकाम/विद्यमान जागेचे नूतनीकरण. फर्निचरने युक्त करणे, जोडण्या, आयसीटी उपकरणे, पंचकर्म रचना व हर्बल गार्डनचा विकास यांचा समावेश आहे.
Supply of essential drugs to AYUSH Hospitals and Dispensaries	आयुष इस्पितळांना व दवाखान्यांना आवश्यक औषधांचा पुरवठा
Procurement of AYUSH Medicines from standard pharmaceuticals having GMP certification is ensured. Ayurvedic & Homoeopathic Medicines are supplied to all AYUSH Dispensaries/OPDs by Medicines Store Depot (MSD), DHS through State Budget. The medicines are provided to patients free of cost at the Government Dispensaries.	जीएमपी प्रमाणन असलेल्या दर्जेदार फार्मास्युटिकल्समधून आयुष औषधे खरेदी केली जातात हे सुनिश्चित करण्यात येते. राज्य अर्थसंकल्पातून आरोग्य सेवा संचालनालयाच्या मेडिसिन स्टोअर डेपो (एमएसडी) द्वारे सर्व आयुष दवाखान्यांना/ओपीडींना आयुर्वेदिक व होमिओपॅथिक औषधे पुरविली जातात. सरकारी दवाखान्यांमध्ये रुग्णांना विनामूल्य औषधे दिली जातात.
AYUSH Wellness Centres including Yoga & Naturopathy:	योग व निसर्गोपचार यांच्यासह आयुष वेलनेस सेंटर:
Establishment of AYUSH Wellness Centres in cascading manner to popularize AYUSH way of life with the objective to motivate self-care towards General Wellness and Preventive Health Care so as to reduce burden of non-communicable disease in the state. This includes consultation, regular yoga sessions, Panchakarma Therapy facility.	राज्यातील असंक्रमणशील रोगांचा भार कमी करण्यासाठी, सर्वसाधारण स्वास्थ्य व प्रतिबंधात्मक आरोग्य सेवा यांच्या दृष्टीने स्वतःची काळजी घेण्यास प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने आयुष जीवनशैली लोकप्रिय करण्यासाठी व्यापक पद्धतीने आयुष वेलनेस सेंटरची स्थापना करण्यात आली. यामध्ये, सल्लागार सेवा, नियमित योग सत्रे, पंचकर्म थेरेपी सुविधा यांचा समावेश आहे.
Yoga Wellness Centre:	योग वेलनेस सेंटर:
5 Yoga Instructors are appointed at Yoga Wellness Centres to conduct 30 sessions of Yoga every month and 2 IEC activities to create awareness regarding role of Yoga for Health. The sessions are for general public as well as patients of specific diseases.	दर महिन्याला योगाची 30 सत्रे घेण्यासाठी आणि आरोग्यासाठी योगच्या भूमिकेबाबत जागृती करण्याकरिता आयईसी उपक्रम घेण्यासाठी योग वेलनेस सेंटरमध्ये 5 योग मार्गदर्शकांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.
AYUSH Tribal Mobile Medical unit (One):	आयुष आदिवासी फिरते वैद्यकीय युनिट (एक):
This unit will have a mobile van equipped with one AYUSH Medical Officer and one Pharmacist for providing consultation, advice and medicines in remote areas of tribal	सुलभतेची सोय असलेल्या आदिवासींच्या दूरस्थ क्षेत्रांमध्ये सल्लागार सेवा, सल्ला व औषधे पुरविण्यासाठी या युनिटमध्ये एक आयुष वैद्यकीय अधिकारी व एक फार्मसिस्ट यांनी सुसज्ज असलेली फिरती व्हॅन असेल.

population with ease of accessibility.	
Innovations on Mainstreaming of AYUSH – Mental Health Care:	आयुषला मुख्य प्रवाहात आणण्यासाठी नवकल्पना – मानसिक आरोग्य सेवा:
A unit to provide Mental Health Care to the availing public is set up under Innovations. This unit has an AYUSH Medical Officer, AYUSH Pharmacist, 2 Panchakarma Therapists (one male & one female). Public may avail of management or adjuvant therapy for Mental Health Care on a case to case basis.	मदत घेणाऱ्या लोकांना मानसिक आरोग्य सेवा पुरविण्यासाठी नवकल्पनांच्या अन्वये एक युनिट स्थापन करण्यात आले आहे. या युनिटमध्ये एक आयुष वैद्यकीय अधिकारी, आयुष फार्मसिस्ट, 2 पंचकर्म थेरेपिस्ट (एक पुरुष व एक महिला) आहेत. लोक प्रकरणपरत्वे मानसिक आरोग्य सेवेसाठी व्यवस्थापनाचा किंवा सहायक थेरेपीचा लाभ घेऊ शकतात.
AYUSH Health & Wellness Centres:	आयुष आरोग्य व वेलनेस सेंटर:
With the objective to establish a holistic wellness model based on AYUSH principles & practices to empower the masses for 'self-care' to reduce the disease burden, cost-effective disease management and to provide informed choice to the needy public, the Ministry of AYUSH has taken up the task of upgrading 12,500 AYUSH Health & Wellness Centres (HWCs) under the AYUSHMAN Bharat Scheme.	रोगाचा भार कमी करण्यासाठी, किफायतशीर रोग व्यवस्थापनासाठी आणि गरजू लोकांना माहितीपूर्ण पर्याय देण्यासाठी लोकांना स्वतःची काळजी घेण्यास सक्षम बनविण्याकरिता, आयुषच्या तत्वांवर व पद्धतींवर आधारित सर्वांगीण वेलनेस मॉडेल स्थापन करण्याच्या उद्देशाने, आयुष मंत्रालयाने आयुष्मान भारत योजनेंतर्गत 12,500 आयुष आरोग्य व वेलनेस सेंटर्स अद्यतनित करण्याचे काम हाती घेतले आहे.
The state has 9 progressive functional units of AYUSH HWCs for the state of Goa for the year 2020-21. 21 sub centre & 10 AYUSH Dispensaries are approved to be developed as AYUSH HWCs in the year 2021-22.	गोवा राज्यात 2020-21 सालासाठी 9 प्रगतीशील कार्यरत आयुष आरोग्य व वेलनेस सेंटर्स आहेत. 2021-22 साली 21 उप केंद्रे व 10 आयुष दवाखाने आयुष आरोग्य व वेलनेस सेंटर्स म्हणून विकसित करण्यासाठी मान्यता मिळाली आहे.
These Centres have a Community Health Officer (CHO) & Yoga Instructors a developed herbal garden and IT support. The CHOs conduct regular OPDs, screening for Diabetes Mellitus & Hypertension, Prakriti Parikshan, and Yoga Sessions, distribute saplings to local families & conduct IEC activities like talks, camps, competitions, workshops etc. for awareness to propagate the AYUSH way of life and popularize the AYUSH system of medicine.	या सेंटर्समध्ये सामुदायिक आरोग्य अधिकारी व योग मार्गदर्शक, एक विकसित हर्बल गार्डन व आयटी सपोर्ट आहेत. आयुष जीवनशैलीच्या प्रसारासाठी जागृती करण्याकरिता व आयुष औषधप्रणाली लोकप्रिय करण्यासाठी सामुदायिक आरोग्य अधिकारी नियमित ओपीडी घेतात, मधुमेहाच्या व हायपरटेंशनच्या चाचण्या करतात, प्रकृती परीक्षण करतात, योग सत्रे घेतात, स्थानिक कुटुंबांना रोपांचे वाटप करतात आणि व्याख्याने, शिबिरे, स्पर्धा, कार्यशाळा इ. सारखे आयईसी उपक्रम आयोजित करतात.
Public Health Outreach activity	सार्वजनिक आरोग्य पोहोच उपक्रम
This component aids to roll out proven AYUSH interventions for improving health status of the population and to	लोकांच्या आरोग्याचा स्तर सुधारण्यासाठी हा घटक सिद्ध झालेले आयुष हस्तक्षेप राबविण्यात आणि औषध वितरण, आरोग्य

partake in National Campaigns like Geriatric Campaign, Anti-anemia Campaign etc. through distribution of medicines, organizing Health awareness camps etc. Activities undertaken under this component are as under:	जागृती शिबिरांचे आयोजन इ. च्या माध्यमातून वृद्धाश्रम मोहीम, अनेमिया-विरोधी मोहीम इ. मध्ये सहभागी होण्यात मदत करतो. या घटकांतर्गत घेतले जाणारे उपक्रम खालीलप्रमाणे:
<ul style="list-style-type: none"> a. Medical Camp b. Awareness Talks c. NCD Screening d. Peripheral OPD 	<ul style="list-style-type: none"> a. आरोग्य शिबीर b. जागृती व्याख्याने c. एनसीडी स्क्रीनिंग d. परिधीय ओपीडी
Behavior Change Communication (BCC)/Information Education and Communication (IEC) Several programmes are regularly conducted all over the state in the form of Medical Health Camps, Awareness talks, Yoga Demonstrations etc. AYUSH way of life is popularized vide these activities so as to help in reducing the burden of Communicable & Non-communicable diseases, help in their management, to promote National Campaigns like Geriatric Campaign, Anti-Anaemia Campaign, Vector-Borne Disease Campaign to improve health of Children & Adolescent in School Health Programme and to provide the benefit of well-being & health to the public.	वागणूक बदल संवाद/माहिती शिक्षण व संवाद (इन्फॉर्मेशन एज्युकेशन ऍण्ड कम्युनिकेशन आयईसी) राज्यभरात वैद्यकीय आरोग्य शिबिरे, जागृती व्याख्याने, योग प्रात्यक्षिके इ. सारखे विविध कार्यक्रम नियमितपणे आयोजित केले जातात. या कार्यक्रमांद्वारे आयुष जीवनशैली लोकप्रिय केली जाते जेणेकरून, संक्रमणशील व असंक्रमणशील रोगांचा भार कमी करण्यात मदत होईल, त्यांच्या व्यवस्थापनात मदत होईल, वृद्धाश्रम मोहीम, अनेमिया-विरोधी मोहीम, कीटकवाहित रोग मोहीम यासारख्या राष्ट्रीय मोहिमांचा प्रचार होईल, शालेय आरोग्य कार्यक्रमांतून मुलांचे व किशोरवयीनांचे आरोग्य सुधारेल आणि लोकांना स्वास्थ्य व आरोग्य लाभेल.
Setting up of up to 50 bedded Integrated AYUSH Hospitals:	50 खाटांपर्यंतची एकात्मिक आयुष इस्पितळे स्थापन करणे:
Two 50 bedded Integrated AYUSH Hospitals are proposed for the state of Goa, one in each district.	गोवा राज्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्यात एक अशी दोन 50 खाटांची एकात्मिक आयुष इस्पितळे प्रस्तावित करण्यात आली आहेत.
School Health Programme	शालेय आरोग्य कार्यक्रम
➤ Nutritional & Dietary Advice for proper growth & development	➤ योग्य वाढीसाठी व विकासासाठी पोषणाबाबतचा व आहाराबाबतचा सल्ला
➤ Yoga Demonstration & practice for proper growth & development	➤ योग्य वाढीसाठी व विकासासाठी योग प्रात्यक्षिके व सराव
➤ Management of Mal-nutrition, worm-infestation, anaemia in children	➤ मुलांमधील कुपोषण, कृमींचा प्रादुर्भाव, अनेमिया यांचे व्यवस्थापन
➤ Health Screening for early detection & management of disabilities or ailments	➤ विकलांगतांच्या किंवा आजारांच्या लवकर निदानासाठी व व्यवस्थापनासाठी आरोग्य तपासणी
➤ Adolescent counseling, Sexual Health Education & management of problems	➤ किशोरवयीन समुपदेशन, लैंगिक आरोग्य शिक्षण व समस्यांचे व्यवस्थापन

➤ Home Remedies & School nursery	➤ घरगुती उपाय व शाळा नर्सरी
<u>ABPMJAY (AYUSHMAN BHARAT – PRADHAN MANTRI JAN AROGYA YOJANA): -</u>	<u>एबीपीएमजेएव्हाय (आयुष्मान भारत – प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना): -</u>
Ayushman Bharat – Pradhan Mantri Jan Arogya Yojana (AB-PMJAY) was launched in the state of Goa on 23rd September 2018, aligning with its nationwide rollout. This flagship health scheme is designed to provide comprehensive healthcare coverage to economically vulnerable households. Eligibility is determined using the deprivation and occupational criteria derived from the Socio-Economic Caste Census (SECC) 2011, which classifies households in both rural and urban areas.	देशभरात लागू करण्यात आलेली आयुष्मान भारत – प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना (एबी-पीएमजेएव्हाय) ही 23 सप्टेंबर 2018 रोजी गोवा राज्यात सुरू झाली. आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल कुटुंबांना सर्वसमावेशक आरोग्य संरक्षण देण्यासाठी ही फ्लॅगशिप आरोग्य योजना तयार करण्यात आली आहे. ग्रामीण व शहरी या दोन्ही भागांतील घरांचे वर्गीकरण करणाऱ्या सामाजिक-आर्थिक जात गणना (सोशो-इकॉनॉमिक कास्ट सेन्सस एसईसीसी) 2011 यांमधील वंचित व व्यावसायिक निकष वापरून पात्रता ठरविली जाते.
The scheme provides annual coverage of up to Rs. 5 lakhs per family for secondary and tertiary care hospitalization at empanelled public and private hospitals across India. It offers inclusive benefits with no limitations on family size, age, or gender, ensuring equitable access to healthcare for all eligible beneficiaries.	भारतभरातील सूचीबद्ध सार्वजनिक व खासगी इस्पितळांमध्ये दुय्यम व तृतीयक सेवेसाठी इस्पितळांत दाखल करण्याकरिता ही योजना प्रति कुटुंब रु.5 लाखांपर्यंत वार्षिक कव्हेरेज देते. कुटुंबाचा आकार, वय किंवा लिंग यांच्या कोणत्याच मर्यादेशिवाय सर्वसमावेशक लाभ देऊन सर्व पात्र लाभार्थ्यांना आरोग्य सेवेची समान संधी मिळेल हे सुनिश्चित करते.
Benefits of the scheme are portable across the country i.e. a beneficiary can visit any empanelled public or private hospital in India to avail cashless treatment.	या योजनेचा लाभ देशभरात कुठेही घेता येऊ शकतो म्हणजेच, लाभार्थी भारतातील कोणत्याही सूचीबद्ध सार्वजनिक किंवा खासगी इस्पितळाला भेट देऊन कॅशलेस उपचारांचा लाभ घेऊ शकतो.
Each beneficiary is required to create an individual ayushman card, which is issued free of charge. There is no renewal process for the card. The only mandatory document for registration is the Aadhaar card. In cases where additional family members need to be included, a marriage certificate and birth certificates will also be required.	प्रत्येक लाभार्थ्याने एक स्वतंत्र आयुष्मान कार्ड करणे आवश्यक आहे, जे विनामूल्य जारी केले जाते. कार्डसाठी कोणतीही नूतनीकरण प्रक्रिया नाही. नोंदणीसाठी आधार कार्ड हे एकमेव अनिवार्य दस्तऐवज आहे. अतिरिक्त कुटुंब सदस्यांचा समावेश करण्याच्या प्रसंगी, विवाह दाखला व जन्मदाखला यांचीही आवश्यकता असते.
41,098 families and 1,48,866 individuals are eligible for AB-PMJAY in the state of Goa. As on 18/12/2024, a total of 33,562 families and 84,287 individuals are registered under the scheme.	गोवा राज्यात 41,098 कुटुंबे आणि 1,48,866 व्यक्ती एबी-पीएमजेएव्हायसाठी पात्र आहेत. या योजनेतर्गत 18/12/2024 पर्यंत एकूण 33,562 कुटुंबे आणि 84,287 व्यक्तींची नोंदणी झाली आहे.
PM-JAY has defined 1,653 medical packages in Goa, covering a wide range	पीएम-जेएव्हाय ने गोव्यात 1,653 वैद्यकीय

of surgical, medical, and day care treatments. Additionally, 16 hospitals in the state have been empanelled under the scheme, ensuring that beneficiaries have access to quality healthcare services.	पॅकेजेस तयार केल्या असून त्यात शस्त्रक्रियेसंबंधी, वैद्यकीय, व डे केअर उपचार यांची विस्तृत श्रेणी समाविष्ट आहे. तसेच, राज्यातील 16 इस्पितळांना या योजनेंतर्गत नामिकाप्रविष्ट करण्यात आले असून त्याद्वारे लाभार्थ्यांना दर्जेदार आरोग्य सेवा मिळणे सुनिश्चित केले जाते.
Now, the benefits of AB PMJAY are extended to senior citizens above 70 years of age and card issuance drives are ongoing in the state. The details of which are explained below:	आता, एबी पीएमजेएव्हायचा लाभ 70 वर्षांच्या वरील ज्येष्ठ नागरिकांनाही मिळत असून, कार्ड जारी करण्याची मोहीम राज्यात सुरू आहे. त्याचे तपशील खाली दिलेले आहेत:
❖ <u>Senior citizens of existing families under AB PMJAY</u>	❖ <u>एबी पीएमजेएव्हाय अंतर्गत विद्यमान कुटुंबांतील ज्येष्ठ नागरिक</u>
1. For senior citizens aged 70 years and above in existing families, an additional shared top-up cover of up to ₹5 lakh per year will be provided.	1. विद्यमान कुटुंबांतील 70 व त्यावरील वर्षांच्या ज्येष्ठ नागरिकांसाठी, प्रति वर्ष ₹5 लाख पर्यंतचा अतिरिक्त शेअर्ड टॉप-अप कव्हर दिला जाईल.
2. This top-up cover up to a total of Rs 5 lakh will be provided for treatment of senior citizens in the family in case the other members have utilised full or part of the original family wallet.	2. इतर सदस्यांनी मूळ कुटुंब वॉलेट पूर्णपणे किंवा अंशतः वापरले असल्याच्या प्रसंगी, कुटुंबातील ज्येष्ठ नागरिकांच्या उपचारासाठी हे एकूण रु.5 लाख पर्यंतचे टॉप-अप कव्हर अप पुरविले जाईल.
3. In case, the senior citizens utilise full or part of the original family wallet of Rs. 5 Lakh, the other members of the family shall be provided a top-up cover up to Rs. 5 lakh.	3. ज्येष्ठ नागरिकांनी रु.5 लाखांचे मूळ कुटुंब वॉलेट पूर्णपणे किंवा अंशतः वापरले असल्याच्या प्रसंगी, कुटुंबातील इतर सदस्यांना रु.5 लाखांपर्यंतचे टॉप-अप कव्हर अप पुरविले जाईल.
❖ <u>Senior citizens of new families</u>	❖ <u>नव्या कुटुंबांतील ज्येष्ठ नागरिक</u>
For the senior citizens of the age of 70 years and above in the new families, a shared cover upto Rs 5 lakh per year will be available. This cover will not be available to the other members (who are not of the age 70 years and above) of these new families.	नव्या कुटुंबांतील 70 वर्षे व त्यावरील वयाच्या ज्येष्ठ नागरिकांना प्रति वर्ष रु.5 लाख पर्यंतचे शेअर्ड कव्हर उपलब्ध असेल. हे कव्हर या नव्या कुटुंबांतील इतर सदस्यांना (70 वर्षे व त्यावरील वयाचे नसलेल्यांना) उपलब्ध नसेल.
It is also seen that various senior citizens of the age 70 years and above are already covered by CGHS – Central Government Health Scheme, Ayushman CAPF – Central Armed Police Force, ECHS – Ex-Serviceman Contributory Health Scheme, Similarly, different State/UT Governments are offering different types of healthcare cover like cashless scheme, reimbursement of healthcare expenditure or health pension	70 वर्षे व त्यावरील वयाचे विविध ज्येष्ठ नागरिक सीजीएचएस – सेंट्रल गव्हर्नमेंट हेल्थ स्किम, आयुष्मान, सीएपीएफ – सेंट्रल आर्म्ड पोलीस फोर्स, ईसीएचसी – एक्स-सर्व्हिसमॅन कॉन्ट्रिब्युटरी हेल्थ स्किम यान्वये अगोदरच लाभ घेत आहेत, असे दिसून आले आहे. तसेच, विविध राज्य/केंद्रशासित प्रदेश सरकारे वेगवेगळ्या प्रकारचे आरोग्य सेवा कव्हर देत

for their employees, pensioners etc.	आहेत, जसे - कॅशलेस योजना, आरोग्य सेवा खर्चाची प्रतिपूर्ती किंवा आपले कर्मचारी, पेन्शनधारक इ. साठी आरोग्य पेन्शन.
To ensure that beneficiaries claim benefits under only one Government-funded scheme , two validations are to be implemented:	लाभार्थी केवळ एकाच सरकार-पुरस्कृत योजनेचा लाभ घेत आहेत हे सुनिश्चित करण्यासाठी दोन वैधता वापराव्या लागतील:
-Firstly, the beneficiary must declare that they are not receiving free healthcare services under any other scheme partially or fully funded by the Government of India or a State Government.	- प्रथम, लाभार्थ्याने असे जाहीर करावे लागेल की, ते भारत सरकारद्वारे किंवा राज्य सरकारद्वारे अंशतः किंवा पूर्णपणे पुरस्कृत कोणत्याही इतर योजनेतर्गत मोफत आरोग्य सेवेचा लाभ घेत नाहीत.
Secondly, if the beneficiary indicates they are covered under another scheme, they will have the option to either retain their current scheme coverage or choose to avail benefits under AB PM-JAY. This choice will be one-time and final.	दुसरे, लाभार्थ्याने आपण इतर योजनेन्वये लाभ घेत असल्याचे सांगितल्यास, त्याने त्यांच्या वर्तमान योजनेचा लाभ सुरू ठेवण्याचा किंवा एबी-पीएम-जेएव्हाय अन्वये लाभ घेण्याचे ठरविण्याचा पर्याय त्यांच्याकडे असेल. ही निवड एकदाच व अंतिम असेल.
<u>GVK EMRI SERVICE: -</u>	<u>जीव्हीके ईएमआरआय सेवा:-</u>
GVK EMRI is providing Emergency Medical Services in Public Private Partnership (PPP) framework. EMRI Green Health Services, launched on 5th September 2008 in Goa, operates a robust fleet of 112 vehicles offering free emergency medical services to the community. The fleet includes:	सार्वजनिक खासगी भागीदारीच्या चौकटीत जीव्हीके ईएमआरआय आपत्कालीन वैद्यकीय सेवा पुरवत आहे. ईएमआरआय ग्रीन हेल्थ सर्व्हिसेस, जे गोव्यात 5 सप्टेंबर 2008 रोजी सुरू झाले, समुदायाला मोफत आपत्कालीन वैद्यकीय सेवा पुरविणाऱ्या 112 वाहनांच्या ताफ्यासह कार्य करते. या ताफ्यामध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश आहे:
• Advanced Life Support Ambulances	• प्रगत लाइफ सपोर्ट रुग्णवाहिका
• Cardiac Care Ambulances	• हृदयरोग सेवा रुग्णवाहिका
• Highway Trauma Ambulances	• हायवे ट्रॉमा रुग्णवाहिका
• Neo-Natal Ambulances	• नवजात रुग्णवाहिका
• Bike Ambulances	• दुचाकी रुग्णवाहिका
• Hearse Vans	• शववाहिका
• Drop-back Services for Delivered Mothers and their New-borns	• प्रसूत मातांना व त्यांच्या नवजात शिशूंना ड्रॉप-बॅक सेवा
It has advanced Cardiac Care Ambulances (CCA) to cater all the cardiac related emergencies. Goa is the first state which has launched these Advanced Cardiac Care Ambulances in India.	हृदयरोगाशी संबंधित सर्व आपत्कालीन घटना हाताळण्यासाठी त्यांच्याकडे प्रगत हृदयरोग सेवा रुग्णवाहिका (कार्डियाक केअर ऍम्ब्युलन्सेस [सीसीए]) आहेत. या प्रगत हृदयरोग सेवा रुग्णवाहिका सुरू करणारे गोवा हे भारतातील पहिले राज्य आहे.

Since its inception, EMRI Green Health Services has responded to 7,88,095 emergencies , saving 62,026 lives , and assisting in 1,170 deliveries . Additionally, the service has managed 50,640 pregnancies , transported 1,34,724 road traffic accident patients , and handled 1,12,573 non-vehicular trauma cases .	स्थापना झाल्यापासून ईएमआरआय ग्रीन हेल्थ सर्व्हिसेसने 7,88,095 आपत्कालीन घटनांना प्रतिसाद देऊन 62,026 जीव वाचविले आहेत, आणि 1,170 प्रसूतींमध्ये साहाय्य केले आहे. त्यासोबतच, या सेवेने 50,640 बाळंतपणे हाताळली आहेत, 1,34,724 रस्तावाहतूक अपघात रुग्णांची वाहतूक केली आहे आणि 1,12,573 बिगर-वाहन आघात प्रकरणे हाताळली आहेत.
DENTAL CELL: - under the Directorate of Health Services is headed by the Dy. Director, Dental.	दंत विभाग - आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतच्या दंत विभागाचे उपसंचालक, दंत हे प्रमुख आहेत.
The Dental Cell supervises and monitors all the Dental Clinics under the Directorate of Health Services which are situated at various peripheral centers.	दंत कक्ष, विविध परिधीय केंद्रांमध्ये असलेल्या आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतच्या सर्व दंत चिकित्सालयांचे पर्यवेक्षण व देखरेख करतो.
There are 35 Dental clinics, which are attached to various PHCs/ CHCs/ DHs in the state. They are:	राज्यातील विविध प्राथमिक आरोग्य केंद्रांशी/सामुदायिक आरोग्य केंद्रांशी/जिल्हा इस्पितळांशी संलग्न असेलली 35 दंत चिकित्सालये आहेत. ती म्हणजे:
North District: - North District Hospital, Mapusa CHC - Pernem, CHC –Valpoi,CHC-Sanquelim,CHC- Bicholim. PHC- Aldona, , PHC- Betki, PHC-Candolim, PHC- Cansarvanem, PHC - Corlim, PHC – Colvale(Pirna), PHC-Porvorim, PHC – Siolim, PHC Mayem, PHC Saligao& UHC- Panaji.	उत्तर जिल्हा :- उत्तर जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा सीएचसी - पेडणे, सीएचसी - वाळपई, सीएचसी - साखळी, सीएचसी - डिचोली. पीएचसी - हळदोणा, पीएचसी - बेतकी, पीएचसी - कांदोळी, पीएचसी - कासारवर्णे, पीएचसी - खोर्ली, पीएचसी - कोलवाळ (पिर्ण), पीएचसी - पर्वरी, पीएचसी - शिवोली, पीएचसी मये, पीएचसी साळगाव आणि यूएचसी - पणजी.
South District: - Hospicio Hospital Margao Sub District Hospital-Ponda, Sub District Hospital-Chicalim CHC-Curchorem, CHC-Canacona PHC-Balli, PHCCansaulim, PHC-Curtorim, PHC-Cortalim, PHC-Chinchinim, PHC-Dharbandora, PHC-Loutolim, PHC- Madkai,PHC- Navelim, PHC- Quepem, PHC-Sanguem, & PHC-Shiroda.	दक्षिण जिल्हा :- हॉस्पिसियो इस्पितळ मडगाव उप जिल्हा इस्पितळ - फोंडा, उप जिल्हा इस्पितळ - चिखली सीएचसी - कुडचडे, सीएचसी - काणकोण पीएचसी - बाळळी, पीएचसी - कासावली, पीएचसी - कुडतरी, पीएचसी - कुठाळी, पीएचसी -चिंचोणे, पीएचसी - धारबांदोडा, पीएचसी - लोटली, पीएचसी - मडकई,

	पीएचसी - नावेली, पीएचसी - केपे, पीएचसी - सांगे आणि पीएचसी - शिरोडा.
There are two more clinics situated at RMD Keri (Sanquelim) & RMD Thane (Valpoi)	आरएमडी केरी (साखळी) आणि आरएमडी ठाणे (वाळपई) येथे आणखी दोन चिकित्सालये आहेत.
Speciality Dental services are functioning in both District Hospital North Goa District Hospital Asilo Mapusa and South Goa District Hospital Hospicio Margao.	उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ आझिलो म्हापसा आणि दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ हॉस्पिसियो मडगाव या दोन्ही जिल्हा इस्पितळांमध्ये विशेष दंत सेवा कार्यरत आहेत.
The Clinics function 6 days a week 9 am. to 4.30 pm. from Mon to Fri. & 9 am. to 1 pm. on Saturday.	ही चिकित्सालये आठवड्याचे 6 दिवस सुरु असतात, सोमवार ते शुक्रवार स. 9 ते सायं.4.30. आणि शनिवार स. 9 ते दु.1.
At the clinics the dentist conducts OPD on 4 Days of the week and School visits are carried out twice a week.	चिकित्सालयांमध्ये दंतवैद्य चिकित्सक आठवड्यातील 4 दिवस ओपीडी घेतात आणि आठवड्यातून दोनदा शाळांना भेट देतात.
Activities	उपक्रम
➤ OPD is held four days a week,	➤ आठवड्यातील 4 दिवस ओपीडी असते.
➤ School visits are conducted two days a week.	➤ आठवड्यातून दोनदा शाळांना भेट देतात.
➤ They provide promotive, preventive and curative dental care to the people.	➤ ते लोकाना प्रोत्साहक, प्रतिबंधात्मक आणि उपचारात्मक दंत सेवा पुरवितात.
➤ School children are also examined periodically under this programme.	➤ या कार्यक्रमांतर्गत वेळोवेळी शालेय विद्यार्थ्यांची तपासणी केली जाते.
<u>KAYAKALP / NQAS: -</u>	<u>कायाकल्प/ एनक्यूएस: -</u>
Quality Cell is headed by Nodal Officer (Quality). There is 01 State Quality Consultant (QA) and 01 State Programme cum Administrative Assistant (QA). In addition there are 2 District Quality Consultants (QA) and 02 District Programme cum Administrative Assistant (QA).	नोडल अधिकारी (गुणवत्ता) हा गुणवत्ता विभागाचा प्रमुख असतो. 01 राज्य गुणवत्ता सल्लागार आणि 01 राज्य कार्यक्रम तथा प्रशासकीय सहायक असतो. तसेच, 2 जिल्हा गुणवत्ता सल्लागार आणि 02 जिल्हा कार्यक्रम तथा प्रशासकीय सहायक असतात.
They are responsible for supervision and mentoring of all facilities to get them certified under NQAS.	एनक्यूएस अन्वये प्रमाणित करण्यासाठी सर्व सुविधांचे पर्यवेक्षण व मार्गदर्शन करण्याची जबाबदारी त्यांची असते.
Till date we have the following facilities which are Nationally certified	आजपर्यंत आमच्याकडे राष्ट्रीयरीत्या प्रमाणित खालील सुविधा आहेत.
➤ District Hospital -02	➤ जिल्हा इस्पितळ -02
➤ Sub District Hospital – 01	➤ उप जिल्हा इस्पितळ- 01
➤ CHC – 02	➤ सीएचसी – 02

➤ PHC Bedded –01	➤ खाटा असलेले पीएचसी –01
➤ PHC Non Bedded – 04	➤ खाटा नसलेले पीएचसी – 04
➤ AAM SC HWC – 08	➤ एएएम एससी एचडब्ल्यूसी– 08
The following facilities are State certified.	पुढील सुविधा राज्य प्रमाणित आहेत.
➤ CHC – 02	➤ सीएचसी– 02
➤ PHC Bedded-08	➤ खाटा असलेले पीएचसी –08
➤ PHC Non Bedded-01	➤ खाटा नसलेले पीएचसी -01
➤ AAM SC HWC -10	➤ एएएम एससी एचडब्ल्यूसी -10
Kayakalp Assessments are conducted to monitor the cleanliness, infection control practices, Bio Medical Waste Management documents etc. Facilities are being assessed and best facilities are awarded cash prizes and certificates.	स्वच्छता, संसर्ग नियंत्रण पद्धती, जैव वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन दस्तऐवज इ. ची देखरेख करण्यासाठी कायाकल्प मूल्यांकन केले जाते. सुविधांचे मूल्यांकन केले जाते आणि सर्वोत्कृष्ट सुविधांना रोख बक्षिसे व प्रमाणपत्रे दिली जातात.
<u>GOA STATE AIDS CONTROL SOCIETY: -</u>	<u>गोवा राज्य एड्स नियंत्रण सोसायटी: -</u>
➤ <u>Integrated Counseling and Testing Centres at:</u>	➤ <u>एकात्मिक समुपदेशन आणि चाचणी केंद्रे पुढील ठिकाणी आहेत :</u>
• Goa Medical College, Bambolim	• गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय, बांबोळी
• Tuberculosis and Chest Diseases Hospital, St. Inez, Panaji	• क्षयरोग आणि छातीच्या रोगांचे इस्पितळ, सांत-इनेज, पणजी
• South Goa District Hospital, Margao	• दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, मडगाव
• North Goa District Hospital, Mapusa	• उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा
• Sub District Hospital, Chicalim	• उप जिल्हा हॉस्पिटल, चिखली
• Sub District Hospital, Ponda	• उप जिल्हा इस्पितळ, फोंडा
• CHC Valpoi and PHC, Candolim	• सीएचसी वाळपई आणि पीएचसी, कांदोळी
➤ Facility Level Integrated Counseling and Testing Centers at: All Primary Health Centers and Urban Health Centers under Directorate of Health Services.	➤ सुविधा स्तरावरील एकात्मिक समुपदेशन आणि चाचणी केंद्रे: आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतची सर्व प्राथमिक आरोग्य केंद्रे आणि नागरी आरोग्य केंद्रे.
➤ CD4 cell count testing facility of HIV/AIDS patients is available at Goa Medical College (Dept. of Microbiology), Bambolim.	एचआयव्ही/एड्स रुग्णांची CD4 सेल काउंट चाचणी सुविधा गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय (मायक्रोबायोलॉजी विभाग), बांबोळी येथे उपलब्ध आहे.
Sexually Transmitted Diseases/ Infections related services at:	लैंगिकरीत्या संक्रमित रोग/संसर्ग यासंबंधी सेवा पुढील ठिकाणी:
• STD clinic, Sub District Hospital. Chicalim.	• एसटीडी चिकित्सालय, उप जिल्हा इस्पितळ. चिखली.

<ul style="list-style-type: none"> • STD clinic, South Goa District Hospital, Margao 	<ul style="list-style-type: none"> • एसटीडी चिकित्सालय, दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, मडगाव
<ul style="list-style-type: none"> • STD clinic, North Goa District Hospital, Mapusa 	<ul style="list-style-type: none"> • एसटीडी चिकित्सालय, उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा
<ul style="list-style-type: none"> • Skin and V.D. Dept., Goa Medical College, Bambolim. 	<ul style="list-style-type: none"> • त्वचा आणि व्ही. डी. विभाग, गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय, बांबोळी.
<ul style="list-style-type: none"> • All Health Centers under Directorate of Health Services 	<ul style="list-style-type: none"> • आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतची सर्व आरोग्य केंद्रे
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Free drugs for treatment of Opportunistic Infections in HIV/AIDS patients is available at Goa Medical College, Bambolim; North Goa District Hospital, Mapusa; South Goa District Hospital, Margao. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ एचआयव्ही/एड्समधील आनुषंगिक संसर्गाच्या उपचारांसाठी गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय, बांबोळी; उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा; दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, मडगाव येथे मोफत औषधे उपलब्ध आहेत.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Prevention of Parent-to-Child Transmission of HIV infection during pregnancy: Programme includes counseling, testing and drug administration to HIV positive pregnant ladies & Syrup NVP to babies born to HIV+ve positive mothers at 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गरोदरपणादरम्यान मातेकडून बाळाला संक्रमित होणारा एचआयव्ही संसर्ग प्रतिबंधित करणे: कार्यक्रमांमध्ये समुपदेशन, चाचणी आणि एचआयव्हीबाधित गरोदर महिलांना औषधे देणे व एचआयव्हीबाधित मातांच्या बाळांना सिरप एनव्हीपी देणे यांचा समावेश असून ते पुढील ठिकाणी आहे
<ul style="list-style-type: none"> • OBG Dept., Goa Medical College; 	<ul style="list-style-type: none"> • ओबीजी खाते, गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय;
<ul style="list-style-type: none"> • South Goa District Hospital, Margao 	<ul style="list-style-type: none"> • दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, मडगाव
<ul style="list-style-type: none"> • North Goa District Hospital, Mapusa 	<ul style="list-style-type: none"> • उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा
<ul style="list-style-type: none"> • Sub District Hospital, Ponda 	<ul style="list-style-type: none"> • उप जिल्हा इस्पितळ, फोंडा
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Early Infant Diagnosis: As early as six weeks, babies born to HIV positive mothers can be tested to rule out HIV infection in the babies at the below mentioned centers. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ प्रारंभिक अर्भक निदान: एचआयव्हीबाधित मातांच्या बाळांची, लवकरात लवकर म्हणजे सहा आठवड्यांची असताना त्यांच्यामधील एचआयव्हीच्या संसर्गाची शक्यता पडताळण्यासाठी, खाली नमूद केलेल्या केंद्रांमध्ये तपासणी केली जाऊ शकते.
<ul style="list-style-type: none"> • Goa Medical College, Bambolim 	<ul style="list-style-type: none"> • गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय, बांबोळी.
<ul style="list-style-type: none"> • North Goa District Hospital, Mapusa 	<ul style="list-style-type: none"> • उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा
<ul style="list-style-type: none"> • South Goa District Hospital, Margao 	<ul style="list-style-type: none"> • दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, मडगाव
<ul style="list-style-type: none"> • Sub District Hospital, Chicalim 	<ul style="list-style-type: none"> • उप जिल्हा इस्पितळ, चिखली

<ul style="list-style-type: none"> • Sub District Hospital, Ponda 	<ul style="list-style-type: none"> • उप जिल्हा इस्पितळ, फोंडा
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Antiretroviral Treatment PlusCentreat Goa Medical College (Opp. Paediatric OPD): Free antiretroviral drugs for eligible HIV +ve adults and children. 	<p>गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयात (बालरोगतज्ज्ञ ओपीडी समोर) अँटीरेट्रोव्हायरल उपचार प्लस केंद्र: एचआयव्हीबाधित प्रौढांसाठी व मुलांसाठी मोफत अँटीरेट्रोव्हायरल औषधे.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Antiretroviral TreatmentCentre: South Goa District Hospital, Margao for South Goa District 	<p>अँटीरेट्रोव्हायरल उपचार केंद्र : दक्षिण गोवा जिल्ह्यासाठी दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, मडगाव</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Link ART Centre plus:North Goa District Hospital, Mapusa. 	<p>लिनक एआरटी केंद्र प्लस: उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Link ART Centre: Sub District Hospital, Ponda, and Sub District Hospital, Chicalim. 	<p>लिनक एआरटी केंद्र: उप जिल्हा इस्पितळ, फोंडा, आणि उप जिल्हा इस्पितळ, चिखली.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Viral load testing facility: Department of Microbiology, Goa Medical College, Bambolim and Hospicio Hospital, Margao. 	<p>व्हायरल लोड टेस्टिंग सुविधा: मायक्रोबायोलॉजी विभाग, गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय, बांबोळी आणि हॉस्पिसियो इस्पितळ, मडगाव.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Blood Banks: Three Government i.e., Goa Medical College (GMC), North Goa District Hospital, Mapusa and South Goa District Hospital, Margao Blood Bank Supported by Goa State AIDS Control Society and Two Private Blood Bank i.e. Manipal Hospital Blood Bank and Apollo Victor, Blood Bank, Margao which are Monitored by Goa State Blood Transfusion Council. 	<p>रक्तपेढ्या : राज्य एड्स नियंत्रण सोसायटी समर्थित तीन सरकारी म्हणजेच गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय (जीएमसी), उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा व दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, मडगाव रक्तपेढी आणि दोन खासगी रक्तपेढ्या त्या म्हणजे मणिपाल हॉस्पिटल रक्तपेढी व अपोलो व्हिक्टर, रक्तपेढी, मडगाव यांच्यावर गोवा राज्य रक्त संक्रमण मंडळातर्फे देखरेख ठेवली जाते.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Post Exposure Prophylaxis (PEP) is available in all Government Health facilities for Health Care Providers. 	<p>आरोग्य सेवा प्रदात्यांसाठी सर्व सरकारी आरोग्य सुविधांमध्ये पोस्ट एक्सपोजर प्रोफिलॅक्सिस (पीईपी) उपलब्ध आहे.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Availability of free condoms at all health facilities for prevention of STIs including HIV/AIDS and pregnancy. 	<p>एचआयव्ही/एड्स व गरोदरपणा सह एसटीआयना प्रतिबंध करण्यासाठी सर्व आरोग्य सुविधांमध्ये मोफत निरोध उपलब्ध आहेत.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Targeted Intervention (TI) projects are undertaken through the following NGOs funded by Goa SACS to create awareness among High Risk Groups and Core Groups. 	<p>उच्च धोका असलेल्या गटांमध्ये व प्रमुख गटांमध्ये जागृती निर्माण करण्यासाठी खालील बिगर सरकारी संस्थांद्वारे गोवा राज्य एड्स नियंत्रण सोसायटीद्वारे पुरस्कृत टारगेटेड इंटरव्हेंशन (टीआय) हाती घेण्यात आले आहेत.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Life Line Foundation, 	<ul style="list-style-type: none"> • लाइफ लाइन फाउंडेशन,
<ul style="list-style-type: none"> • Sai Life Care, 	<ul style="list-style-type: none"> • साई लाइफ केअर,

• Desterro Eves Mahila Mandal,	• देस्तेरो इव्हस महिला मंडळ,
• Rishta	• रिश्ता
• Community Resource Foundation	• कम्युनिटी रिसोर्स फाउंडेशन
• Presentation Society	• प्रेझेंटेशन सोसायटी
• Humsaath trust Goa	• हमसाथ ट्रस्ट गोवा
• Darpan Goa.	• दर्पण गोवा.
<u>CENTRAL RIGHT TO INFORMATION ACT 2005: -</u>	<u>केंद्रीय माहिती हक्क अधिनियम 2005:-</u>
Under the right to information act 2005 (Central Act No 22 of 2005), adopted by the Government of Goa and published in the Official Gazette of Govt. Notification No 10/02/2005-LA dated 07/07/2005, Directorate of Health Services, Panaji has appointed the following Officers:	गोवा सरकारने स्वीकारलेल्या माहिती हक्क अधिनियम 2005 (2005 चा केंद्रीय अधिनियम क्र. 22) अन्वये व सरकारच्या शासकीय राजपत्र अधिसूचना क्र. 10/02/2005-LA दिनांकित 07/07/2005 मध्ये प्रसिद्ध केल्यानुसार आरोग्य सेवा संचालनालय, पणजी यांनी पुढील अधिकारी नियुक्त केले आहेत:
Public Information Officer (PIO) -- Dy. Director (HIB)	सार्वजनिक माहिती अधिकारी (पब्लिक इन्फॉर्मेशन ऑफिसर पीआयओ) -- उपसंचालक (एचआयबी)
First Appellate Authority -- Director of Health Services	प्रथम अपिलीय प्राधिकारी -- आरोग्य सेवा संचालक
Besides, the above, the Officer-in-charge of all Hospitals/CHCs/PHCs under this Directorate are designated as Public Information Officers for their respective units.	उपरोक्तशिवाय, या संचालनालयान्वयेच्या सर्व इस्पितळांमधील/सामुदायिक आरोग्य केंद्रांमधील/प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमधील प्रभारी अधिकारी त्यांच्या संबंधित युनिट्ससाठी सार्वजनिक माहिती अधिकारी म्हणून नियुक्त करण्यात आले आहेत.
COMPLAINTS AND GRIEVANCES	गाऱ्हाणी व तक्रारी
All the complaints and grievances may be addressed to the following Officers who are designated as Public Grievances Officers	सर्व गाऱ्हाणी व तक्रारी सार्वजनिक माहिती अधिकारी म्हणून नियुक्त केलेल्या खालील अधिकाऱ्यांकडे केल्या जाऊ शकतात
➤ Director of Health Services, Public Grievance Officer – State level	➤ आरोग्य सेवा संचालक, सार्वजनिक तक्रार अधिकारी – राज्य स्तर
➤ Dy. Director (Public Health) (for DHS Head Quarters)	➤ उपसंचालक (सार्वजनिक आरोग्य) (डीएचएस मुख्यालयासाठी)
➤ Medical Supdt. Cum Dy. Director, North District (Asilo) Hospital, Mapusa (for the North District)	➤ वैद्यकीय अधीक्षक तथा उपसंचालक, उत्तर जिल्हा (आझिलो) इस्पितळ, म्हापसा (उत्तर जिल्ह्यासाठी)
➤ Medical Supdt. Cum Dy. Director, Hospicio Hospital, Margao (for the South District)	➤ वैद्यकीय अधीक्षक तथा उपसंचालक, हॉस्पिसियो

	इस्पितळ, मडगाव (दक्षिण जिल्ह्यासाठी)
➤ Medical Supdt. Cum Dy. Director, Sub District Hospital, Ponda (for Sub District Hospital Ponda)	➤ वैद्यकीय अधीक्षक तथा उपसंचालक, उपजिल्हा इस्पितळ, फोंडा (उपजिल्हा इस्पितळ, फोंडासाठी)
➤ Medical Supdt. Cum Chief Medical Officer, T. B. Hospital, Margao T. B. Hospital, Margao	➤ वैद्यकीय अधीक्षक तथा मुख्य वैद्यकीय अधिकारी, टी. बी. इस्पितळ, मडगाव टी. बी. इस्पितळ, मडगाव
➤ Health Officer, Sub District (Cottage) Hospital, Chicalim (for Cottage Hospital, Chicalim)	➤ आरोग्य अधिकारी, उप जिल्हा (कॉटेज) इस्पितळ, चिखली (कॉटेज इस्पितळासाठी, चिखली)
➤ All Health Officers, Medical Officers, i/c of respective CHCs/PHCs/UHCs will be the Public Grievances Officer for the concerned CHC/PHC/UHC.	➤ संबंधित सामुदायिक आरोग्य केंद्रांचे/प्राथमिक आरोग्य केंद्रांचे/नागरी आरोग्य केंद्रांचे सर्व आरोग्य अधिकारी, वैद्यकीय अधिकारी, प्रभारी हे संबंधित सामुदायिक आरोग्य केंद्रांसाठी/प्राथमिक आरोग्य केंद्रांसाठी/नागरी आरोग्य केंद्रांसाठी सार्वजनिक तक्रार अधिकारी असतील.

जोडपत्र -I

गोव्यातील आरोग्य सेवा संचालनालयान्वयेच्या खाटा असलेल्या सरकारी इस्पितळांची,
आरोग्य केंद्रांची सूची

अनु क्र.	इस्पितळे/केंद्र	खाटांची संख्या
	इस्पितळे	
1	उत्तर गोवा जिल्हा इस्पितळ, म्हापसा	250
2	दक्षिण गोवा जिल्हा इस्पितळ, मडगाव	359
3	उप जिल्हा इस्पितळ, फोंडा	174
4	टी. बी. इस्पितळ, मडगाव	68
5	उप जिल्हा (कॉटेज) इस्पितळ, चिखली	100
	सामुदायिक आरोग्य केंद्रे	
1	काणकोण	70
2	कुडचडे	50
3	पेडणे	40
4	वाळपई	30
5	साखळी	58
6	डिचोली	30
	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	
1	हळदोणा	12
2	बाळळी	14
3	बेतकी	12
4	कांदोळी	10
5	कासावली	18
6	कासारवर्णे	12
7	कुडतरी	12
8	धारबांदोडा	15
9	मडकई	12
10	सांगे	20

11	शिरोडा	24
12	शिवोली	12
13	केपे	12
	एकूण	1405

जोडपत्र -II

आरोग्य सेवा संचालनालयातर्फे पुरविण्यात येणाऱ्या सेवांचे वेळापत्रक

अनु क्र.	सेवा	सर्व आवश्यक कागदपत्रे सादर केल्यानंतर घेतलेला अधिकाधिक वेळ	
1	सामान्य ओपीडी	सोमवार ते शुक्रवार पर्यंत (स. 9.00 ते दु. 1.00 व दु. 2.00 ते सायं. 4.30) शनिवारी (स. 9.00 ते दु. 1.00) आयोजित केली जाते	
2	केस पेपर नोंदणी	सोमवार ते शुक्रवार पर्यंत (स. 9.00 ते दु. 12.00) व (दु. 2.00 ते दु. 3.30) शनिवारी (स. 9.00 ते दु. 12.00)	
3	मलेरियासाठी स्लाइड परीक्षण	सोमवार ते शुक्रवार पर्यंत स. 9.00 ते सायं. 4.30 च्या दरम्यान आयोजित केले जाते: अहवाल 24 तासांच्या आत दिला जातो. शनिवार वगळता (स. 9.00 ते दु. 1.00): अहवाल सोमवारी दिला जातो.	
4	मधुमेह ओपीडी	ठराविक दिवशी (ओपीडीची वेळ)	
5	पीतज्वर लसीकरण	नागरी आरोग्य केंद्र पणजी : दर बुधवारी स. 9.00 ते दु. 12.00 नागरी आरोग्य केंद्र मडगाव: दर शुक्रवारी स. 9.00 ते दु. 12.30	
6	स्वच्छता कार्ड / आरोग्य कार्ड	ओपीडीच्या वेळा: शनिवार वगळता कार्डे 24 तासांच्या आत जारी केली जातात (शनिवारी केलेली कार्डे सोमवारी जारी केली जातात).	
7	लसीकरण (सार्वत्रिक लसीकरण कार्यक्रमानुसार)	सोमवार व गुरुवार (स. 9.00 ते दु. 1.00)	
8	प्रसूतीपूर्व ओपीडी	जिल्हा इस्पितळांमध्ये दररोज. उप-जिल्हा इस्पितळांमध्ये, प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमध्ये, सामुदायिक आरोग्य केंद्रांमध्ये, व नागरी आरोग्य केंद्रांमध्ये ठराविक दिवशी जेथे आरोग्य सेवा संचालनालयातून स्त्रीरोगतज्ज्ञ प्रतिनियुक्त केले जातात.	
9	एनयूएचएम ओपीडी विविध राष्ट्रीय आरोग्य कार्यक्रमांतर्गतच्या सर्व सेवा ओपीडीच्या वेळांमध्ये विशेषतः	नागरी आरोग्य केंद्र म्हापसा घाटेश्वर	मंगळवार व शुक्रवार स.9.30 ते दु. 1.00

	झोपडपट्टी भागात पुरविल्या जातात		दु. 2.00 ते सायं. 4.30
	नागरी प्राथमिक आरोग्य पणजी केंद्र	सोमवार/ बुधवार व शुक्रवार स. 9.00 ते दु. 1.00 दु. 2.00 ते सायं. 7.00	
	नागरी प्राथमिक आरोग्य वास्को केंद्र	दु. 2.00 ते सायं. 4.30	
	नागरी प्राथमिक आरोग्य मडगाव केंद्र	आठवड्यातून एकदा स. 9.30 ते दु. 1.00 दु. 2.00 ते सायं. 4.30	
10	जलतरण प्रमाणपत्र / वैद्यकीय तंदुरुस्ती प्रमाणपत्रे / ओपीव्ही प्रमाणपत्रे	त्याच दिवशी जारी केले जाते. आवश्यक फी भरून.	
11	होमिओपॅथी: दररोज ओपीडी व कार्यालयीन प्रशासन	सोमवार ते शुक्रवार (स. 9.00 ते सायं. 4.30) शनिवार (स. 9.00 ते दु. 1.00) पर्यंत आयोजित केले जाते.	
12	दंतविषयक ओपीडी	सोमवार ते शुक्रवार (स. 9.00 ते सायं. 4.30) शनिवार (स. 9.00 ते दु. 1.00) पर्यंत आयोजित केले जाते.	
13	कुष्ठरोग	स्टिटस्किन स्मिअर घेतल्यानंतर दुसऱ्या दिवशी अहवाल दिला जातो.	1 दिवस
	कुष्ठरोगातील निदानाच्या पुष्टीला मदत करण्यासाठी बॅक्टेरिओलॉजिकल इंडेक्स व मॉर्फोलॉजिकल इंडेक्स केले जाते.		
	कुष्ठरोग बाधित रुग्णांना एमडीटी (मल्टि ड्रग थेरेपी) विनामूल्य दिली जाते.		
14	इस्पितळे/सामुदायिक आरोग्य केंद्रे/प्राथमिक आरोग्य केंद्रे/नागरी आरोग्य केंद्रे वैद्यकीय तंदुरुस्ती प्रमाणपत्र	तपासणीनंतर	कामकाजाच्या सर्व दिवशी
15	जिल्हा इस्पितळे दिव्यांग प्रमाणपत्र	अर्ज नमुने छायाचित्रे	ठराविक दिवशी

जोडपत्र-III

क्रेडिट सुविधा उपलब्ध असलेली इस्पितळे

अनु. क्र.	इस्पितळाचे नाव	निदान (उपचार)
1	सागर अपोलो हॉस्पिटल, बंगळुरू	ओपन हार्ट शस्त्रक्रिया व बायपास शस्त्रक्रिया, अँजिओप्लास्टी व कोरो-स्टेंटिंग, न्यूरोसर्जरी, कॅट-स्कॅन, एमआरआय ज्यासाठी जीएमसी, बांबोळी येथे उपचार उपलब्ध नाहीत.
2	चोडणकर नर्सिंग होम, पर्वरी.	बालरोग शस्त्रक्रिया व एंडोस्कोपिक शस्त्रक्रिया. कार्डियाक सिटी अँजियोग्राफी थोरेसिक व व्हॅस्कुलर शस्त्रक्रिया प्रक्रिया.
3	मणिपाल गोवा कॅन्सर ऍण्ड जनरल हॉस्पिटल., दोनापावला	जीएमसीमध्ये उपलब्ध नसलेल्या केवळ रेडिओथेरेपीसारख्या कॅन्सर उपचारांसाठी व इतर प्रकारच्या कॅन्सर विरोधी उपचारांसाठी. डायलेसिस, थोरेसिक व व्हास्कुलर शस्त्रक्रिया
4	अपोलो व्हिक्टर हॉस्पिटल, मडगाव	हृदयासंबंधी प्रक्रिया व युरोलॉजिकल प्रक्रिया गॅस्ट्रोएन्ट्रोलाँजी थोरेसिक व व्हास्कुलर शस्त्रक्रिया, नेफ्रोलॉजी व लॅप्रोस्कोपिक प्रक्रिया व किडनी डायलेसिस.
5	गोमंतक आयुर्वेदिक महाविद्यालय शिरोडा, गोवा	शंचामा, स्वेदन, परिषेक, धारा, वमन, विरेचन, नस्य, बस्ती, सिद्ध बस्ती, रक्त मोक्षण व संलग्न प्रक्रिया ज्यांच्यासाठीचे उपचार जीएमसीमध्ये आणि आरोग्य सेवा संचालनालयांतर्गतच्या इतर इस्पितळांमध्ये उपलब्ध नाहीत.
6	के. एल. ई. एस. हॉस्पिटल, बेळगाव	कार्डियोव्हास्कुलर शस्त्रक्रिया, न्यूरोलॉजिकल विकार, कार्डिओ-थोरेसिक शस्त्रक्रिया, मूत्रपिंड प्रत्यारोपण. प्लास्टिक सर्जरी, रेडिओथेरेपी, सांध्यांची संपूर्ण बदली व इतर मोठे रोग/आजार ज्यांच्यासाठीच्या उपचार सुविधा वैद्यकीय अधीक्षक, जीएमसी यांनी प्रमाणित केल्याप्रमाणे गोवा राज्यातील सरकारी इस्पितळांमध्ये उपलब्ध नाहीत.
7	कस्तुरबा हॉस्पिटल, मणिपाल	कार्डियोव्हास्कुलर शस्त्रक्रिया, न्यूरोलॉजिकल विकार, कार्डिओ-थोरेसिक शस्त्रक्रिया, मूत्रपिंड प्रत्यारोपण. प्लास्टिक सर्जरी, रेडिओथेरेपी, सांध्यांची संपूर्ण बदली व इतर मोठे रोग/आजार ज्यांच्यासाठीच्या उपचार सुविधा वैद्यकीय अधीक्षक, जीएमसी यांनी प्रमाणित केल्याप्रमाणे

		गोवा राज्यातील सरकारी इस्पितळांमध्ये उपलब्ध नाहीत.
8	व्ही. एम. साळगावकर मेडिकल रिसर्च सेंटर, वास्को	कार्डियोव्हास्कुलर शस्त्रक्रिया, न्यूरोलॉजिकल विकार, कार्डिओ-थोरॅसिक शस्त्रक्रिया, मूत्रपिंड प्रत्यारोपण. प्लास्टिक सर्जरी, रेडिओथेरेपी, सांध्यांची संपूर्ण बदली व इतर मोठे रोग/आजार ज्यांच्यासाठीच्या उपचार सुविधा वैद्यकीय अधीक्षक, जीएमसी यांनी प्रमाणित केल्याप्रमाणे गोवा राज्यातील सरकारी इस्पितळांमध्ये उपलब्ध नाहीत. 9/6/2016 पासून गोवा राज्यातील रुग्णांसाठी हेमोडायलिसिस, कॉक्लिर इम्प्लांट शस्त्रक्रिया
9	ग्रेस इंटेंसिव कार्डियाक सेंटर ऍण्ड जनरल हॉस्पिटल, मडगाव	गोवा राज्यातील रुग्णांसाठी हेमोडायलिसिस, गॅस्ट्रोएन्ट्रोलॉजी
10	चिल्ड्रन्स ऑर्थोपेडिक सेंटर, मुंबई	जी.एम.सी. मध्ये उपलब्ध नसलेल्या बालरोग सुविधा
11	कांपाल क्लिनिक, पणजी	थोरॅक व्हास्कुलर शस्त्रक्रिया, ट्रॉमा केअर, नवजात शिशू अतिदक्षता विभाग, अतिदक्षता विभाग, बाल अतिदक्षता विभाग.
12	बेळगाव कॅन्सर हॉस्पिटल प्रा. लि. बेळगाव	लिनिअर ऍक्सेलरेशन आधारित उपचार व इंट्राकॅव्हिटरी रेडिओथेरेपी
13	गांवस चाइल्ड केअर हॉस्पिटल, म्हापसा	बालरोग आयसीयू, नवजात शिशू अतिदक्षता विभाग
14	व्हिजन मल्टिस्पेशलिटी हॉस्पिटल, म्हापसा	(1) अतिदक्षता विभाग, सर्जिकल अतिदक्षता विभाग, गॅस्ट्रोएन्ट्रोलॉजी प्रक्रिया व थोरॅसिक व व्हास्कुलर शस्त्रक्रिया. (2) व्हिट्रियो रेटिनल सेवा व ऑर्बिट/ऑक्युलोप्लास्टी सेवा (3) अवयव प्रत्यारोपण अधिनियम 14/01/15 अन्वये हेमोडायलिसिस केराटोप्लास्टी शस्त्रक्रिया
15	व्हिंटेज हॉस्पिटल ऍण्ड मेडिकल रिसर्च सेंटर प्रा. लि. , सांत इनेज, पणजी-गोवा	व्हेंटिलेटरी केअर व हेमोडायलिसिस
16	उसगावकर चिल्ड्रन हॉस्पिटल व एनआयसीयू, फोंडा	बालरोग अतिदक्षता विभाग, नवजात शिशू अतिदक्षता विभाग

17	आर.जी. स्टोन हॉस्पिटल, पर्वरी गोवा	मूत्रपिंड बिघाड प्रकरणात हेमोडायलिसिस
18	सावईकर क्लिनिक व नर्सिंग होम, फोंडा	मूत्रपिंड बिघाड प्रकरणात हेमोडायलिसिस
19	क्लासिक हॉस्पिटल, मडगांव	नवजात शिशू अतिदक्षता
20	विश्व संजीवनी हेल्थ सेंटर, मल्टिस्पेशलिटी हॉस्पिटल, वास्को-द-गामा	डायलेसीस- प्रति डायलेसिस रु. 1300/- 12 डायलेसीस प्रति महिना
21	रॉयल हॉस्पिटल, मडगाव	-वरीलप्रमाणे-
22	मंगळुर इन्स्टिट्यूट ऑफ ऑन्कोलॉजी हॉस्पिटल, मंगळुर	मेडिकल ऑन्कोलॉजी, सर्जिकल ऑन्कोलॉजी व रेडिएशन ऑन्कोलॉजी
23	एस्टर सीएमआय हॉस्पिटल, बंगळुरू	अस्थिमज्जा प्रत्यारोपण
24	प्रसाद नेत्रालय, उडुपी	नेत्रवैद्यकीय
25	एएसजी आय हॉस्पिटल, करंझाळे – गोवा	नेत्रशास्त्रीय
26	ग्लोबल हेल्थकेअर बंगळुरू	सायबर नाइफ, लोकाचार, टोमोथेरपी, न्यूक्लियर मेडिसिन, अस्थिमज्जा प्रत्यारोपण, यकृत प्रत्यारोपण, रोबोटिक सर्जरी पॅकेज.

जोडपत्र - IV
क्रेडिट सुविधा उपलब्ध नसलेली इस्पितळे

अनु.क्र.	इस्पितळाचे नाव	निदान (उपचार)
1	मद्रास मेडिकल मिशन हॉस्पिटल, चेन्नई	कार्डियोव्हास्कुलर शस्त्रक्रिया, न्यूरोलॉजिकल विकार, कार्डिओ-थोरॅसिक शस्त्रक्रिया, मूत्रपिंड प्रत्यारोपण. प्लास्टिक सर्जरी, रेडिओथेरेपी, सांध्यांची संपूर्ण बदली व इतर मोठे रोग/आजार ज्यांच्यासाठीच्या उपचार सुविधा वैद्यकीय अधीक्षक, जीएमसी यांनी प्रमाणित केल्याप्रमाणे गोवा राज्यातील सरकारी इस्पितळांमध्ये उपलब्ध नाहीत.
2	जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई	-वरीलप्रमाणे-
3	वानलेस हॉस्पिटल, मिरज	-वरीलप्रमाणे-
4	केईएम हॉस्पिटल, मुंबई	-वरीलप्रमाणे-
5	बॉम्बे हॉस्पिटल, मुंबई	-वरीलप्रमाणे-
6	पी. डी. हिंदुजा हॉस्पिटल, मुंबई	-वरीलप्रमाणे-
7	सायन हॉस्पिटल, मुंबई	कार्डियोव्हास्कुलर शस्त्रक्रिया, न्यूरोलॉजिकल विकार, कार्डिओ-थोरॅसिक शस्त्रक्रिया, मूत्रपिंड प्रत्यारोपण. प्लास्टिक सर्जरी, रेडिओथेरेपी, सांध्यांची संपूर्ण बदली व इतर मोठे रोग/आजार ज्यांच्यासाठीच्या उपचार सुविधा वैद्यकीय अधीक्षक, जीएमसी यांनी प्रमाणित केल्याप्रमाणे गोवा राज्यातील सरकारी इस्पितळांमध्ये उपलब्ध नाहीत.
8	वाडिया हॉस्पिटल, मुंबई	-वरीलप्रमाणे-
9	जे. जे. हॉस्पिटल, मुंबई	-वरीलप्रमाणे-
10	जोहरी नर्सिंग होम, मुंबई	गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयात उपलब्ध नसलेल्या बालरोग सुविधा
11	बी. एल. कपूर मेमोरिअल हॉस्पिटल, 5, पुसा रोड, नवी दिल्ली	कार्डिओलॉजी, कार्डिओ थोरॅसिक व व्हास्कुलर शस्त्रक्रिया, शस्त्रक्रिया, नेफ्रोलॉजी, निओनेटोलॉजी, बालरोग, बालरोग शस्त्रक्रिया, न्यूक्लियर मेडिसिन, मज्जासंस्था प्रत्यारोपण उपचार.
12	वोकहार्ट हॉस्पिटल, मुंबई	पेडियाट्रिक कार्डिओलॉजी, पेडियाट्रिक

		कार्डियाक शस्त्रक्रिया, नेत्ररोगविषक शस्त्रक्रियेमधील स्पेशलिटीज म्हणजे कोर्निया व केराटोप्लास्टी, जनरल कार्डिओलॉजी व कार्डिओथोरॅसिक शस्त्रक्रिया यांच्यासह व्हिट्रायोरिटिनल सेवा व ग्लॉकोमा सेवा
13	टाटा मेमोरियल हॉस्पिटल, मुंबई	कर्करोग उपचार
14	एशियन कॅन्सर इन्स्टिट्यूट, कुंबाला हिल हॉस्पिटल, दक्षिण मुंबई	डॉ. मंदार टिळक यांनी योग्य प्रमाणित केल्यानंतर व वैद्यकीय अधीक्षक, जीएमसी यांनी प्रतिस्वाक्षरी केल्यानंतर सर्जिकल ऑन्कोलॉजिस्टकडे उपचार सुविधा उपलब्ध नसलेल्या प्रकरणांमध्ये सर्जिकल ऑन्कोलॉजी प्रक्रिया
15	मणिपाल हॉस्पिटल, बंगळुरु	कार्डिओलॉजी, कार्डिओ-थोरॅसिक शस्त्रक्रिया, नेफ्रोलॉजी, युरोलॉजी.
16.	फोर्टिस हॉस्पिटल, बंगळुरु	कार्डिओ-व्हास्कुलर शस्त्रक्रिया, पेडियाट्रिक कार्डिओलॉजी व इतर अशा उच्च दर्जाचे उपचार जे जीएमसीत उपलब्ध नाहीत
17	रुबी हॉल क्लिनिक, पुणे	जीएमसी व राज्य सरकारांतर्गतच्या इतर इस्पितळांमध्ये उपलब्ध नसलेल्या सुपरस्पेशलिटी.
18	शंकर नेत्रालय हॉस्पिटल, चेन्नई	नेत्ररोग सेवेमधील सुपरस्पेशलिटी
19.	ग्लोबल हॉस्पिटल, मुंबई	गॅस्ट्रो सर्जिकल वक्स व ट्रान्सप्लांट सर्जरी.

जोडपत्र - V
फॉर्म - A
वैद्यकीय प्रमाणपत्र

याद्वारे असे प्रमाणित करण्यात येते की,
..... या रुग्णाला
..... आजार आहे. त्याच्या
उपचारासाठीच्या सुविधा राज्यात उपलब्ध नाहीत. त्यामुळे, रुग्णाने राज्याबाहेरील सुविधेत
उपचार घेण्याचा सल्ला देण्यात येतो.

.....
वैद्यकीय अधीक्षकाची सही
गोवा वैद्यकीय महाविद्यालय

कार्यालयाचा शिक्का.

जोडपत्र- VI
फॉर्म ' B'
उत्पन्न दाखला

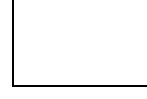
याद्वारे असे प्रमाणित करण्यात येते की, गेली 15 (पंधरा) वर्षे
गोव्यात वास्तव्यास असून गोव्याचे कायमस्वरूपी रहिवासी आहेत आणि त्यांचे/तिचे
..... येथे घर क्र..... प्रभाग..... गाव तालुका येथे
त्यांचे निवासस्थान आहे आणि त्यांचे/तिचे उत्पन्न व त्यांच्या कुटुंबाच्या सदस्यांचे सर्व
स्रोतांमधील उत्पन्न प्रतिवर्ष रु. 1,50,000/- पेक्षा अधिक नाही.

पुढे असे प्रमाणित करण्यात येते की, या कार्यालयाने नोंद केल्याप्रमाणे
..... हे मतदार आहेत आणि त्यांचे/तिचे नाव मतदारयादीमध्ये
.....अनु. क्र. वर आहे/ते कायमस्वरूपी रेशनकार्ड क्र. धारक आहेत.

असे प्रमाणित करण्यात येते की, या कार्यालयाने नोंद
केल्याप्रमाणे..... हे अल्पवयिनाचे
आई-वडील/पालक मतदार आहेत आणि त्यांचे नाव मतदारयादीमध्येअनु. क्र. वर
आहे/ते कायमस्वरूपी रेशनकार्ड क्र. धारक आहेत.

.....
सही
मामलेदार
कार्यालयाचा शिक्का

जोडपत्र-VII

रुग्णाचे अलीकडचे पासपोर्ट
आकाराचे छायाचित्र चिकटवा

फॉर्म 'C'

(मेडिकलेम योजनेंतर्गत स्वयं-उपचारासाठी अर्ज)

नाव :

पत्ता :

:

दिनांक :

दूरध्वनी क्र.

प्रति,
आरोग्य सेवा संचालक,
मेडिकलेम विभाग,
कांपाल, पणजी, गोवा.

विषय : मेडिकलेम योजनेंतर्गत उपचार

महोदय,

योजनेन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे मला(इस्पितळाचे नाव) येथे वैद्यकीय उपचार घेण्यासाठी (ठिकाण) येथे जावे लागते आहे. मी यासोबत खालील प्रमाणपत्रे सादर करत आहे:-

माझ्या उपचारासाठी राज्यात सुविधा उपलब्ध नाहीत असे गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयाच्या वैद्यकीय अधीक्षकांचे प्रमाणपत्र.

माझ्या कुटुंब सदस्यांचे एकूण उत्पन्न प्रतिवर्ष रु. 1,50,000/- पेक्षा अधिक नाही आणि मी गेली 15 (पंधरा) वर्षे गोव्यात वास्तव्यास असून मी गोव्याचा/ची कायमस्वरूपी रहिवासी आहे आणि मी मतदारयादीत नोंदणीकृत आहे असे प्रमाणित करणारे च्या मामलेदारांचे प्रमाणपत्र.

किंवा

रुग्ण हा राज्य सरकारचा निवृत्त कर्मचारी आहे याची पुष्टी करणारी क्र. असलेली
पी. पी. ओ. ची प्रमाणित प्रत.

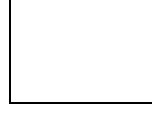
.....(इस्पितळाचे नाव) येथे वैद्यकीय उपचारासाठी माझ्या नावाची
शिफारस करणारे पत्र इस्पितळात दाखल होण्यासाठी कृपया मला त्वरित दिल्यास मी कृतज्ञ
राहीन.

तुमचा विश्वासू,

()

सोबत जोडले आहे: वरीलप्रमाणे.

जोडपत्र - VIII

रुग्णाचे अलीकडचे पासपोर्ट
आकाराचे छायाचित्र चिकटवा

फॉर्म ' D '

(रुग्ण अल्पवयीन असल्यास रुग्णाच्या वतीने सादर करावयाचा मेडिकल योजनेंतर्गतच्या
उपचारासाठीचा अर्ज)

नाव:

पत्ता :

:

दिनांक :

दूरध्वनी क्र. :

प्रति,
आरोग्य सेवा संचालक,
मेडिकलेम विभाग,
कांपाल, पणजी, गोवा.

महोदय,

योजनेन्वये	आवश्यक	असल्याप्रमाणे	माझ्या
.....(नाते).....	(रुग्णाचे नाव)
(इस्पितळाचे नाव) येथे वैद्यकीय उपचार घेण्यासाठी			
(ठिकाण) येथे न्यावे लागते आहे. खालील प्रमाणपत्रे सादर केली आहेत:-			

1. त्याच्या/तिच्या उपचारासाठी राज्यात सुविधा उपलब्ध नाहीत असे गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयाच्या वैद्यकीय अधीक्षकांचे प्रमाणपत्र.

2. माझ्या / त्याच्या कुटुंबाचे एकूण उत्पन्न प्रतिवर्ष रु. 1,50,000/- पेक्षा अधिक नाही आणि तो/ती मतदारयादीत नोंदणीकृत आहे (अल्पवयीन असल्यास लागू नाही) असे प्रमाणित करणारे
..... च्या मामलेदारांचे प्रमाणपत्र.

3. श्री./श्रीमती/कु. गेली 15 (पंधरा) वर्षे गोव्यात वास्तव्यास असून गोव्याचा/ची कायमस्वरूपी रहिवासी आहे.

किंवा

रुग्ण हा राज्य सरकारचा निवृत्त कर्मचारी आहे याची पुष्टी करणारीक्र. असलेली पी. पी. ओ. ची प्रमाणित प्रत.

.....(ठिकाण) येथील(इस्पितळाचे नाव) येथे वैद्यकीय उपचारासाठी त्याच्या/तिच्या नावाची शिफारस करणारे पत्र इस्पितळात दाखल होण्यासाठी कृपया मला त्वरित दिल्यास मी कृतज्ञ राहीन.

तुमचा विश्वासू,

()

सोबत जोडले आहे: वरीलप्रमाणे.

जोडपत्र – IX

क्र. DHS/Med/F- -/24-25/

गोवा सरकार,
आरोग्य सेवा संचालनालय,
कांपाल, पणजी, गोवा
दिनांक: / /2025.

फॉर्म 'E'

(इस्पितळाला/रुग्णाला उपचाराबाबत व देयाबाबत द्यावयाच्या हमीचा नमुना)

प्रति,
वैद्यकीय संचालक,

महोदय,

याद्वारे हे प्रमाणित करण्यात येते की,,
वय..... हे गोवा सरकारच्या मेडिकलेम योजनेंतर्गत लाभ मिळविण्यास पात्र
आहेत.

मेडिकलेम योजनेंतर्गत प्रति आजारासाठी मिळणारी प्रतिपूर्ती खालील बाबतींत
रु._____/-(_____)किंवा इस्पितळाचा प्रत्यक्ष खर्च, जे
कमी असेल त्यापर्यंत मर्यादित असेल :-

- 1) खोलीत दाखल होण्याचा व परिचाराचा, कोणताही अधिभार असल्यास त्यासह खर्च प्रति
दिन रु. 250/- पर्यंत मर्यादित असेल;
- 2) आय.सी.यू.
- 3) सर्जनांची व भूलतज्ज्ञांची फी;
- 4) भूल, रक्त, ऑक्सिजन, शस्त्रक्रिया कक्ष, शस्त्रक्रियेची उपकरणे;
- 5) निदान साहित्य व एक्स-रे;
- 6) वैद्यकीय व्यावसायिकाची, सल्लागाराची व तज्ज्ञांची फी;
- 7) औषधे व औषधिद्रव्ये.

गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयाच्या वैद्यकीय अधीक्षकांनी जारी केलेले..... तारखेच्या प्रमाणपत्राची छायाप्रत आम्ही सोबत जोडत आहोत आणि तुमच्याकडून पावत्या प्राप्त झाल्यानंतर तुम्हाला रु._____-/- (_____) पर्यंत प्रतिपूर्ती देण्याची हमी देतो.

त्याला/तिला कृपया सर्वसाधारण प्रभागामध्ये दाखल करून घ्या व आवश्यक उपचार करा आणि रुग्णाने यथोचित सही केलेली तुमची बिले व त्यासाठीचा दावा आम्हाला पाठवा. भेटीची पुढील तारीख आमच्या संदर्भासाठी रुग्णाला कळविली जाऊ शकते.

अपेक्षेने आभारी आहोत.

तुमचा विश्वासू,

()
आरोग्य सेवा संचालक

प्रत रवाना:-

टीप: गोवा राज्याबाहेरील प्रतिष्ठित इस्पितळाच्या उपचार करणाऱ्या डॉक्टरांनी त्याला/तिला पुढील उपचारासाठी पुन्हा बोलावल्यास, त्याने/तिने उपचार करणाऱ्या डॉक्टरांकडून पुनर्तपासणीचे/पुनर्उपचाराचे नवीन प्रमाणपत्र घेतले पाहिजे असा त्याला/तिला सल्ला दिला जातो.